

**BOŞ ZAMAN AKTİVİTE EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİNİN
GELİŞTİRİLMESİ VE ASTROLOJİK KİMLİK İLE BOŞ
ZAMAN AKTİVİTE EĞİLİMLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

ERDİ ARMAN KONRAT

Eskişehir 2022

**BOŞ ZAMAN AKTİVİTE EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİNİN
GELİŞTİRİLMESİ VE ASTROLOJİK KİMLİK İLE BOŞ
ZAMAN AKTİVİTE EĞİLİMLERİNİN İNCELENMESİ**

ERDİ ARMAN KONRAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Spor Yönetimi ve Rekreasyon

Danışman: Doç. Dr. Müge AKYILDIZ MUNUSTURLAR

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Şubat, 2022**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Erdi Arman KONRAT'ın "Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Astrolojik Kimlik ile Boş Zaman Aktivite Eğilimlerinin İncelenmesi" başlıklı tezi 07 Şubat 2022 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı Spor Yönetimi ve Rekreasyonda, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Üye
(Tez Danışmanı) :Doç. Dr. Müge AKYILDIZ MUNUSTURLAR

Üye :Doç. Dr. Serdar KOCAEKŞİ

Üye :Doç. Dr. Beyza Merve AKGÜL

Prof. Dr. Saime ÖNCE
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

BOŞ ZAMAN AKTİVİTE EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE ASTROLOJİK KİMLİK İLE BOŞ ZAMAN AKTİVİTE EĞİLİMLERİNİN İNCELENMESİ

ERDİ ARMAN KONRAT

Spor Yönetimi ve Rekreasyon Anabilim Dalı

Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Anadolu Üniversitesi, Şubat 2022

Danışman: Doç. Dr. Müge AKYILDIZ MUNUSTURLAR

Bu araştırmanın genel çerçevesi, boş zaman aktivitelerini eğilimsel olarak sınıflandırarak, alanyazına yeni bir ölçek kazandırmak ve belirlenen boş zaman aktivite eğilimleri ile astrolojik kimlik arasındaki bağın incelenmesi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın temel amaçları doğrultusunda, ardışık iki çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma I'ın ilk örneklemini, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 18 yaş ve üzeri 177 katılımcı; ikinci örneklemini ise 264 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışma II'de ise, Çalışma I'ın ikinci örneklemini arasından seçilen 36 kişinin, doğum haritaları 4 astroloji uzmanı tarafından nicel olarak değerlendirilmiş ve kişilerin anket sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Çalışma I kapsamında, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonucunda 41 ifade, 7 boyuttan oluşan "Boş Zaman Aktivite Eğilimleri (BZAE) Ölçeği" geliştirilmiştir. Ölçeğin 7 boyutu sırasıyla, "Doğacı aktivite eğilimi", "Teknolojik aktivite eğilimi", "Gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi", "Fiziksel aktivite eğilimi", "Ruhsal aktivite eğilimi", "Sanatsal aktivite eğilimi", "Sosyal aktivite eğilimi" olarak isimlendirilmiştir. Çalışma I'ın bulgularına göre, 7 faktörlü yapı gösteren BZAE Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışma II kapsamında öncelikle, 4 uzman astrologun 36 katılımcının doğum haritalarını boş zaman aktivite eğilim boyutlarına göre değerlendirmeleri istenmiştir. Astrologların puanlamaları arasında yeterli düzeyde uyum ve güvenilirlik tespit edilmiştir. Son olarak yapılan bağımlı örneklemler t testinde, 36 katılımcının kişisel değerlendirmeleri ile 4 uzmanın, katılımcıların astrolojik kimliklerini temel alarak yaptıkları değerlendirme puan ortalamaları arasında, BZAE Ölçeği'nin yedi boyuttan beşinde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmamıştır ($p > .05$). Sonuç olarak uzmanların yedi boyuttan beşinde katılımcıların kişisel değerlendirme puanlarına benzer puanlar verdikleri ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Boş zaman aktivite eğilimleri, Boş zaman kimliği, Astroloji, Astrolojik kimlik, Arketipler ve burçlar.

ABSTRACT

DEVELOPMENT OF THE LEISURE ACTIVITY TENDENCIES SCALE AND EXEMINATION OF LEISURE ACTIVITY TENDENCIES WITH ASTROLOGICAL IDENTITY

Erdi Arman KONRAT

Department of Sports Management and Recreation,

Institute of Social Sciences,

Anadolu Universitesi, February 2022

Supervisor: Ass. Prof. Müge AKYILDIZ MUNUSTURLAR

The general framework of this research was determined as to classify leisure time activities as dispositional, to bring a new scale to the literature and to examine the relationship between determined leisure activity tendencies and astrological identity. The research was carried out in two parts, I and II. The first sample of Study I was 177 people aged 18 and over, who were determined by convenience sampling method for exploratory factor analysis; The second sample consists of 264 people who participated in Google Form for exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis. In Study II, which followed the development of the measurement tool, the astrological charts of 36 people selected from the second sample of Study I were quantitatively evaluated by 4 astrology experts and compared with the survey results of the individuals. Within the scope of Study I, the "Leisure Activity Tendencies Scale (LATS)" consisting of a total of 41 statements and 7 dimensions was developed. The 7 dimensions of the scale were respectively named as "Naturalist activity tendency", "Technological activity tendency", "Volunteer and social responsibility activities tendency", "Physical activity tendency", "Spiritual activity tendency", "Artistic activity tendency" and "Social activity tendency". According to the results of Study I, the "LATS", which shows a 7-factor structure, turned out to be a valid and reliable scale. Within the scope of Study II, first of all, 4 astrology experts were asked to evaluate the birth charts of 36 participants according to the dimensions of leisure activity tendencies. A sufficient level of consistency and reliability was determined between the scores of the 4 astrology experts. Finally, in the dependent samples t-test, no significant differences were found between the 36 participants' self-evaluation scores and 4 experts' scores based on the astrological identities, in five of the seven dimensions ($p > .05$). As a result, it turns out that the experts gave similar scores to the participants' self-evaluation scores in five of the seven leisure activity tendency dimensions.

Key Words: Leisure activity tendencies, Leisure identity, Astrology, Astrological identity, Archetypes and zodiac signs.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim sürecimin tamamında daima samimiyeti ve ilgisiyle bana örnek olan, yol gösteren, güdüleyen saygıdeğer öğreticim ve tez danışmanım Doç. Dr. Müge Akyıldız Munusturlar'a özeni, sabrı, azmi, ciddiyeti ve bilgisi ile araştırmayı aydınlatarak bu zorlu ve uzun süreci tamamlamamı sağladığı için saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Lisans ve yüksek lisans ders dönemlerimde, araştırma önerilerimi anlattığımda beni dikkatle dinleyip sorgulamama yardımcı olan yaklaşımları ile üzerimde büyük emekleri olan Doç. Dr. Süleyman Munusturlar, Dr. Türkan Nihan Sabırlı, Doç. Dr. Serdar Kocaekşi ve daha nice si olmak üzere, ders aldığım tüm hocalarıma teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Tez çalışması sürecime paralel olarak içinde bulunduğum Astroloji eğitimlerinde ve öğretimlerinde, öğrencileri olmaktan sevinç ve onur duyduğum Devrim Yılmaz'ın, Duygu Alkan Erdoğan'ın ve Barış Bey'in, Özlem Hanım'ın, Firdevs Hanım'ın bilgeliği dolu paylaşımları ve her konuda destekleri sebebiyle teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Birinci çalışmadaki ölçek geliştirme ve ikinci çalışmadaki astrolojik kimlik incelemeleri süreçlerinde görüşlerine başvurduğumuz ve geri çevirmeyerek değerlendirmeleriyle çalışmaya katkı sağlayan Rekreasyon ve Astroloji alan uzmanlarına, veri toplama ve çalışma sürecinde çabalarını, gayretlerini, gülümsemelerini esirgemeyen tüm dostlarıma teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Son olarak varlıkları sebebiyle mutluluk duyduğum Eflin Hanım'a, Birsen Hanım'a, Erdal Bey'e, Gökberk Bey'e, Oğulcan Bey'e; fikirlerinden ve yaşantılarından ilham aldığım Aristo'ya, Rowling'e, Jung'a, Tesla'ya, Mustafa Kemal Atatürk'e ve hayat yolunda Aşk ile yürüyen tüm canlılara sonsuz sevgilerimi ve saygılarımı sunarım.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Erdi Arman KONRAT

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR/ÇİZELGELER DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER/GÖRSELLER DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Problem Durumu	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.6. Araştırmada Yer Alan Tanımlar.....	3
2. ALANYAZIN	5
2.1. Boş Zaman ve Rekreasyon	5
2.1.1. Alanyazında boş zaman ve rekreasyon sınıflandırmalarına genel bir bakış.....	5
2.1.2. Alanyazında ölçek geliştirme çalışmalarına genel bir bakış	9
2.1.3. Boş zaman ve kimlik araştırmaları	11
2.1.4. Çağdaş araştırmalar ışığında boş zamanlar ve kuramsal yaklaşımlar....	12
2.1.4.1. <i>Aktivite teorisi</i>	12
2.1.4.2. <i>Boş zaman kimliği</i>	13
2.1.4.3. <i>Benlik tanımlayıcı aktiviteler</i>	14
2.1.4.4. <i>Aristoteles'in eudaimonia felsefesi ve Erikson'un kimlik teorisi</i>	15
2.2. Astroloji	18
2.2.1. Astroloji tarihçesi ve astronomi ile ayrılışı.....	19
2.2.2. Astrolojinin tartışılmasına sebep olan konu: Zodyaklar	27
2.2.3. Astroloji karşısında modern bilim ve Astronomi	32
2.2.4. Element kuramı ve Jung'un dört arketipi.....	36
2.2.5. Horoskop - doğum haritası	40
2.2.6. Burçlar kuşağı	41
2.2.7. Astrolojide evler	54

2.2.8.	Yaşamın-kimliğin temeli olan birinci ev ve yükselen burç	56
2.2.9.	Astrolojik olarak ışıklar (Güneş, Ay) ve gezegenler	59
2.2.10.	Psikolojik astroloji (astro-psikoloji) ve kimlik	62
2.2.11.	Alanyazında astrolojik öğelerin kullanıldığı çalışmalar	64
2.3.	Astrolojik kimliklerde rekreasyon ve boş zaman aktivite eğilimleri	66
3.	YÖNTEM	70
3.1.	Araştırma Modeli.....	70
3.2.	Evren ve Örneklem	70
3.3.	Verilerin Toplanması.....	71
3.4.	Verilerin Analizi.....	71
3.5.	Boş Zaman Aktivite Eğilimleri (BZAE) Ölçeği'nin Geliştirilmesi	72
3.5.1.	Literatür taraması	73
3.5.2.	Madde havuzunun oluşturulması.....	74
3.5.3.	Uzman görüşleri	76
3.5.4.	Pilot çalışma.....	79
3.5.5.	İkinci verileri toplama ve ölçümlerin tekrar analizi.....	81
4.	BULGULAR	83
4.1.	BZAE Ölçeği psikometrik nitelikleri.....	83
4.1.1.	Birinci örneklem AFA'ya ilişkin bulgular	83
4.1.2.	İkinci örneklem AFA'ya ilişkin bulgular.....	86
4.1.3.	İkinci örneklem DFA'ne ilişkin bulgular.....	90
5.	YÖNTEM	95
5.1.	Araştırma Modeli.....	95
5.2.	Evren ve Örneklem	95
5.3.	Veri Toplama Tekniği ve Aracı	97
5.4.	Verilerin Analizi.....	99
5.4.1.	Güvenirlilik: kodlayıcılar arası güvenirlilik	100
6.	BULGULAR	101
6.1.	BZAE Ölçek Boyutları ile Uzmanların Astrolojik Değerlendirmelerinde Bağlantı Kurduğu Göstergeler	101
6.2.	Bağımlı Örneklem T-Testine İlişkin Bulgular	103
7.	TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	106
7.1.	Öneriler	114
	KAYNAKÇA	117
	EKLER VE ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar/ÇİZELGELER DİZİNİ

Tablo 2.2.2.1. Modern Mevsimsel (tropikal) Zodyak kullanan Batı Astrolojisi ile Yıldızlı (Sideral) Zodyak kullanan astroloji ve astronomik gözlemlere göre (dünya merkezinden yukarı bakıldığında) burçlar (veya takımyıldızlar) ve bu burçlara karşılık gelen ortalama tarihler.....	31
Tablo 2.2.3.1. Astronomi ve Astrolojinin benzerlikleri ve farklılıkları.....	32
Tablo 2.2.4.1. Burçlar ve element eşleşmelerinin temsil ettiği göstergeler.....	40
Tablo 2.2.6.1. Burçların astropsikolojik anlamda ihtiyaçları ve eğilimleri (Perry, 2015; Bozkurt, 2018).....	43
Tablo 2.2.7.1. Doğum haritalarında sırasıyla evler ve bu evle ilişkili astropsikolojik temalar ve evreler.....	55
Tablo 2.2.8.1. Yükselen burçlara ait kişilik temaları ve arketipler.....	58
Tablo 2.2.9.1. Gezegenler ve Dünya'daki doğa ve insan yaşamına etkileri.....	60
Tablo 3.5.3.1. Lawshe Minimum Kapsam Geçerlilik Ölçütü (KGÖ).....	78
Tablo 3.5.4.1. Pilot çalışma katılımcılarına ait demografik özellikler.....	80
Tablo 3.5.5.1. İkinci örneklem grubuna ait demografik özellikler.....	81
Tablo 4.1.1.1. Faktörler arasındaki korelasyon matrisi ve ortalamalar.....	85
Tablo 4.1.1.2. Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçları.....	85
Tablo 4.1.2.1. Faktörler arasındaki korelasyon matrisi ve ortalamalar.....	88
Tablo 4.1.2.2. BZAE ikinci örneklem için AFA sonuçları.....	88
Tablo 4.1.3.1. BZAE Ölçeği birinci düzey ve ikinci Düzey DFA uyum indeksleri.....	93
Grafik 5.2.1. Katılımcılara ait yaş değişkeni sınıflandırması.....	95
Grafik 5.2.2. 80 kişilik örneklem içerisinde yükselen burç dağılımı.....	96
Tablo 6.2.1. BZAE ölçek boyutlarının, kişisel değerlendirmeler ve uzman değerlendirmelerine göre farklılaşma durumu.....	104

ŞEKİLLER/GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 2.2.1.1. Enuma Anu Enlil tabletlerinden 63.'sü, Ammisaduqa'nın Venüs tableti (Nijhuis ve Forshaw, 2021).....	22
Görsel 2.2.5.1. Horoskop, astrolojik harita örneği.....	41
Görsel 2.2.6.1. Zodyak, Burçlar Kuşağı (İlhan, 2004).....	42
Görsel 2.2.7.1. Bireylerin doğum haritalarında evler ve bu evlere karşılık gelen deneyim alanları.....	55
Şekil 3.5.1. Ölçek geliştirme süreci akış şeması (Tsaur ve Huang, 2020).....	73
Şekil 4.1.3.1. BZAE birinci düzey DFA sonucu ilişkiler ve hata varyansları.....	91
Şekil 4.1.3.2. BZAE ikinci düzey DFA sonucu ilişkiler ve hata varyansları.....	92

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
AGFI	: Adjusted Goodness-of-Fit Index (Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi)
BZAE	: Boş zaman aktivite eğilimleri
CFI	: Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)
DAE	: Doğacı aktivite eğilimi
df	: Serbestlik derecesi
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
F	: Sıklık
FAE	: Fiziksel aktivite eğilimi
GFI	: Goodness-Of-Fit Index (İyilik Uyum İndeksi)
GTSE	: Gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi
KGÖ	: Kapsam Geçerlilik Ölçütü
M.Ö	: Milattan önce
M.S	: Milattan sonra
N	: Veri sayısı
NFI	: Normed Fit Index (Normlaştırılmış Uyum İndeksi)
NNFI	: Non-Normed Fit Index (Normlaştırılmamış Uyum İndeksi)
Ort.	: Ortalama
r	: Korelasyon kat sayısı
RMSEA	: The Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşık Hataların Ortalama Kare Kökü)
RUHAE	: Ruhsal aktivite eğilimi
SANAE	: Sanatsal aktivite eğilimi
SOSAE	: Sosyal aktivite eğilimi
SRMR	: Standardized Root Mean Square Residual (Standartlaştırılmış Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü)
ss	: Standart sapma
TAE	: Teknolojik aktivite eğilimi
χ^2	: Ki-kare değeri

♈	: Koç burcu
♉	: Boğa burcu
♊	: İkizler burcu
♋	: Yengeç burcu
♌	: Aslan burcu
♍	: Başak burcu
♎	: Terazi burcu
♏	: Akrep burcu
♐	: Yay burcu
♑	: Oğlak burcu
♒	: Kova burcu
♓	: Balık burcu
☉	: Güneş
☾	: Ay
☿	: Merkür
♀	: Venüs
♂	: Mars
♃	: Jüpiter
♄	: Satürn
♅	: Uranüs
♆	: Neptün
♇	: Plüto
α	: Alfa
%	: Yüzde

1. GİRİŞ

Uluslararası ve ulusal literatürde boş zaman ve rekreasyon araştırmaları sosyal ve sağlık bilimleri araştırmalarındaki artışa paralel olarak çoğalan talepler ile doğru orantıda büyük bir artış göstermektedir. Felsefe, psikoloji, terapi ve rehabilitasyon, eğitim, sosyoloji, tarih, yönetim, iletişim, pazarlama, spor, antrenman, egzersiz, güzel sanatlar, elektronik gibi disiplinlerle yapılan ortak çalışmalar, “Rekreasyon ve Boş Zaman”ın doğasını anlamlandırmada alan araştırmacıları için zengin ve çoklu disiplin içeren bakış açılarını beraberinde getirmektedir. Bu çoklu disiplin içeren bakış açılarının ve küresel trendlerdeki hızlı değişimin insanların alışkanlıklarına ve boş zaman davranışlarına etki etmesinin bir sonucu olarak literatürde çok sayıda boş zaman teorisi, boş zaman sınıflandırması, tür bölümlendirmesi ve ölçme aracı bulunduğu görölmektedir.

Boş zaman aktiviteleri; çalışılan disipline, konuya, ölçeğe ve araştırma birimine göre farklı biçimlerde kategorize edilebilmektedir (Iwasaki, 2007; Rodriguez, 2011). Bu doğrultuda araştırmanın yeni bir ölçek geliştirme çalışmasına duyulan ihtiyacı açıklaması adına, yapılan sınıflandırmalara rekreasyon sınıflandırmalarını dahil ederek literatür taramasına kronolojik olarak yaklaşmanın önemli olduğu düşünölmektedir.

Boş zaman davranışının ve kişilerin bu zaman diliminde eğilim gösterdiği aktivitelerin altında yatan etmenlerin, uluslararası literatürde “boş zaman kimliği” “boş zaman ve kişilik”, “boş zaman ve benlik” gibi anahtar kelimeler aracılığıyla birçok alan araştırmacısı ve alan dışı araştırmacılar tarafından incelendiği görölmektedir. Ancak ulusal ve uluslararası boş zaman ve rekreasyon literatüründe, araştırmacılar tarafından oluşturulan ve uyarlanan ölçek geliştirme çalışmalarının gerek güncelliğini yitirmesi gerekse insanın benlik yoluyla oluşan kimliği, içselliği, kendiliğindenliği ve/veya ruhsal seçımleri ile ilgili eğilimlerle ilişkisini açıklama konusunda yetersiz oluşu düşünöncesi geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir “Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeği”nin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Bu doğrultuda yapılan sınıflandırmalar, uluslararası alanyazında boş zaman ve rekreasyon sınıflandırmaları başlığı altında, yapılan ölçek geliştirme çalışmaları ise alanyazında ölçek geliştirme çalışmalarına bir bakış başlığı altında incelenmiştir.

Tezin alanyazın bölümünde, akademik bakış açısı ile geniş bir “Astroloji” incelemesine yer verilmiştir. Astrolojinin, insanlık tarihindeki dönemlerin sanatı,

felsefesi ve biliminde, kısacası “kültür” kavramı içinde bıraktığı izlere değinilmiş ve ayrıca günümüze dek bilimin tarihsel süreci içerisinde konumlanışı üzerine kronolojik bir tarama yapılmıştır. Yöntem, bulgular, sonuç, tartışma bölümlerinde diğer yaklaşımlar ile birlikte, “Rekreasyon, Boş zaman ve Astroloji” arasındaki bağlantılara ilişkin analizler, değerlendirmeler ve öneriler yapılmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma birbirini ardışık olarak takip eden iki çalışmadan oluşmaktadır. Çalışma I'nin temel amaçları sırasıyla; boş zaman ve rekreasyon alanyazınlarının taranması, tarama sonrası boş zaman aktivitelerini yeni ve özgün bir bakış açısıyla eğilimsel olarak sınıflandırmak, yapılan sınıflandırma doğrultusunda alanyazına çok boyutlu yeni bir ölçek kazandırmaktır. Çalışma I'de belirlenen boş zaman aktivite eğilimleri ile astrolojik kimlik analizleri arasındaki bağın incelenmesi Çalışma II'nin amacını oluşturmaktadır. Modern zamanlarda, akademik camialar tarafından çoğunlukla göz ardı edilen veya kesin bir dille reddedilen Astrolojiyi, kronolojik bir sırayla; Aristo, Jung ve gökyüzüne gönül veren sayısız araştırmacının görüşleri yardımıyla incelemek bu çalışmanın bir diğer önemli amacıdır.

1.2. Araştırmanın Problem Durumu

Açıklanan amaçlar çerçevesinde aşağıdaki problematik sorulara cevap aranmaktadır;

- Güncel boş zaman aktivite eğilimleri nelerdir?
- Boş zaman aktivite eğilimleri, astrolojik kimlikler yardımıyla çözümlenebilir mi?

1.3. Araştırmanın Önemi

Boş zaman davranışının ve kişilerin bu zaman diliminde eğilim gösterdiği aktivitelerin altında yatan etmenlerin, uluslararası literatürde “boş zaman kimliği” “boş zaman ve kişilik”, “boş zaman ve benlik” gibi anahtar kelimeler aracılığıyla birçok alan araştırmacısı ve alan dışı araştırmacılar tarafından incelendiği görülmektedir. Ancak ulusal ve uluslararası boş zaman ve rekreasyon literatüründe, araştırmacılar tarafından oluşturulan ve uyarlanan ölçek geliştirme çalışmalarının gerek güncelliğini yitirmesi gerekse insanın benlik yoluyla oluşan kimliği, içselliği, kendiliğindenliği ve/veya ruhsal seçimleri ile ilgili eğilimlerle ilişkisini açıklama konusunda yetersiz oluşu düşüncesi

geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir “Boş Zaman Aktivite Eğilimleri (BZAE) Ölçeği”nin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Ayrıca Çalışma II çerçevesinde, astrolojinin bilim tarihindeki ve modern zamanlardaki yeri incelenmiş, Çalışma I sonucunda ortaya çıkan boş zaman aktivite eğilim alanları, astroloji uzmanları tarafından değerlendirilmiştir. Astroloji uzmanlarının değerlendirmeleri ve kişisel öz-değerlendirmeler arasında güvenilir ve anlamlı olduğu düşünülen çıkarımlar aranmakta ve tespitler yapılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları ve sayıltıları aşağıda sıralanmıştır:

- Ölçek geliştirme sürecinde katılımcıların samimi cevaplar verdiği,
- Katılımcıların astro-demografik farklılıklarının astrolojik incelemelerde değişkenlik yarattığı,
- Veri işlemede hatasız olduğu varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sıralanmıştır:

- Çalışma I’de, ölçek geliştirme sürecinde veriler, pilot çalışmada 50 gün içerisinde, nihai çalışmada ise 100 gün içerisinde toplanmıştır.
- Çalışma II’de, 36 kişinin astrolojik haritalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi için uzmanlara 3 haftalık bir süre verilmiştir.
- Araştırma süreci 2,5 yıl ile sınırlıdır.
- Çalışma I 177 ve 264 katılımcı, Çalışma II ise 36 katılımcı ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmada Yer Alan Tanımlar

Boş zaman: Bireylerin işleri ve biçimsel görevleri dışında kalan, sorumluluk ve zorunluluk hissetmeden özgür bir his ve iradeyle katılım sağladıkları sosyal, fiziksel, teknolojik, doğacı, sanatsal, gönüllü ve toplumsal sorumluluğa yönelik aktivitelere katılarak geçirdikleri zaman dilimidir.

Eğilim: Bireyin belli bir görüş, kanı, tutum ve davranışa olan yatkınlığı; yetenek ve beceri kazandıran bir ilgi alanına olan yakınlığı (http:1).

Eudaimonia: Ruhun erdeme uygun aktivitesi (Kalaycı, 2014).

Benlik tanımlayıcı aktiviteler: Bir kişinin kim olduğunu veya kim olmak istediğini temsil eden aktivitelerdir (Kivel, 2013).

Astronomi: Gök bilimi (<http:1>).

Astronom: Gök bilimci (<http:1>).

Astroloji: Astronomiye dayalı olarak hesaplama, mantık, zamana bağımlı düşünme ve analiz yöntemlerini biçimsel olarak algılama, bütüncüllük, analog ve sembolik düşünme, zaman bağımsızlığı ve sezgilerle birleştirilerek bir bütün meydana getirme uğraşdır (Asımgil, 2013). Geçmiş uygarlıkların psikolojik bilgisinin toplamıdır (Perry, 2015).

Astrolog: Astroloji disipliniyle ilgilenen bilimsel, sanatsal yöntemleri kullanarak olayların ve varlıkların doğuş anına dair yorumlar ve çıkarımlarda bulunan kişidir.

Arketip: Ana örnek, ilk model (Jung, 1997), yankı ve çağrışım.

Horoskop: Doğum haritası, doğum grafiği (Yılmaz ve Dölen, 2015a).

Zodyak: Yaşam çemberi veya canlı varlıkların çemberi anlamına gelmektedir (İlhan, 2004).

Burç: 360 derece uzunluğundaki Zodyak Kuşağı, her biri 30'ar derecelik 12 eşit parçaya bölünmüştür ve her birine Burç denir (Rao, 2020).

Element: Burçlar yaydıkları kozmik ışın türlerine göre bu dört temel unsuru içerir (Uygun, 1998) ve üçlü gruplara ayrılırlar (Manilius, 1977; Geddes, 1978). Varoluşun bu dört Antik temel unsuruna element denir.

Rekre-astroloji (recre-astrology): Rekreasyon ve Astroloji disiplinlerinin ortak noktası olarak kendini gerçekleştirme, öz farkındalık gelişimi ve kişinin yenilenmesi yolunda zamanın ve boş zamanların değerlendirilmesi, ayrıca etkin kullanımı olarak açıklanabilir.

Kendini yeniden yaratma (self-recreation): Kişinin boş zamanlarında eğilim gösterdiği aktiviteler aracılığıyla benliğini tanımlama, yeteneklerini farketme amaçlarını gütmesi ve bu amaçlar doğrultusunda benliğine uygun olarak yönelimlerde bulunması tanımlanabilir.

2. ALANYAZIN

2.1. Boş Zaman ve Rekreasyon

2.1.1. Alanyazında boş zaman ve rekreasyon sınıflandırmalarına genel bir bakış

Yıllar boyunca rekreasyon aktivitelerine katılımı inceleyen araştırmacılar, veri analizini basitleştirmek amacıyla aktiviteleri genellikle farklı homojen gruplara toplamak için türlü girişimlerde bulundular. Bu uygulama ile ilgili temel ikilemler; birincisi aktiviteleri birleştirmek için kullanılan teknikler ve ikincisi analiz sonuçlarını yorumlama güçlüğü ile ilintilidir. Sınıflandırma sistemleri oluşturmanın en yaygın stratejisi, aktiviteye katılım sıklıklarını faktörel olarak (doğrulayıcı veya keşifsel) analiz etmektir. Bu stratejinin ikilemi, katılım sıklıklarının bu aktivitelere katılım sırasındaki deneyim hakkında bilgi vermemesidir; yalnızca bir kişinin bir aktiviteye ne sıklıkta katıldığını belirtir. Bu nedenle, bu sınıflandırma sistemleri ve psikolojik ölçme değerlendirmeleri (örneğin; yaşam tatmini) arasındaki ilişkilerin sonuçlarının yorumlanması zordur çünkü bireysel aktivitelerin farklı psikolojik ihtiyaçları karşıladığı gösterilmiştir (Tinsley ve Eldredge 1995'ten akt; Rodriguez ve ark., 2008).

Rekreasyonel boş zaman aktivitelerini sınıflandırma işlemi ilk kez Amerikalı sosyolog Lynd tarafından gerçekleştirilmiştir (Soybalı ve ark., 2020). Daha sonra birçok "Boş Zaman ve Rekreasyon" araştırmacısı tarafından birbirinden farklı sınıflandırmalar yapılmıştır.

"Boş Zaman ve Rekreasyon"a dair sınıflandırmalara aşağıda farklı alt başlıklar altında yer verilmiştir:

Anlam grubuna göre:

- Lynd, boş zaman aktivitesinin anlamsal özü ve meydana geliş durumuna göre; geleneksel boş zaman aktiviteleri (seminer, konferans, okuma, müzik gibi), teknolojik gelişmelerle oluşan boş zaman aktiviteleri (otomobil, radyo, sinema gibi) örgütsel boş zaman aktiviteleri (topluluklar, vakıflar, dernekler gibi) olarak sınıflandırmıştır (Soybalı ve ark., 2020).
- Pine ve Gilmore (1998), katılım ve etkileşim boyutlarından yola çıkarak özellikle elektronik boş zaman literatüründe sıklıkla karşımıza çıkan deneyimi dört kategoriye ayırmaktadır; eğlence "pasif katılım / içine çekme", eğitsel "aktif katılım

/ içine çekme”, kaçış “aktif katılım / dalma” ve estetik “pasif katılım / dalma” (Maksatbekova, 2019).

- Porter ve arkadaşları (2010), yaptıkları literatür taraması sonucunda, araştırmalarında boş zamanları yaratan birçok kapsayıcı anlam grubunun tanımlanmasına yol açmıştır. Bunlar; bağlantı-aidiyet, kimlik, özgürlük-özerklik, güç-kontrol ve yeterlilik-ustalık olarak ortaya konmuştur.

Katılım şekline göre:

- Rekreasyon ve boş zaman aktiviteleri katılım şekline göre aktif ya da dışadönük ve pasif ya da dışa dönük olarak literatürde sınıflandırılmıştır. Etken (aktif) veya edilgen (pasif) olmak üzere Okumuş (2002) boş zaman aktivitelerini sınıflandırmıştır.
- Gül (2014) tarafından, bireylerin boş zamanlarını değerlendirmek adına gerçekleştirdiği rekreatif aktivitelerin katılım türüne göre etken (aktif), edilgen (pasif) ve ettirgen (rekreasyon uzmanı eşliğinde) olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

Mekâna göre:

- Yeniçeri ve arkadaşları (2002), Muğla il merkezinde yaşayan devlet personellerinin boş zamanları değerlendirme türleri ile ilgili çalışmalarında boş zaman aktivitelerini evsel ve ev dışı yapılan aktiviteler olarak sınıflandırmışlardır. Çalışma bulgularında; personellerin ev içinde televizyon seyretme (% 34.8), müzik dinleme (% 20.1), kitap okuma (% 15.2), el sanatları hobileri ile ilgilenme (% 10.7), çiçek ve bitki yetiştiriciliği (% 8.9) ve spor yapma (% 5.4) etkinliklerinin, ev dışı boş zamanlarda ise başlıca tercihlerin % 37.3 ile gezi ve seyahat, % 25.4 ile spora katılım ve % 15.9 ile sosyo-kültürel aktivitelere katılımın oluşturduğunu tespit etmişlerdir.
- Ev içerisinde ya da dışarıda (Tribe, 1995; Yeniçeri ve ark., 2002; Akgül, 2011) gibi gruplandırmaların dışında kent yaşamındaki işlevlere göre çeşitlenen sanatsal ve sosyal, sportif ve fiziksel, eğlence odaklı, kültür ve turizm odaklı rekreasyon gibi sınıflamalar da bulunmaktadır (Salihoğlu ve Türkoğlu, 2016).

İçerik ve amaçlarına göre:

- Sabbağ ve Aksoy (2011) tarafından, Adıyaman örneği alınarak, yüksek öğrenim gören öğrencilerin ve bir işe sahip olan kişilerin boş zaman aktivitelerini gözlemlediği çalışmada aktiviteler; okuma, tv-dvd-vcd izleme, sinema-tiyatro, spor, arkadaşlarla sohbet-gezme, müzik ile ilgilenme, internet, konser, üniversite etkinlikleri, yakın il-ilçelere gezi, tarihi arkeolojik yerler, müze, alışveriş merkezleri, piknik olmak üzere 14 farklı grupta incelenmiştir.
- Yerlisu ve arkadaşları (2012) tarafından gerçekleştirilen, “Yaşam tatmini, serbest zaman motivasyonu, serbest zaman katılımı: beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerine bir inceleme (Kayseri ili örneği)” isimli çalışmada katılımcılar sportif, sosyal, sanatsal/kültürel aktiviteler olmak üzere üç boyut altında incelenmiştir.
- Çöl (2015)’ün özel gereksinimli çocukların boş zaman aktivitelerine katılım durumunu etkileyen faktörleri araştırdığı çalışmada, katılan çocukların aktivite tercihlerini sosyal, rekreasyonel, fiziksel, kişisel gelişim ve yeteneksel aktiviteler olarak sınıflandırmıştır.
- Dumazadier’in çalışmalarından ilham alan Tezcan (1997), Karaküçük (1999), Büküşoğlu ve Bayturan (2005) boş zaman aktivitelerinin; sanatsal (sinema, edebiyat, tiyatro, müzik, fotoğrafçılık), entelektüel (kitap okuma, seminer, konferans, radyo, televizyon), sosyal (aile, arkadaş görüşmeleri, eğlence, toplantı), pratik (bahçe hobileri, el sanatları), fiziksel (sportif, koşu ve yürüyüş, hobi avcılığı, hobi balıkçılığı) olarak sınıflandığını, bu sınıflandırmayı temel alan Özekes (2011) ise ek olarak araştırmasına öz bakım aktivitelerini eklediğini belirtmektedir.
- Hazar’a (2003) göre bireylerin boş zaman değerlendirme amaçları incelendiğinde, değerlendirme amacına göre boş zaman aktiviteleri; sportif, sosyal, yaratıcı, turistik olmak üzere dörde ayrılmaktadır.
- Obinna ve arkadaşları (2009); kapalı alan aktiviteleri, sosyal aktiviteler, kültürel ve sanatsal aktiviteler, sportif aktiviteler ve açık alan aktiviteleri olmak üzere boş zaman aktivitelerini boyutlandırmıştır.

Çeşitli sınıflandırmalar:

- Karaküçük (2008) boş zamanla ayrılmaz bir bütün oluşturan rekreasyonu daha kapsamlı bir sınıflama ile ortaya koymuştur. Amaçlarına göre; dinlenme isteğiyle

yapılan boş zaman aktiviteleri, kültürel amaçlarla yapılan aktiviteler, toplumsal hedefler içeren, toplumsal ilişkiler geliştirmek amacıyla yapılan aktiviteler, sportif amaçlarla etken katılımlı veya izleyici olarak yapılan aktiviteler, turistik amaçlı başka yerlere seyahat etmek şeklindeki aktiviteler, sanatsal amaçlar içeren, türlü sanat aktiviteleri olarak sınıflandırırken; çeşitli kriterlere göre yaş faktörüne göre tercih edilen aktiviteleri ise aktivitelere katılım sıklığına göre aktiviteler, zamanlama durumuna göre aktiviteler, katılım ve kullanım amaçlarına göre aktiviteler, sosyal kapsamına göre aktiviteler olarak sınıflandırmıştır. Özel işlevlerine göre ise rekreasyonu; ticari, sosyal, uluslararası, fiziksel, orman rekreasyonu olarak sınıflandırmıştır.

- Rekreasyon ve boş zaman deneyimlerinin faydalarını Driver ve Bruns, 1999'da yaptığı sınıflandırmada (Edgington ve ark., 2006'dan akt: Kaya, 2013) fiziksel yararlar, sosyal ve kültürel yararlar, ekonomik yararlar, çevresel yararlar olmak üzere 4 ana boyutta incelemektedir.
- Sağcan (1986), Ağduman (2014), Bozdağ (2019) tarafından yapılan çalışmalarda boş zaman aktivitelerinin “dinlenme veya kendini bırakma”, “eğlenme”, “kendini geliştirme veya gelişim” olarak üç temel fonksiyona sahip olduğunu vurgulamıştır.
- Robert Stebbins (2007) ise genel ve çatı bir sınıflandırma yaparak boş zaman aktivitelerini “ciddi boş zaman”, “kayıtsız (gayri-ciddi) boş zaman” ve “proje tabanlı boş zaman” olarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmanın, etken ya da edilgen, açık ya da kapalı, entelektüel ya da fiziksel gibi geçmişte yapılan tüm sınıflamaları içinde barındırabilecek kadar geniş ve çatı bir sınıflandırma olduğu söylenmektedir (Gould, 2005'ten akt: Akyıldız, 2013).

Karaküçük (2014)'e göre boş zamanları değerlendirme aktiviteleri, bireylerin aktivitelere katılımındaki amaç, istek ve zevklerine göre sınıflandırılmaktadır. Bu durum; insandan insana oldukça farklılık gösterdiğinden, oluşturulan sınıflamalarda hemfikir olmak zordur. Amaçlarına göre rekreasyonu; dinlenme odaklı, kültürel, sanatsal, toplumsal-sosyal ilişki kurma odaklı, spor ve turizm odaklı boş zaman değerlendirme aktiviteleri olarak sınıflamıştır. Diğer rekreasyon sınıflamaları ise; yaş değişkenine göre (genç, çocuk, yetişkin rekreasyonu vb.), aktivitelere katılım gösterenlerin sayısına göre (bireysel, grup olarak, kitlesel, aile rekreasyonu vb.), zaman ve döneme göre (mevsimsel, hafta sonu tatili, emekli olduktan sonraki dönem rekreasyonu vb.), sosyal duruma göre

(lüks, geleneksel rekreasyon vb.) ve aktivitelerin gerçekleştirildiği mekâna göre rekreasyon olarak sınıflandırmıştır (Salihoğlu ve Türkoğlu, 2016).

2.1.2. Alanyazında ölçek geliştirme çalışmalarına genel bir bakış

Bu başlık altında “Rekreasyon ve Boş Zaman” alanında yapılan, sıkça kullanılan bazı ölçek geliştirme çalışmalarına, bakılmasının gerekli olduğu düşünülmüştür:

- Beard ve Raghep’in (1980) geliştirdiği “Leisure Satisfaction Scale (LSS)”nin Türkçe’ye uyarlanan boyutlarının ruhsal tatmin, eğitsel tatmin, sosyal tatmin, dinlenme tatmini, fiziksel tatmin, estetik tatmin olmak üzere altı faktörlü yapı ile ortaya konduğu bilinmektedir. Türkçeye uyarlaması aşamasında, Karlı ve arkadaşları (2008) tarafından “Boş Zaman Tatmini Ölçeği” olarak isimlendirilmiş; güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılmıştır.
- Beard ve Raghep (1980) tarafından tasarlanan “Leisure Satisfaction Scale (LSS)”, Gökçe ve Orhan (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan ve geçerlilik-güvenirliliği test edilen “Serbest Zaman Doyum Ölçeği” adı ile ulusal alanyazında yerini almıştır. 24 ifadeden oluşan ölçek; ruhsal, eğitsel, sosyal, dinlenme/rahatlama, fiziksel ve estetik olarak isimlendirilen altı alt boyut içermektedir (Çakır, 2017).
- “Leisure Satisfaction Scale (LSS)”, “Boş Zaman Tatmin Ölçeği” olarak Akyıldız (2013) tarafından, geçerlilik-güvenirlilik testleri yapılmış ve psikometrik nitelikleri ortaya konmuştur. Açımlayıcı faktör analizi sonuçları ile Boş Zaman Tatmin Ölçeği’nin tek faktörlü bir yapı gösterdiği ortaya çıkmış ve sade bir biçimde 5 ifadeyle, boş zaman tatmini ile ilgili bilgi vermesi açısından araştırmacılara kolaylık getireceği düşünülmektedir.
- “Leisure Satisfaction Scale (LSS)”, “Serbest Zaman Tatmin Ölçeği” adıyla rekreatif aktivitelere katılımında etkili olduğu düşünülen faktörlere (motivasyon) ilişkin olarak Soybalı ve ark. (2020)’in, dört boyuttan “entelektüel”, “sosyal”, “yeterlilik-ustalık”, “itici-çekici” oluşturdukları ölçeğe yeni bir bakış açısı getirdikleri söylenebilir. Araştırma kapsamında, ölçeğe faktör analizleri yapılmış ve etkili bulgular edilmiştir. Yapılan AFA sonucunda ölçek, dört boyut altında toplanmış ve toplam varyansın %57,54’ünü açıkladığı belirtilmiştir.
- Yine Ragheb ve Beard (1982) tarafından alanyazına kazandırılan “Leisure Attitude Scale: LAS” “Boş Zaman Tutum Ölçeği”nin Türkçeye uyarlaması, Akgül ve

Gürbüz (2010)'ün çalışması sonucu Türkçe alanyazına kazandırılmıştır. Boş Zaman Tutum Ölçeği; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak, her boyutun eşit ifade sayısı taşıdığı (12'şer ifade), 3 boyuttan ve toplam 36 ifadeden oluşmaktadır.

- Procidano ve Heller (1983)'in geliştirdiği “Leisure Participation Questionnaire (LPQ)”; Sevil (2015) tarafından geçerlilik ile güvenilirliği analiz edilmiş olan “Boş Zaman Katılım Ölçeği”nin Türkçe uyarlamasında rekreasyonel, bilişsel, sosyal ve üretici aktiviteler olmak üzere dört farklı boyutta ele alındığı görülmektedir.
- Mutlu (2008) tarafından, Türkçe alanyazına kazandırılan “Boş Zaman ve Motivasyon Ölçeği”nin, Türkçe versiyonu toplamda 22 ifadeden oluşmaktadır. Ölçme aracı; motivasyonsuzluk, bilmek/başarmak, uyarıcı yaşam, özdeşim/içerme atım ve dışsal düzenleme olmak üzere 5 farklı alt boyut etrafında şekillenmektedir.
- Kyle ve ark. (2007) tarafından geliştirilen, Gürbüz ve ark. (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Serbest Zaman İlgilenim Ölçeği-SZİÖ” eşit olarak dağılım gösteren 3'er ifadeli 5 alt boyuttan ve toplamda ise 15 ifadeden oluşmaktadır. SZİÖ'nün alt boyutları arasında; çekicilik, önem verme, sosyal ilişki, özdeşleşme, kendini ifade yer almaktadır.
- Ho (2008)'nün geliştirdiği ve Akgül ve ark. (2018) tarafından geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılarak Türkçeye uyarlanan “Rekreasyon Fayda Ölçeği” toplam 24 ifadeden oluşan bir ölçektir. 3 boyuttan oluşan ölçeğin alt boyutları ise fiziksel faydalar, ruhsal faydalar ve sosyal faydalardır.
- Gürbüz ve Karaküçük (2007)'ün tasarladığı rekreasyonel aktivitelere katılıma engel oluşturabilecek durumları değerlendiren “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”, toplam altı boyut etrafında şekillenmiştir. Ölçme aracının alt boyutları ise “birey psikolojisi”, “bilgi eksikliği”, “tesisler/hizmet”, “arkadaş eksikliği”, “zaman”, “ilgi eksikliği” olarak araştırmacılar tarafından ortaya konulmaktadır.
- Iso-Ahola ve Weissinger (1990)'ın geliştirdiği “Boş Zaman Can Sıkıntısı Ölçeği”nin (Leisure Boredom Scale) Türkçeye uyarlanması çalışmasında, ölçeğin yapı geçerliği için gerekli olan AFA sonucunda “yetkinlik” ve “motivasyon” olmak üzere iki faktör ve toplam 12 ifadeyi içeren bir ölçme aracı oluşturulmuş olup Türkçe alanyazına kazandırılmıştır (Soylu ve Siyez, 2014).
- Wang ve ark., (2011)'nin geliştirdiği, Akgül ve Karaküçük (2015)'ün Türkçeye uyarlama çalışmasını yaparak, geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sonucunda ortaya

koyduğu “Boş Zaman Yönetimi Ölçeği” toplam dört faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler ise; “amaç belirleme ve yöntem”, “boş zaman tutumu”, “programlama” ve “değerlendirme” olarak adlandırılmaktadır.

- Munusturlar (2014) tarafından, toplam 36 ifadeden oluşan “Boş Zaman Eğitim Ölçeği” geliştirilmiştir. World Leisure dergisinde de yayınlanan araştırma sonucunda bu ölçeğin; “farkındalık”, “içsel motivasyon”, “dışsal motivasyon”, “sosyal etkileşim becerileri”, “can sıkıntısı”, “zaman yönetimi” ve “problem çözme” olarak 7 boyuttan oluşan bir yapı gösterdiği ortaya çıkmıştır.

2.1.3. Boş zaman ve kimlik araştırmaları

Çağdaş yaklaşımlar ve güncel araştırmalar boş zamanları değerlendirme olgusunun, bireylerin kendilerini hür hissetmesi ve göreceli bir şekilde kişi tarafından öz değerlendirmesi yapılarak kendi kendine kararına vardığı, oldukça öznel bir olgu olduğu ifade edilmektedir (Sandahl, 1992’den akt: Özekes, 2011). Boş zaman ilgilenimleri (leisure interests), bireyleri özünde (kendiliğinden, doğal olarak) farklı boş zaman alanlarındaki aktivitelere motive eden nispeten istikrarlı davranış eğilimleri olarak tanımlanabilir (Todt, 1995’ten akt; Schulz ve ark., 2018). Bu bağlamda boş zaman ilgileri ve becerileri, bir benlik duygusu yaratmada ve sürdürmede önemlidir (Kleiber ve ark., 2002’den akt: Aydın ve ark., 2014). Boş zaman aktiviteleri seçim özgürlüğü ve boş zamanı içeren konseptlerle tanımlanır (Aydın ve ark., 2014).

Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeği’nin geliştirilmesinde yol gösterici teoriler ve yaklaşımlar: “Aktivite Teorisi”, “Boş Zaman Kimliği”, “Aristo’nun Eudaimonia Felsefesi”, “Benlik Tanımlayıcı Aktiviteler”, “Jung’un Arketip Kuramı”, “Elementler Kuramı” olarak ele alınmaktadır. Erikson ve Maslow’un kimlik yaklaşımlarına, Feyerebend’in Çoğulcu Bilim Kuramına da diğer başlıklar altında yer verilecektir.

Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında kuramsal temeli oluşturan teorilerin, yaklaşımların birden çok olması ve boş zaman aktivite alanlarının sınıflandırılmasında alan yazına özgün bir bakış açısı getireceğinin düşünülmesi araştırmacılara katkı sağlaması açısından önemlidir. “Boş Zaman Kimliği”, “Aktivite Teorisi” ve “Benlik Tanımlayıcı Aktiviteler” yaklaşımları uluslararası alanyazında ele alınan bir konu olmasına karşın, yapılan araştırmaların sayısının sınırlı olması öncelikli olarak ulusal alanyazın için bu araştırmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tezin alanyazın bölümünde ayrıca geniş bir “Astroloji” incelemesine yer verilmiştir. Yöntem, bulgular, sonuç, tartışma bölümlerinde diğer yaklaşımlar ile birlikte ve “Rekreasyon ve Boş zaman ile Astroloji” ortaklıklarına, ilişkisine dair açıklamalar, değerlendirmeler ve öneriler yapılacaktır.

2.1.4. Çağdaş araştırmalar ışığında boş zamanlar ve kuramsal yaklaşımlar

2.1.4.1. Aktivite teorisi

Aktivite Teorisi ya da Etkinlik Kuramı, 1920 ve 1930’lu dönem arasında Lev Vygotsky, A.R. Luria ve A.N. Leontiev gibi Rus ruhbilimciler tarafından oluşturulmuştur. Vygotsky, Luria ve Leontev için insanın bilinci, fiziki durumlardan ayrı bilişsel süreç ve etkinlikler (“karar verme”, “sınıflandırma”, “hatırlama”) ve yahut beyin merkezli olarak belirlenemez. Bilinç, günlük aktif yaşam içerisinde, ne yapıldığıyla oluşmaktadır (Ergün ve Özsüer, 2006). Bu düşünce, “Her insan kendi kendini yaratır” veya “Her insan, kendi yapıp ettiklerinin eseridir” şeklinde birçok filozofun metinlerinde ve ayrıca kutsal kitaplar içerisinde de birçok farklı noktada ifade edilmiştir.

Aktivite Teorisi’ne dair tarihsel analizler, Rubinshtein ve Leontiev’in psikolojik aktivite yaklaşımının iki “babası” olduğunu ortaya koymaktadır. Her ikisinin de aktivite kavramı üzerindeki çalışmaları siyasi düzenden büyük ölçüde etkilenmiştir. Aktivite yaklaşımı makalelerde çeşitli açılardan değerlendirilmektedir (Hakkarainen, 2004).

Aktivite Teorisi, amaçların gerçekleştirilmesinde etmen unsur olabilecek sosyal ve kültürel unsurlara odaklanmaktadır. Teorinin çıkış noktası itibariyle, bir aktivitenin oluşma süreci içerisinde, hiçbir hareketin ya da eylemin, yalın bir biçimde bağımsız ya da özgür olduğundan söz edilemez. Kişilerin, hür iradeleri ile yaptığı seçimler, kemikleşmiş birtakım yapıların varlığından etkilenir ve aynı zamanda bu yapıları da etkiler. Yani, özetle kişi (ya da insan) hem etken hem de edilgen bir konumdadır. Bu teori, bu günlere gelirken birçok farklı aşamadan geçmiş, birçok farklı görüşten etkilenmiştir. Alanyazında, teorinin tarihi gelişim süreci hususunda; ilk kuşak, ikinci kuşak ve üçüncü kuşak aktivite teorisyenleri olmak üzere üç farklı aşamadan söz edilmektedir. Teorinin ilk kuşak öncüleri, varlık ve anlam evreni arasında kültürün/kültürleşmenin olası etkilerine odaklanmışlardır. İkinci kuşak aktivite teorisyenleri, evren ve varlık arasında olan bu bağa kolektif açıdan yaklaşmış ve iş bölümünün bazı sosyal unsurların etkisi altında kalarak açık ya da gizli olarak

gerçekleşebileceği düşüncesine önem vermişlerdir. Üçüncü kuşak teorisyenler de network (ağlar) aracılığıyla birbirine bağlanan aktiviteleri çözümlene gayretine girişmişlerdir (Baloğlu, 2011).

Aktivite teorisi, insanın kendisini nasıl gördüğünün, uğraştığı aktiviteleri ya da yaşam içerisindeki sosyal kimlikleri ile bağlantılı olduğu varsayımına dayanır; yani insan yaşam içerisinde hangi rolü oynayıp, hangi aktiviteyi uyguluyorsa odur (Baran, 2004; Üçok, 2018). Klasik aktivite teorisinde aktivite ve kişilik kavramı iç içe geçmiştir. Buna göre kişilik, bireysel gelişimde nispeten sonradan oluşan bir olgudur. Kişilik gelişiminin genetik yolu, farklı aktivitelerin, özellikle de önde gelen aktivitelerin (oyun, öğrenme ve iş) bir yörüngesinden oluşur. Klasik aktivite teorisi, geniş zamanlara uzanan psikik gelişimi, aktivite yörüngeleri yardımıyla açıklamaya ve kişinin kişilik olarak doğmadığı iddiasını taşır (Hakkarainen, 2004). Bu çatışma, bilginin doğuştan insana yüklü olarak geldiğini savunan görüşlerle, zihnin doğuştan pür, işlenmemiş olarak geldiğini ve deneyimler yoluyla, gelişim sürecinde daha sonra geliştirildiğini savunan görüşler arasındaki tartışmalara benzetilebilir.

Aktivite Teorisi için insan davranışları ve bu davranış biçimlerine sebep olan etmenler çeşitlilik göstermektedir. İnsan doğum anıyla birlikte biyolojik, sosyal, fiziksel ve ruhsal isteklerini, açlığını giderebilmek hususunda hareket etmektedir. Bu sebeple insan, günlük yaşam içerisinde sergilediği her davranışa karşılık olarak fiziksel, sosyal, ruhsal, biyolojik açlığını gidermektedir. İnsan, spor ve egzersiz yapması, dans etmesi, oyun oynaması gibi girdiler karşılığında; dinlenme, eğlenme, iyileşme, mutluluk, sosyalleşme, statü sahibi olma gibi faydalar ve çıktılar elde etmektedir. Bu görüşlerin ve incelemelerin tamamı, Aktivite Teorisi'ni temel alan araştırmalar kapsamında ve esas konuları içinde yer almaktadır (Akdeniz ve Ardahan, 2019).

2.1.4.2. Boş zaman kimliği

Boş zaman kimliği ve cinsiyet üzerine çalışmaları ile tanınan ABD'li Profesör B. D. Kivel (1996; 1997; 1998; 2000a; 2000b; 2002), boş zaman kimliği kavramını "Leisure and Identity" isimli animasyon ve görsel açıdan zenginleştirilmiş web tabanlı yeni nesil sunum hazırlama sitesi olan Prezi'ye yüklediği sunumunda üç aşamada şu şekilde açıklamaktadır (<http:2>).

- Kimlik: Biz kimiz?

- Boş zaman: Ne yapıyoruz?
- Boş Zaman Kimliği: Kim olduğumuz, ne yaptığımız ve bu yaptıklarımızın sonucunda olduğumuz kişidir.

Kivel'in ifadelerine bakıldığında, boş zamana karşılık gelen "Ne yapıyoruz?" sorusunun açıkça aktivitelere ışık tuttuğu görülmektedir. Kimlik gelişiminde ve boş zaman kimliği edinmede, boş zaman aktivitesi seçiminin oynadığı kritik rolü bu açıklamasıyla ortaya koymaktadır. Uluslararası literatürde boş zaman kimliği ile ilgili araştırmaların (Shaw ve ark., 1995; Kivel, 2000, Kivel ve Kleiber, 2000; Blackshaw, 2003; Coatsworth ve ark., 2005; Berends, 2017) özellikle ergen ve gençlik çağındaki katılımcılara odaklandığı görülmektedir. Boş zaman aktiviteleri yoluyla kimliğin ya da benliğin keşfine (self-discovery) özellikle vurgu yapan bu araştırmaların sonuçları umut vadetmektedir.

Ulusal boş zaman literatüründe "Boş Zaman Kimliği" kavramı ile doğrudan ilişkili bir araştırma bulunmamaktadır. Aytaç (2004), "Kapitalizm ve Hegemonya İlişkileri Bağlamında Boş Zaman" isimli makalesinde, boş zaman kimliği edinme konusuna sosyolojik açıdan yaklaşarak boş zamanın doğası gereği; "bireysel temsil", "toplumsal kabul görme", "kimlik edinme", "ulusal bütünlüğü sağlama", "ideolojik farklılıkları nötralize etme", "iktidar karşısındaki bağımlılığı arttırma", "tüketimci/hazcı güdüler üretme", "uyumculuk" ve "rıza göstericilik" gibi örtük işlevlere ve bu işlevler ile bağlantılı yeni birtakım yönelimlerin ortaya çıkmasına hizmet etmekte olduğunu savunmaktadır. Aktivite teorisyenleri ve Kivel'in çalışmalarının kesiştiği noktalara benzer şekilde, Aytaç'ın araştırmasında da boş zamanın genel yapısı içerisinde gördüğü örtük işlevlerden, "bireysel temsil" ve "kimlik edinme" işlevlerinin, boş zaman aktivitelerine eğilimsel ve kişilik odaklı yaklaşan bu çalışma ile yaklaşım itibariyle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

2.1.4.3. Benlik tanımlayıcı aktiviteler

Benlik tanımlayıcı aktiviteler ya da "özü ifade eden aktiviteler", bir kişinin kim olduğunu veya kim olmak istediğini temsil eden aktivitelerdir (Coatsworth ve ark., 2005, 2006; Waterman, 2004). Kavram uluslararası alanyazında "self-defining activities" adı altında bilinmektedir.

Birey tarafından temelde kim olduğuna dair önemli oldukları için diğer günlük, sorumluluk ya da zorunluluk içeren aktivitelerden farklıdırlar (Sharp ve ark., 2007). Benlik tanımlayıcı aktiviteler veya özü ifade edici aktiviteler (Waterman, 2004) kimlikle ilgili göze çarpan aktiviteler olarak adlandırılmıştır (Coatsworth ve ark., 2005, 2006; Sharp ve ark., 2007; Palen ve Coatsworth, 2007; Schwartz ve Waterman 2006; Waterman, 2004). Bu, bir kişinin tutarlı bir kişisel kimlik oluşturmanın temelini oluşturduğu benlikle ilgili aktiviteler içinde bir keşif süreci yoluyla iletilir. Kimlikle ilgili bu tür aktiviteler, birey tarafından kişinin kim olduğu konusunda önemli olarak tanımlanır.

İsteğe bağlı aktivitelere katılımın ergenlerin ilgilerini, bağlılıklarını ve benliği tanımlamayı (self-defining) araştırmasını teşvik ettiği düşüncesi, Erik Erikson'ın psikososyal modelinden bu yana kimlik geliştirme teorilerinin merkezi, ancak bazen göz ardı edilen bir bileşendir (1963, 1968'den akt: Coatsworth ve ark., 2005). Erikson'a göre (1968, 1980), optimal olarak geliştirilmiş bir kimlik, kişinin kendisinin kim olduğunu ve hayatta ne peşinde koştuğunu anlama ile sonuçlanan, kendiliğinin (benliğin) kritik unsurlarının keşfinden ortaya çıkar.

Erikson'un kimlik geliştirme teorisinin yakın zamanlardaki bazı uzantıları önerilmiştir, bunların bazıları aktivite katılımını daha da güçlü bir şekilde vurgulamaktadır (Schwartz, 2001). Waterman'ın kimlik keşif modeli, isteğe bağlı aktiviteye dikkat çeken bir yaklaşımdır (Waterman, 1992, 1993). Kimlik oluşturma teorisine yönelik keşif yaklaşımı, kimlik çalışmasının bir bireye farklı öznel deneyimler sağlayan aktiviteyi veya aktiviteleri keşfetmek veya tanımlamak için farklı aktivitelerle, deneyler yoluyla gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Coatsworth ve ark., 2005).

2.1.4.4. Aristoteles'in eudaimonia felsefesi ve Erikson'un kimlik teorisi

Aristo için boş zaman, grupların ve toplulukların beraber yaşamasını sağlayan bir aktivite sahasıdır. Çalışma sonucunda sahip olunan ekonomik ve maddi faydaların, insanların huzur ortamında bir arada yaşayabilmeleri için yetersiz olduğunu düşünen (Hunnicut, 2006) Aristo, insanları derinden mutlu edecek, onları sorgulamaya itecek ve dolayısıyla kendilerini gerçekleştirmelerini sağlayacak kıymetli bir alan olmak üzere boş zamanları vurgulamıştır. İnsanın biricik aktivitesinin düşünsel sorgulama olmadığının farkındalığı ile düşünmeden arta kalan aktivitelerin de akılcılıkla bir zemine oturtulması

ve yönlendirilmesi gerektiğini savunan Aristo, boş zamanlara dair salt hazcı ve keyif odaklı anlayışlara da karşı durmuştur (Cevizci, 2009).

Aristo'nun varlık felsefesinde insan, bedeni ve ruhu, yani soyut ve somutu bir arada taşıyan karmaşık ancak bütünleşik bir varlıktır. Aristo için insan bedeni somuttur, maddedir. Ruhu ise soyuttur, bir nevi formdur. İnsanın soyut olanı gerçeğe dönüştürmesi ve somutla bütünleştirebilmesi ise, onun; hissetme, eylemde bulunma ve düşünme, sorgulama fonksiyonları taşıyan bir varlık olmasından ileri gelmektedir (Özlem, 2015).

Bayraktaroğlu (2020) tarafından yapılan araştırmada, Aristo'nun erdem etiği, konuya dair fikir ve görüşlerini topladığı *Nikomakhos'a Etik* kitabı temel alınmış olarak incelenmiştir. Aristo'nun, ruhun erdeme uygun etkinliği (aktivitesi) olarak tanımını yaptığı *eudaimonia*, geniş çerçeveden bakıldığında, nesnel anlamda ve yalın bir ifade ile öz memnuniyet ile ilişkilendirilmektedir.

Kalaycı (2014) çalışmasında, Aristo'nun *eudaimonia* felsefesi ile ilgili olarak şu sözler ile açıklama yapmaktadır:

“Eudaimonia ne haz yaşamı ne geçici bir ruh hali ne de başımıza şans eseri gelen bir durumdur; dahası tanrı vergisi de değildir. Bir kişiye hayatı boyunca eşlik eden *daimon*'un yönünü iyi'ye çevirmesi anlamına gelen eu-daimonia, insanın “işini iyi yapması”, “iyi yaşaması” ya da bu anlama gelmek üzere “ruhun erdeme uygun etkinliği”dir. Üstelik bu etkinliği ruhu kaplayan bir duygulanım biçiminden bütünü ayırmak da doğru olmayacaktır; *eudaimonia* hem bir tür etkinlik ve yaşam biçimi, hem de ulaşılmaya çalışılan bir erektiler; hem sürece içkin bir durum, hem de süreç sonunda varılmak istenen hedeftir.” (Kalaycı, 2014).

Eudaimonia felsefesi ile Aristo, tüm insanlığa bir çağrıda bulunmaktadır. İnsanın en temel, en içsel ve ruhani amacı olarak *eudaimonia*'nın, bütün insanlığın erdeme uygun aktiviteleri uygulama ve gerçekleştirme aracılığıyla peşinden koştuğu ortak ve asli bir hedef olması gerekliliğinden bahseder. Bununla birlikte Aristo'ya göre insan mutluluğa, bir araç ya da vasıta gözüyle bakmamalı, tam anlamıyla ve saf bir biçimde kendisi için anlam yüklemeli, kıymet vermelidir (Cevizci, 2015). Günümüz dünyasında da birçok araştırmacı için hala merak konusu olan mutluluğun, kendi döneminde de anlaşılamadığı kaygısı taşıyan Aristo, gerçek mutluluğa giden yolda, her ruhun erdemli yaşama uygun bir biçimde aktiviteler gerçekleştirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır.

Eudaimoistik (Mutçu) kimlik teorisi (Waterman 1990, 1992, 1993) hem Aristo'nun *eudaimonia* felsefesine hem de Erikson'un kimlik teorilerine dayanmaktadır (Erikson 1968, 1980'den akt: Mao ve ark., 2016). Eudaimonia, “*eu*” (“iyi”) ve “*daimōn*” (“ruh”) kelimelerinden oluşan, Aristo'nun M.Ö 400'de *Nikomakhos'a Etik* olarak yazdığı eserlerinden izlenebilen Yunan kökenli bir kelimedir ve iyi yaşamın kurucusu olan iyi bir durum veya aktivite olan “refah” veya “gelişen” (Cooper, 1999) ile ilgili farklı şekillerde yorumlanmıştır. Kişinin (Huta, 2012), potansiyelinin çeşitli şekilde gerçekleşmesi ve insan eylemi ile gerçekleştirilebilecek aktivitelerden kaynaklanan en yüksek insani yarar (Ryff ve Singer 2008) olarak tanımlanmıştır. *Nikomakhos'a Etik'e* dayanarak, Norton (1976) Kişisel Hedefler kitabında etik bir teori olarak *eudaimonizmin* bireyleri *daimonlarını* veya “gerçek benliklerini” tanımaya ve yaşamaya çağırıldığını söyler (Mao ve ark., 2016).

Maslow (1970) olarak ifade etmek gerekirse, kimlik gelişimi için önemli olan faaliyetler, kendini gerçekleştirilmeye ya da yeteneklerin, kapasitelerin ve potansiyellerin tam olarak kullanılmasına ve araştırılmasına itici güç sağlayan faaliyetlerdir. Erikson'a göre (1968, 1980), optimal olarak geliştirilmiş bir kimlik, kişinin kendisinin kim olduğunu ve hayatta ne peşinde koştuğunu anlama ile sonuçlanan, kendiliğinin kritik unsurlarının keşfinden ortaya çıkar. Kimlik geliştirme üzerine yapılan son araştırmalar, benlik tanımlayıcı aktivitelerin yetişkinlerin daha anlamlı ve tutarlı bir kimlik duygusunu keşfetmesine yardımcı olabileceğini, kimlik entegrasyonu için gerekli kimlik çalışmasını kolaylaştırabileceğini ve ilgi alanlarını, yeteneklerini keşfetmeleri için benzersiz bir bağlam sağlayabileceğini kanıtlamıştır (Barber ve ark., 2001; Fredricks ve ark., 2002; Hansen ve ark., 2003; Sharp ve ark. 2007; Mao ve ark., 2016).

Bu araştırmanın alanyazını ve belirlenen metodolojisi kapsamı içerisinde incelenen ikinci konu astroloji olacaktır. Aşağıda yer alan başlıkta (2.2. Astroloji), astrolojinin anlamsal içeriği, bilim dünyasındaki konumu, tarihsel süreci, düşüşü-gelişimi ve modern bilimsel anlamda psikolojideki kişilik, kimlik çalışmalarına etkisi ve astrolojinin bileşenleri alt başlıklarda açıklanmak istenmektedir.

2.2. Astroloji

Astroloji, insan ve gök cisimleri arasındaki ilişkinin yaşamsal döngüyü anlamlandırma biçimine yaptığı tesir kapsamında incelemeler yapar ve kökleri oldukça eskiye dayanmaktadır (Yıldız, 2014). Gezegenlerin devinimi ile evrendeki canlı ve cansız varlıklarla alakalı olaylar arasında bağlantı kurulan yöntem temel alınmaktadır (John ve Srivastava, 1999).

İnsanlık tarihi kadar köklü bir tarihe sahip olan astroloji üzerinde farklı kültürlerde Güneş, Ay ve 12 burçlu gezegenlerin dünyasal olaylar kapsamında etkilerini anlamaya yönelik ve bu pratikleri geleceği önceden ön görebilme aracı olarak kullanmaya yönelik kurumsallaştırılmaya gidilmiştir (Yetkin, 2016).

Temel olarak Yunanca “*astron*” (=yıldız) ve “*logos*” (=yasa, düzen, bilgi) kelimelerinden oluşan ve “*astrologia*” olarak yazılan bu büyülü sözcük, uzun yıllardır dünya tarihindeki dönemlerin sanatı, felsefesi ve biliminde, kısacası “kültür” kavramı içinde geçebilecek her konuda ciddi ve derin izler bırakmış bir bilgeliktir (Yılmaz ve Dölen, 2015a). Jung’un zamanında söylemiş olduğu, “*Astroloji, geçmiş uygarlıkların psikolojik bilgisinin toplamını temsil eder*” sözü de bu fikri destekler niteliktedir (Perry, 2015).

Astrolojinin kökenine bakıldığında, simgelere dayalı anlama yetisi ve tümevarım görülür (Lee, 2005). Astroloji, yaşamın faaliyetlerinin ve esas alınan enerjilerin dairesel akışını yorumlama sanatıdır (Rudhyar, 1967). Bu bağlamda kişinin varoluşu belirlenmiş bir varyasyon süreci, bir anlamı ve hedefi içeren bir süreç olarak gözler önüne serilir. Rudhyar (1968), astroloji boyutlarının simgesel olduğunu, insan niteliklerine tercüme edilmesi ya da adapte edilmesi gerektiğini söylemektedir.

Bilim adamlarının halen devam eden eleştirel görüşüne zıt olarak, yaygın olarak bilinmese de astroloji bugün ezoterik disiplinlerin en çok izlenen ve bilimsel anlamda da mercek altına alınan bir kolu olarak ortaya çıkmaktadır (Yılmaz ve Dölen, 2015a).

Bilim dünyası, yüzyıllardır burçlar ile insanların fikir, tutum ve eylemleri arasında bir bağlantının olup olmadığı konusunda türlü yaklaşımlara sahip olmuştur. Bazılarına göre burçlar esası olmayan, yerel uydurmalarla dilden dile aktararak günümüze dek gelen ve mitosla beslenen ne olduğu belirsiz bir nitelikte algılanmakta; bazılarına göre ise, burçlar gezegenlerin ve diğer galaksilerin hareketi ile direkt bağlantılı olarak

bireylerin fizikî, sosyal ve kişilik özelliklerini biçimlendiren, onlara şekil veren esas yapıtaşları olarak görülmektedir (Apaydın, 2002).

Astroloji, soyut (nitelik) ve somut (nicelik) olanı zaman ve mekân içinde sentezlemeyi başarmış ender bir bilgi ve bilgeliktir. Bilgiler dahilinde bu denli bütüncül bir birleşimi ele alabilen ikinci bir öğretiy yoktur (Yılmaz ve Dölen, 2015a).

2.2.1. Astroloji tarihçesi ve astronomi ile ayrılığı

Temel olarak alanyazını tarandığında, gökyüzü merakının ve araştırmalarının tarihi ile ilgili olarak ortak söylem insanlık tarihi kadar eski olduğu yönündedir. M.S. 17. yüzyıla kadar astronomi ve astroloji kavramları, çoğunlukla birbirinin yerine kullanılabilen anlatımlar olarak görülmektedir. Astronomi daha analitik, astroloji ise daha felsefiydi ve genel olarak birini uygulayan ve ilgilenen araştırmacı, diğerini de araştırıyor ve gerçekleştiriyordu. Bundan sebep, astronomi ve astroloji tarihi iç içe geçmişti (İlhan, 2004). Yapılan araştırmalarda, astronomi ve astrolojiye dair dönemsel ayrımlar, araştırmacılarca birbirinden farklı dönem başlıkları altında incelenmiştir. Kimi araştırmacılar; dinsel metinlere karşılık gelen tarihlerden yola çıkmış ve dünya tarihinde önemli olarak kabul edilen olaylar olan çağ değişimleri aracılığıyla kronolojik sıralamalar oluştururken, kimi araştırmacılar ise, gökyüzü araştırmaları tarihçesini alanın kendi içerisinde bölümleyerek dönemlere ayırmıştır.

Bu araştırma kapsamında, kronolojik bir sıralama çerçevesinde astroloji tarihi 3 dönemde ele alınıp incelenmektedir (Aydın, 2019); “*Erken Dönem Astrolojisi*”, “*İkinci-Orta Dönem Astrolojisi*”, “*Modern-Son Dönem Astrolojisi*”. Araştırmacılıkta yazının önemi düşünüldüğünde, Astroloji’nin ve dolayısıyla Astronomi ilişkisini içeren yazısız döneme dair, akademik alanyazında tarihçe süreçlerine pek rastlanmamaktadır. Ancak astroloji araştırmacılarının metinlerinde, kitaplarında ve yeni ortaya çıkan arkeolojik ve tarihi bulgularda “*Yazısız Dönem Astroloji*”ye dair tarihçelere ulaşılabildiği görülmüştür. Yılmaz (tarihsiz)’in, henüz yayımlanmamış kitabında “*Yazısız Dönem Astroloji*” tarihi aşağıdaki satırlarda şu kronoloji ile incelenmiştir:

“- MÖ yaklaşık 40.000’den itibaren–Türkiye, Almanya, İspanya ve Fransa mağara duvar resimleri: Muhtemelen yıldız konumlarının değiştiği biliniyor ve zaman takip edilmeye başlanıyor. Takımyıldızlara ilişkin ilk gözlemler olasılıkla bu bölgelerde başlatılıyor.

- MÖ yaklaşık 33.000–Abri Blanchard (Fransa): Dünya'nın olası en eski Ay takvimlerinden biridir.
- MÖ yaklaşık 25.000–Laussel Venüsü, Laussel/Marquay (Fransa): Ay'ın 13 turu ile menstürasyon eşleşmesi, Astroloji'de Ay–Kadın bağlantısı kurulmuştur.

Tarımdan önceki dönemlerde M.Ö. 15.000 hayvan kemiklerine ay fazları kazınmış, M.Ö. 10.000-5.000 yılları arasında tarımın gelişimi ile bu etkinlik artmıştır. Ay'a ait ilk gözlemler Paleolitik ve Mezolitik çağ Avrupasına dek uzanmakla birlikte (İlhan, 2004), Yılmaz henüz yayın aşamasında olan kitabında, o dönemlerdeki kronolojik yapı şu şekilde devam etmektedir:

- “- MÖ yaklaşık 14.500–Lascaux mağara duvar resimleri (Fransa): Boğa takımyıldızı ve Pleiades ve olasılıkla en eski Ay takvimlerinden birine ulaşılmıştır.
- MÖ yaklaşık 12.000–Cueva di El Castillo mağaraları (İspanya): Olasılıkla Kuzey Tacı takımyıldızı ile Vega, Deneb ve Altair yıldızları resmedilmiştir.
- MÖ yaklaşık 10.000– Crathes Castle/Aberdeenshire (İskoçya): Dünyanın muhtemelen bilinen en eski Ay takvimlerinden biridir. Güneş, senelik turu aracılığıyla Ay takvimine düzeltme, matematiksel iyileştirme olarak hizmet ediyor.
- MÖ yaklaşık 10.000–Göbeklitepe (Türkiye): Muhtemelen komet ve meteor gözlemi. Yay, Ophiuchus, Terazi, Lugus, Akrep ve Cygnus gibi takımyıldızlar, Deneb, Orion, Sirius yıldızlarına dair bulgulara ulaşılmıştır.
- MÖ yaklaşık 4900–Goseck Güneş Rasathanesi (Almanya): Olasılıkla ilk rasathanedir. Kış ve yaz solstislerinde Güneş'in doğuşu ve batışına ilişkin gözlemler yapılmıştır.
- MÖ yaklaşık 3000–Callanish Çemberi (Lewis adası/İskoçya): Ay'ın ve Güneş'in hareketleri, ekinokslara dair bulgulardan söz edilmektedir.
- MÖ yaklaşık 3000–Stonehenge (İngiltere): Ekinoks ve solstisler ile Ay'ın hareketlerine ilişkin bulgulara erişilmiştir.
- MÖ yaklaşık 2100–Nebra Gök Diski (Almanya): Şu ana kadar bilinen en eski gökyüzü tasviri; Güneş, Ay ve Pleiades'e dair yapılmıştır.” (Yılmaz, Tarihsiz).

Birçok araştırmacı tarafından kehanet astrolojisinin, astrolojinin en eski formu olduğu ileri sürülür ve Yunan astrolojisindeki kalıcılığı, Babil astrolojisine olan bağımlılığını ortaya çıkarır, çünkü Yunan formunun, türediği Babil formundan önemli bir farkı yoktur (Nijhuis ve Forshaw, 2021). Alâmet ya da kehanet astrolojisi, yıldızların ve gezegenlerin; tutulmaları, ortamları, yükselişleri ve kavuşumları gibi ya da gök gürültüsü,

bulutlar ve yağmurlar vb. coğrafi etkilerin yanı sıra savaş veya barış, iyi mahsul veya kötü mahsul ve bolluk veya kıtlık tahminleriyle ilgili olarak hem astronomik hem de meteorolojik olayları yorumlar.

Yılmaz (Tarihsiz)'in araştırmasında, yazının icadı sonrası kronolojiye baktığımızda karşımıza çıkan tarihi bulgulara aşağıda yer verilmiştir:

“- Hanedanlık Öncesi (MÖ yak. 6000–MÖ yak. 2900): Mezopotamya’da ilk yazı sisteminin bulunmasıdır.

- Erken Hanedanlıklar Dönemi (MÖ yak. 2900–MÖ yak. 2350): En eski şehir devletlerinin kuruluşu; Ur ve Lagaş’ın mitolojik küllüyatının kökleridir.

- Eski Akkad Dönemi (MÖ yak. 2350–MÖ yak. 2100): Sargon tarafından kurulan ve daha sonra Akkad adı verilen ilk Sami İmparatorluğu ve Sargon’un ardılları bu döneme aittir.

- Mısır Dekanatları (MÖ yak. 2150–MÖ 1850): Tabutlara işlenen 36 takımyıldız ve yıldız. Bu yıldızların bulunduğu yıldız kemeri ekliptiğin güneyinde bulunuyordu. Bir nevi öncü zodyaklar arasında sayılabilir.” (Yılmaz, Tarihsiz).

Birçoklarına göre tarihsel olarak, kehanet astrolojisi sahnedeki ilk astroloji dalı olarak kabul edilmekte ve en iyi çivi yazısı Enuma Anu Enlil, göksel kehanet tablet serisinde örneklenmektedir. Anu gökyüzünün tanrısı, Enlil ise kâinatın tanrısı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenden ötürü Enuma Anu Enlil yeryüzü ve gökyüzü tanrılarının kitabıdır (İlhan, 2004). Aşağıdaki görselde Enuma Anu Enlil tabletlerinden 63.’sü, Babil Kralı Ammisaduqa’nın Venüs tableti görülmektedir. Bu tabletler, Nijhuis ve Forshaw (2021)’in Modern Batı Astrolojisi’nin, Antik Babil’deki Sideral (Yıldızlı) Zodyak kökenlerine sahip olduğunun vurgulanması açısından önem arz etmektedir.

Görsel 2.2.1.1. *Enuma Anu Enlil tabletlerinden 63.'sü, Ammisaduqa'nın Venüs tableti (Nijhuis ve Forshaw, 2021)*

MÖ 1646-1626 yıllarına tarihlenen Enūma Anu Enlil'in 63. tableti olan Ammisaduqa'nın Venüs Tabletinde düzenli bir şekilde Venüs gözlemleri yapılmaktadır (İlhan, 2004; Nijhuis ve Forshaw, 2021; Yılmaz, Tarihsiz). Bu dönemden önce kehanetler daha çok sözlü aktarıma dayanırken, bu dönemden itibaren artık kayıt altına alınıyor; ne var ki bu astrolojik metinler sayıca fazla değildir ve olanların büyük kısmı da Ay tutulmalarıyla ilgilidir. Astronomi metinlerinde ekinoks ve solstislerin varlığı aracılığıyla, olası presesyon bilgisi bu döneme karşılık gelmektedir (Yılmaz, Tarihsiz).

Erken Dönem Astroloji, Asur, Babil, Akad uygarlıklarında gözlemlenen bir uygulamalar bütünüdür. Kassit Dönemi'nden (MÖ 1595–1157) türetilen Enuma Anu Enlil, ay, güneş, meteorolojik, kozmolojik olayların yanı sıra gezegenler ve yıldızlarla ilgili yaklaşık 7.000 astral kehanet kaydetmiş olduğu söylenir. Astral ve karasal olaylar arasındaki bağlantı hakkında düşüncede çığır açan bir değişim, daha sonraki Asur İmparatorluğu'nda (yaklaşık MÖ 8.–5. yüzyıl), kraliyet astrologlarının yıldızlardan

önbilgi talep etmesi nedeniyle meydana geldi (Cooper, 2018). Bu dönem itibariyle, aslen MÖ 2. binyıla tarihlenen Enuma Anu Enlil adında kehanetler serisiyle bilirse de, Kral Aşurbanipal'in egemenliği altında da aktif olarak uygulanan bir kehanet sistemi söz konusudur. Astroloji kavramının ilk olarak ortaya çıktığı bu dönemlerde kehanetler aracılığıyla soylu kesimler için tahminler yapılmıştır (Aydın, 2019).

Göksel fenomenlerin bilimsel bilgisi ve davranışları olarak tanıyacağımız şey, küçük bir gökbilimciler, matematikçiler, filozoflar ve yüksek eğitilmiş seçkinler sınıfıyla sınırlıydı ve son iki kategorideki yalnızca bir azınlık bu bilgilerden faydalanıyordu. Bununla birlikte, genel olarak nüfus arasında, "öğrenilmiş" in aksine kaba ve yüzeysel bir biçimde, temel burçların yaygın üretimi, dünyadaki ve kozmostaki gerçek kozmik çevremize dair gerçekçi bir anlayışın ilk parıltılarını göstermektedir. "İlk parıltılar" deniyor çünkü astroloji ürünlerinin bir tüketicisi olmak ve sistemin fiilen varsaydığı dünyanın küreselliği konusunda bu bilgilerden uzak kalmak tamamen mümkündü (Beck, 2008).

Gökyüzünün yapısı, işleyişi ve etkileri aracılığıyla oluşan gerçeklik arayışında, astroloji ile yüzyıllar boyunca kol kola ilerleyen ve ikiz dal olarak görülen bir diğer araştırma alanı ise astronomidir. *"Astronomi, gök cisimleri ile ilgilenen ve bu cisimlerin büyüklükleri, düzeni, konumları, kökeni ve dinamik davranışlarını ele alan bir bilim dalıdır."* (Angelo, 2006).

Babililere ait gökbilimsel gözlem örneklerinin MÖ 1600 senelerine dek uzandığı görülmektedir. Babilliler için gökyüzü olaylarının büyük bir ehemmiyeti vardı; her gökbilimsel olgu, iyi ya da kötünün bir göstergesi olarak yorumlanmaktaydı. Bu nedenden ötürü göksel olguları ne şekilde ve ne zaman olacağını belirleyebilmeleri oldukça önemliydi. Gökbiliminin var mevsimlerin vaktini önceden bilmeye, yani takvim bilgisine gereksinim duyan tarım faaliyetlerinin başlamasıyla bağlantılıdır (Yağmur, 2020).

Babilili astrologlar bulgularını ve tahminlerini ağırlıklı olarak güneş battıktan sonra, yıldızlar, Ay ve gezegenler görünür olduğunda göksel gökyüzünün gözlemine dayandırdılar. Gece gökyüzünün sürekli gözlemi, analizi ve kayıt tutma yoluyla, gezegenlerin konumlarını ve karşılaşmalarını tahmin etmek için gök cisimlerinin hareketindeki düzenlilikleri matematiksel olarak ayırt etmeye ve ifade etmeye çalıştılar.

Sonuç olarak, astroloji ve astronomi, gece göklerinin astronomik resimlerine özel bir anlam yükleyen astrolojik ekleme ile eşzamanlı olarak gelişti. Astroloji ayrıca takvim oluşturmanın temelini oluşturdu. Zaman, Ay ve Güneş'in hareketiyle ölçülür; Ay'a göre ay ve Güneş'e göre yıl (Nijhuis ve Forshaw, 2021).

İkinci Dönem olarak ele alınabilecek Zodyak Astrolojisi tarihsel olarak ele alındığında ilk olarak Berossus görülmektedir. M.Ö. 3. yüzyılda yaşamış olan Berossus, astrolojinin öncülü olarak betimlenebilecek ilk kişidir. Kendisi Babil'de yazılmış olan metinleri Yunanca'ya çevirerek bu sistemi Yunan kültürüyle bütünleştirmeye çalışmıştır. Bu anlamda alanyazında Babil Astrolojisi olarak da adlandırılan sistemin bir anlamda Yunan Kültürüne ve Panteon'una entegre edilmesinin ilk adımıdır, denilebilir. Kendisinden sonra gelen Dorotheus, Antiochus, Bardesanes, Lucius Tarutius Firmanus ve özellikle de Balbilus bu metinlerden yararlanmış olsa da astroloji alanında asıl sıçramayı Ptolemy ya da bir başka bilinen adıyla Batlamyus yapmıştır (Aydın, 2019). Astrolojinin bir bilim dalı gibi algılanması M.Ö. 150'lere dayanmaktadır. Bu konuda aslında Ptolemy'nin oldukça tesiri görülmektedir. Ptolemy, Tetrabiblos adlı bir eser kaleme almakta ve bu eserde Güneş, Ay ve gezegenlerin bireyin davranışı üzerindeki etkilerini aydınlığa kavuşturmaktadır. Tabii bu bağlamda Ptolemy'nin, Aristoteles kozmolojisini en ileriye taşıyan astronom olduğunu unutmamak gerekmektedir. Dolayısıyla astroloji, Aristoteles kozmolojisiyle de bağlantılandırılmış olmakta, diğer bir deyişle Mezopotamya geleneğinden arındırılıp yeni bir astroloji kurulmuş olmaktadır (Doko, 2021). Yılmazer (Tarihsiz) ise bu dönem ve sonrasında Zodyak tartışmaları için kitabında şu satırlara yer vermektedir:

“Tropikal zodyakın mucidi olmayan, fakat kabul edilmesine en önemli katkıyı sağlayan ve daha çok astronom kimliğiyle öne çıkan Ptolemy (MS 2. yy)'dir. Öte yandan sidereal astrologlar Valens (MS 2. yy), Dorotheos (MS 1. yy), Palchus (MS 5. yy) ve Rhetorius (MS 6. yy). MS 8. yy'da yaşamış ve burçları sidereal tanımlayan Ebû Maşar'dır. İlkbahar noktasının Koç burcunun başlangıcıyla aynı olmadığını söyleyen, MS 11. yy'da yaşamış Azarkiel dönemin önemli astronomları arasında yer alır. Asaletlerin yalnızca sidereal horoskoplarda kullanılması gerektiğini söyleyen Abraham ibn Ezra (MS 12. yy)'dir. Nihai anlamda MS 12. ve 13. yy'larda çoğunluğu Pers ve Yahudi üstadlar aracılığıyla Batı'da tropikal zodyakın kabul edilmesi sağlanmıştır.” (Yılmazer, Tarihsiz).

Eski dönem uygarlıkları, zamanında gezegenleri, bir kralın tebasına hükmetmesine benzer biçimde, tabiattaki süreçlere egemen olan tanrılar olarak algılandılar. Yer ile gök

olayları arasındaki bağlantı doğrusal, ikili ve hiyerarşik: ağır basan bir güç aşağıdakine hükmedendi. Halbuki daha sonraki ve daha derin olan astrolojik felsefede makrokozmos ve mikrokozmosun birbirlerine nüfuz ettikleri, böylece ilişkilerinin doğrusal veya ikili olmadığı anlaşılmıştır. Bu görüş Helenistik kültürün 3.yüzyılda yok olmasıyla etkisi azalmıştır (Perry, 2015).

Ptolemy ve Tetrabiblos'unun yarattığı etkiyle, tarih sahnesi yüz yıllar içerisinde sırasıyla önemli araştırmacılara ev sahipliği yapıyor. Manilius ve *Astronomica*'sı, Maternus ve *Libri VIII* adlı eserleri 4. yüzyılda büyük ses getiriyor. Ibn Ezra, döneminin bir başka astroloğu olup 9. yüzyılda astrolojiyi kutsal metinler itibariyle incelemiş ve önce *Judgments of the Zodiacal Signs* kitabını yazmış daha sonra da *The Beginning of Wisdom*, *Book of Reasons*, *Book of Nativities*, *Book of Luminaries*, *Book of Interrogations*, *Book of Elections*, *Book of the World* isimli eserlerini yayınlamıştır.

13. yüzyılda Johannes Campanus'un astrolojiyle ilgili "*Tres Circulos In Astrolapsu Descriptos*" ve "*Tractatus De Astrologia Indicarum*", Albert Magnus'un "*Speculum Astronomiae*" ve Guido Bonatti'nin "*Liber Astronomiae*" (1277) kitaplarından söz etmemiz mümkündür (Aydın, 2019).

15.-17. yüzyıl arası Rönesans Dönemi'nde; tabiat bilimlerinin, simyanın, astrolojinin ve dinsel bilimlerin gelişimini çevreleyen evren modelleri gerçekleştirilmiştir. 16. yüzyıl ise "astrolojinin altın çağı" şeklinde isimlendirilmektedir. Aynı zamanda kıyamet günüyle alakalı akıl yürütmek için gerçekleştirilen çalışmalar astrolojinin tanınırlığını arttırmakla birlikte, dönemin "Kıyamet Tellallığı" dönemi olarak isimlendirilmesine de neden olmuştur (Bozkurt, 2018). Devam eden yüzyıllarda, özellikle Rönesans Astrolojisiyle asaletler öğretisinin ve Klasik Astrolojinin revize edilmesi, artan bir ivmeyle yıpranması ve nihayet modern dönemde çöküşü ile birlikte başka astrolojilerin görülmesi başlamıştır (Yılmazer, Tarihsiz).

Tyge Ottosen Brahe'nin yanında çalışan Johannes Kepler, daha sonradan bilimsel birçok buluşa imza atarken aynı zamanda sarayın da astroloğu olarak kralın yanında gelecek tahminleri yapmıştır. William Lilly, *Christian Astrology* (1647) adında bir kitap yazmıştır. William Lilly de bu kitabı yazarken Ptolemy ve Bonatti'den oldukça etkilenmiştir (Aydın, 2019).

17.-19. yüzyıl arası, “Kriz ve Yaşama Mücadelesi” olarak isimlendirilen bu dönemler, astroloji anlamında kritik bir dönemdir. Astrolojinin 17. ve 18. yüzyıllarda ki bu krizi, bilimsel eleştirilerin yeni paradigmalara uyuşmaması sebebiyle ortaya çıkmıştır. Bu kriz, İngiltere haricindeki tüm Avrupa ülkelerini etkisi altına almıştır. “Aydınlanma Çağı” olarak isimlendirilen 18. yüzyılda astrolojinin sözde bilim olarak değerlendirilmesiyle var olan bu kriz, astrolojinin savunulmasını ve bu bağlamdaki hareketlerin devam ettirilmesini sağlamıştır (Bozkurt, 2018).

3. *Dönem Astrolojisi* ya da *Modern Astroloji* olarak adlandırılabilir dönem, 19. yüzyıl sonları itibariyle pozitivismle birlikte ciddi bir yara almıştır ve 2. dönemde olduğu gibi etkili eserler ortaya çıkmamıştır. 1950’lerde Cyril Fagan ile Babil zodyakının sidereal olduğunun ortaya çıkması ve akabinde sidereal Batı Astrolojisinin doğuşu, 1990’lardan itibaren eski metinlerin çevrilmesiyle Klasik Astrolojinin tekrar dirilişi araştırmalara yön vermiştir (Yılmaz, Tarihsiz).

20.yüzyılda “Psikolojik Astroloji” kavramı var olmuş, nihayet öngörü tahminleri üzerine oturtulan o ilk sıçrayış ve anlayış, yerini merkeze kendini tanımayı oturtan yeni bir anlayışa bırakmıştır.

Gelişen teknoloji nedeniyle, astrolojik çalışmalar hız ve çeşitlilik kazanmaktadır. Bireyler, “yıldız haritası” ismi verilen, doğuş zamanında gök cisimlerinin yerlerinin belirlenmesine dayanan bireysel özellikleri belirleme ve öngörü şemalarını artık internet üzerinden bile kolayca edinmektedir. Devletler ve politika, şehirler, liderler, ırklar, ülkeler, meteoroloji ve bölgesel vb. birçok alanda uygulanan araştırmalarda kullanılabilir niteliktedir.

Günümüze yakın tarihlerde eserleri ve araştırmaları olan yabancı yazarlar arasında Carl Gustav Jung, Steven Forrest, Stephen Arroyo, Tracy Marks, Dane Rudhyar, Hajo Banzhaf, Liz Green, Robert Hand, Bil Tierney, Jeffrey Wolf Green, Rafael Gil Brand, Elizabeth Teissier, Michel Gauquelin, Suzel Fuzeau-Braesch, Sheila Geddes, Glenn Perry isimleri sayılabilir.

Türkiye’nin son dönem alan araştırmacıları arasında ise Devrim Yılmaz, Hakan Kırkoğlu, Barış İlhan, Öner Döşer, Gufran Erkılıç, Devrim Dölen, Metin Kiraz, Ata Nirun, Barış Özbayraktar, Duygu Alkan Erdoğan, Gülten Bulut, Jale Muratoğlu, Özlem

Ay, Derya Özboz, Oğuzhan Ceyhan, Dinçer Güner, Firdevs Kızıl, Efe Erten isimleri ön plana çıkmaktadır.

2.2.2. Astrolojinin tartışılmasına sebep olan konu: Zodyaklar

İlhan (2004)'a göre, hayatı düzenlemek, zamanı ayarlamak için gökyüzünün haritasını çıkartma uğraşları, bilindiği kadarıyla M.Ö. 2000'den önceki yıllara dayanmaktadır. Babil'de Güneş'in gökyüzünde izlediği yol ilk olarak 3'e ayrılmıştır. Bunlar Anu'nun, Enlil'in ve Ea'nın yollarıdır. Gökyüzünün ilk ayrılışı dekanlara (10°) ve takımyıldızlara göre yapılmıştır. Mısırlılar, Babilliler M.Ö.2000'den önce de bazı küçük değişikliklerle bunu kullanmışlardır.

Takımyıldızlar sabit yıldızlardan oluşurlar ve keşifleri MÖ yaklaşık 3. binyıla dayanmaktadır. Büyüklükleri farklıdır ve sayıları 12'den fazladır. MULAPIN denilen çivi yazısı tabletlere bakılacak olursa, zamanın astronomisi, ekliptik üzerinde 17 takımyıldız bilmekteydi. Aslında tabletin okunma şekline göre 18 takımyıldızdan da bahsedilebilir ki bu takımyıldızlar Ay yörüngesinin etrafında bulunmaktaydı. Söz konusu bilgilerin geçtiği tablet, MULAPIN, 2.tablet, 8.bölümdür. Yılmaz ve Dölen (2015b) kitaplarında şu satırlara yer vermiştir (Yılmaz ve Dölen, 2015b):

“Tam tarihi bilinmemekle birlikte Sümerler zamanından kaldığı bilinen çivi yazısı tabletleridir çünkü örneğin bu tabletler MÖ 2300 yılına ait sabit yıldız pozisyonlarını göstermektedir. Ancak yine de bazı araştırmacılar, MULAPIN'ın MÖ 800 ila 686 ılları arasında tamamlandığını öne sürmektedirler. Dolayısıyla “takımyıldızlara göre gökyüzünün ölçümü ve hesaplanması, astrolojinin gelişiminden önceki ilk haldir ve astrolojik pozisyonlara ulaşabilmek içindir”, denilebilir.” (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

M.Ö.700 civarında Babilliler 18 takımyıldızıyla zodyak kuşağını kullanmaya başlamışlardır. M.Ö. 500'e kadar zodyak takım yıldızları 12'ye indirilmiştir (İlhan, 2004; Yılmaz ve Dölen, 2015b). Öte yandan günümüzde kataloglanmış 88 takımyıldız varken, burç sayısı sadece 12'dir. Takımyıldızların şekilleri ve boyutlarındaki farklılıklar sebebiyle zamanı ayarlamak ve gezegenlerin konumlarını anında tespit etmek zor olduğu için M.Ö.500-400 arasında İranlı gökbilimciler 12 eşit olmayan takımyıldızını 12 eşit, 30 derecelik burç olarak düzenlemeye başlamışlar. Bu çalışmanın da yıldızlara dayandığı ifade edilmiş ve “sidereal” ismi verilmiştir. 12 burç 12 ayla denkleştirilmekte ve bu sayede Güneş'in, gezegenlerin bu burçlara geçişleri öngörülebilir hale gelmektedir (İlhan, 2004). Takımyıldızlara göre bölünen bu sideral (yıldızlı) zodyakın yanısıra, mevsimlere

göre bölünen tropikal zodyak da kullanılmaktadır. Tropikal zodyak 0° Koç'tan, yani Güneş'in ilkbahar ekinoksunda (21 Mart) bulunduğu noktadan başlayan, mevsimlere göre düzenlenmiş bir zodyaktır. Bizim bugünkü anlamda bildiğimiz Güneş yörüngesinin ilkbahar noktasından yani Koç'tan başlanarak, 12 burca ayrılmasının en geç MÖ 2.yüzyılda Helenistik Dönemde kabul edilmiş olduğudur (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Aslına bakılırsa bu zodyaklar (sideral ve tropikal zodyak) o dönemlerde aynı noktadadırlar. Son olarak M.S.221'de çakışmışlar. Ancak presesyon (bahar, 0° Koç, noktasının sidereal zodyakta 72 yılda 1° gerilemesi) sebebiyle ayrılmaya başlamışlar (İlhan, 2004). Bu, ekinoksların presesyonuyla (geri gitmesiyle) ilgili bir astronomik durumdur. Sabit yıldızlar, Dünyanın yalpama hareketinden dolayı, 72 yılda bir derece geri giderler ([http:3](http://3)).

Takımyıldızların sabit yıldızlarla ilişkili olduklarını ve yaygın kullanılan Modern Batı Astrolojisi'nin esas aldığı Tropikal Zodyak'ın sabit yıldızlarla ilgili olmadığını belirtilebilir. Genellikle çoğumuz takımyıldızların sabit yıldız kümeleri olduklarını biliriz; basitçe, kafamızı kaldırıp gördüğümüz yıldızlar takımyıldızları oluştururlar (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

Astrolojik anlamda, Güneş'in izlediği yörünge üzerindeki takımyıldızlar bir başka şekilde formüle edilerek, ekliptiğin 12 eşit parçaya ayrılmış şekli ve 30 dereceden oluşan burçları olarak düşünülmüştür; sayıları 12'dir, büyüklükleri eşittir (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Ekliptiğin, Dünya'yı merkez alarak Güneş'in etrafında döndüğü, sabit yıldızlar arasındaki eliptik yol olduğu bilinmektedir. Gezegenler, gökyüzünde dairesel bir uzay kuşağı içinde Güneş'in etrafında, yaklaşık 16 derece genişlikte ve ekliptiğin her iki tarafında 8 derece olacak şekilde hareket ederler. Bu düzleme, Samanyolu denmektedir (Rao, 2020). Ekliptik düzlemi, bugün de, gök ekvatoruna göre yaklaşık 23 derece eğilimli şekildedir ve ekliptiği, adları Ekinoks olan iki noktada ayırır: İlkbahar Ekinoksu ya da "Koç'un ilk noktası" ve Sonbahar Ekinoksu ya da "Terazi'nin ilk noktası" ([http:4](http://4)).

Bizim bugünkü anlamda bildiğimiz Güneş yörüngesinin ilkbahar noktasından yani Koç'tan başlanarak, 12 burca ayrılmasının en geç MÖ 2.yüzyılda Helenistik Dönemde kabul edilmiş olduğudur (Brand, 2000'den akt; Yılmaz ve Dölen, 2015b). Takımyıldızlara göre bölünen bu sideral (yıldız) zodyakın yanı sıra mevsimlere göre bölünen tropikal zodyak da kullanılmaktadır. Tropikal zodyak 0° Koç'tan, yani Güneş'in

ilkbahar ekinoksunda (21 Mart) bulunduğu noktadan başlayan, mevsimlere göre düzenlenmiş bir zodyaktır. Esasına bakarsanız bunlar (sidereal ve tropical zodyak) o dönemlerde aynı noktadadır. Son olarak M.S.221'de çakışmışlar. Ancak presesyon (bahar, 0° Koç, noktasının sidereal zodyakta 72 yılda 1° gerilemesi) sebebiyle ayrılık gözlemlenmiştir (İlhan, 2004). Bu, ekinoksların devinimiyle (geri gitmesiyle) alakalı bir astronomik durumdur. Sabit yıldızlar, Dünyanın yalpama eyleminden dolayı, 72 yılda bir derece geri giderler (http:3). Takımyıldızların sabit yıldızlarla ilişkili olduklarını ve yaygın kullanılan Modern Batı Astrolojisinin esas aldığı Tropical Zodyak'ın sabit yıldızlarla ilgili olmadığı belirtilebilir. Genel olarak takımyıldızların sabit yıldız kümeleri olduklarını biliriz; basitçe, kafamızı kaldırıp gördüğümüz yıldızlar takımyıldızları oluştururlar. Fakat bunun dışında bir de Hint Astrolojisinin ve farklı Astroloji ekollerinin kullandığı Sideral Zodyak var olduğundan, dolayısıyla aslında elimizde 3 farklı kavram bulunmaktadır; Tropical Zodyak, Sideral Zodyak ve takımyıldızlar. Bu üçü birbirleriyle karıştırılmasınlar diye iki Zodyak'tan ve takımyıldızlar ile ilişkisinden bahsetmek gerekmektedir:

- **Tropical Zodyak (Mevsimsel Zodyak):**

Takımyıldızlarla alakası yoktur. Koç burcunda olan ilkbahar noktası Tropical Zodyak'ın da başlangıcını içerir. Bu Zodyak türünün takımyıldızlardan ayrılmasının tam olarak ne zamana isabet ettiği kesin tarihiyle bilinmemekle birlikte, Dieter Koch gibi bazı yazarlar bunun muhtemelen prezesyonun keşfiyle birlikte olduğu yönünde görüş bildiriyorlar (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Yaygın kanı da bu şekildedir. Modern Batı Astrolojisi ile ilgilenen astrologlar, Tropical Zodyak'ı esas alarak, astroloji haritalar kullanırlar. Tropical Zodyak, sabit yıldızları değil "mevsimleri" esas aldığı için devinim eyleminden etkilenmez, hatta hiçbir hareketten etkilenmez. Tropical Zodyak belirlenmiş, çakılmış ve sabittir. Bu Zodyak türünde prezesyon kavramı geçerli değildir (Forrest, 1997; Yılmaz ve Dölen, 2015b).

- **Sideral Zodyak (Yıldızlı Zodyak):**

Sideral Zodyak da Tropical olanı gibi 30'ar derecelik 12 eşit parçadır ancak burçlar, yaklaşık olarak kendileriyle aynı isimlere sahip takımyıldızlar civarında bulunur. Dieter Koch belgesel anlamda Sideral Zodyak'ın MÖ 5.yüzyıldan beri kanıtı olduğundan bahsediyor (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Sideral Zodyak, prezesyon kaymasını kaale

almakta ve hesaplarını o kayma değerini katarak yapmaktadır. Bu düzeltme işlemi, burçları her zaman takımyıldızlar civarına getirmek için yapılır. Bu amaçla astrologdan astroloğa değişen çeşitli sistemler/anahtarlar kullanılır.

Devinim tamamen takımyıldızlarla (ve böylece tabii ki sabit yıldızlarla) bağlantılıdır, çünkü kavram, takımyıldızların her 72 senede 1 derece kaymaları anlamına gelmektedir (Forrest, 1997; İlhan, 2004; Yılmaz ve Dölen, 2015b). Bu şekilde yaklaşık 2000'er yıllık Çağlar ve aşağı yukarı 26 bin yıllık bir döngü oluşur (http:3). Bu noktada değinilmesi gereken prezesyon kavramının teknik boyutudur:

“Dünya’nın tamamıyla yuvarlak olmaması nedeniyle ve Güneş, Ay ve diğer gezegenlerin de çekim etkisi sebebiyle dönme ekseninde bir topaç gibi yalpalaması devinim olarak isimlendirilir ve böylece, ekvator düzlemi ile ekliptiğin çakışma noktaları yani ekinoks noktaları, Zodyak Takımyıldızları yani sabit yıldızlar arasında kayar. Böylece İlkbahar noktası, yani Koç noktası, her 72 yılda 1 derece geriye kaymış olur ve prezesyonel kaymanın 360 derecelik bir tam turu tamamlaması için geçen zaman modern hesaplamalara göre 25.770 yıldır. Böylece bu kayma, yalpalama veya harekete ılım noktalarının devinimi (prezesyon) ismi verilir.” (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

M.S. 100'lü yıllarda Ptolemy hazırladığı astronomi kitabında (Almagest) ve astroloji kitabında (Tetrabiblos) tropikal zodyağı kullandığı ve bu kitaplar asırlar boyu astronomide egemen olduğu için özellikle Batı'da sideral zodyak ortadan kalkmış, yerini tropikal zodyak almıştır. Bugün de astrolojide her iki zodyak da kullanılmaktadır (İlhan, 2004). İki Zodyak ile alakalı birtakım araştırmalar ve yapılan tüm açıklamalardan sonra Modern Astroloji ve Tropikal astrologların kullandığı Zodyak'a yanlış demek hem astronomiyi hem de coğrafi bilimleri yanlış Zodyak kullanmakla suçlamak demektir, gece-gündüz eşitliklerini, dönenceleri ve mevsimleri görmezden gelmektir. Eğer sahiden de mevsimsel astroloji esas alınacaksa Tropikal Zodyak'ın kullanılması oldukça kararında, yerinde ve mantıklıdır (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Bu farklılık, astroloji için önemli bir problem doğurmadı ancak halkla ilişkiler konusunda karmaşa yaratmıştır. Forrest (1997)'a göre, modern bilim takipçileri ve birtakım astronomi araştırmacıları, “Astroloji diye bir şey olsa bile, bütün Koç burcundakiler aslında Balık'ta ya da Kova'da doğmuştur, bu sebeple yanlış burcu okuyorsunuz.” demekten çok hoşlanırlar. Bu nedenden ötürüdür ki astroloji karşıtı bu tezin temelinde oldukça mühim bir astronomi ve coğrafi bilgi eksikliği olduğu bariz biçimde görünmektedir.

Devinimsel kayma daha önceden bilindiği için de muhtemelen Ptolemy, Tetrabiblos'ta bu kayma meselesini, “0 derece Koç her zaman başlangıç noktasıdır” diyerek sabitlemiş olmalıdır ve bu da yaklaşık olarak Batı Astrolojisinin doğumudur (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Prezesyon kaymasını hesaplamak için kullanılan anahtarlar (internet üzerinden yapılan araştırmalar için geliştirilen astrolojik hesaplama yazılımları) bu sebeple farklılık gösterebilir ve türlü Sideral Zodyak biçimleri gelişmiştir.

Aşağıda, tez yazarı tarafından oluşturulan tabloda, günümüzde iki Zodyak karşılaştırması için karşılık gelen tarihler, derecesel ortalamaları baz alınarak belirtilmiştir. Günümüzde, Yıldızlı Zodyak'ın takvim tarihlerinin dereceleri Galaktik Gill Brand, Raman, Fagan-Allen ve Lahiri tekniklerinde, Mevsimsel Zodyak'ın takvim tarihlerine göre 22 ile 25 derece arasında bir fark yaratarak, kendi içlerinde 3 derecelik bir değişiklik göstermektedir. Bu Koç başlangıç noktasının, Sideral Zodyaklardaki Koç başlangıç noktasına olan bu derecesel uzaklığına astroloji terminolojisinde *ayanamsa* denmektedir. Bu tabloda yer alan Yıldızlı Zodyak tarihleri, bir Psikoterapist-Sideralist Astrolog olan Rafael Gill Brand tarafından geliştirilen tekniğe uygun olarak verilmiştir.

Tablo 2.2.2.1. *Modern Mevsimsel (tropikal) Zodyak kullanan Batı Astrolojisi ile Yıldızlı (Sideral) Zodyak kullanan astroloji ve astronomik gözlemlere göre (dünya merkezinden yukarı bakıldığında) burçlar (veya takımyıldızlar) ve bu burçlara karşılık gelen ortalama tarihler.*

Burç	Sembol	Mevsimsel Zodyak kullanan modern astrolojiye göre	Yıldızlı Zodyak kullanan astrolojiye ve astronomik gözlemlere göre
Koç	♈	21 Mart – 19 Nisan	12 Nisan – 12 Mayıs
Boğa	♉	20 Nisan – 20 Mayıs	13 Mayıs – 12 Haziran
İkizler	♊	21 Mayıs – 20 Haziran	13 Haziran – 14 Temmuz
Yengeç	♋	21 Haziran – 21 Temmuz	15 Temmuz – 14 Ağustos
Aslan	♌	22 Temmuz – 22 Ağustos	15 Ağustos – 14 Eylül
Başak	♍	23 Ağustos – 22 Eylül	15 Eylül – 15 Ekim
Terazi	♎	23 Eylül – 22 Ekim	16 Ekim – 14 Kasım
Akrep	♏	23 Ekim – 21 Kasım	15 Kasım – 13 Aralık
Yay	♐	22 Kasım – 21 Aralık	14 Aralık – 12 Ocak
Oğlak	♑	22 Aralık – 19 Ocak	13 Ocak – 10 Ocak
Kova	♒	20 Ocak – 18 Şubat	11 Şubat – 12 Mart
Balık	♓	19 Şubat – 20 Mart	13 Mart – 11 Nisan

Prezesyonel kayma daha önceden bilindiği için de muhtemelen Ptolemy, Tetrabiblos'ta bu kayma meselesini, "0 derece Koç her zaman başlangıç noktasıdır" diyerek sabitlemiş olmalıdır ve bu da yaklaşık olarak Batı Astrolojisinin doğumudur (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

Devrim Yılmaz'ın göre, Modern Batı Astrolojisi 0 derece Koç ile Güneş'in 0 derece Koç'a girmesini temel aldığı için daha çok Güneş, yani bilinç ve görünürlük odaklıdır. Buna karşın Doğu Astrolojisi (Klasik Astroloji veya Galaktik Batı Astrolojisi) sabit yıldızları, takımyıldızları esas aldığı için de daha çok ruhanilik ve karakter odaklı olabilir (Yılmaz, Tarihsiz). Kişilik ve kişilerin yaşam süreçleri incelemelerinde Yıldızlı Zodyak kullanımı eğilimsel durumları ve külli iradeyi, Mevsimsel Zodyak kullanımı ise yönelimleri, özgür iradeyi daha çok temsil eder, denilebilir. Bu durumda, iki Zodyak perspektifinin ve tekniklerinin ayrı ayrı kullanımı, farklılıklarının bilinmesi, incelenmesi ve değerlendirilmesi önemlidir.

2.2.3. Astroloji karşısında modern bilim ve Astronomi

Tablo 2.2.3.1. *Astronomi ve Astrolojinin benzerlikleri ve farklılıkları*

Astronomi	Astroloji
Akademik literatürde saygınlığı yüksek pozitif bilim dallarından biridir.	Akademik literatürde genellikle sözde-bilimler veya okült (gizli) ilimler arasında yer verilir.
Bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği günümüzde (pek) tartışılmaz.	Bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği tartışmaya açıktır.
Gerçeği arayışında, fen bilimleri ve sayısal bilimler altyapısını oluşturur.	Gerçeği ararken gerek bilimsel gerek sosyal-sanatsal sayısız bilgi ve disiplinden faydalanır.
Türkçe karşılığı Gökbilim'dir.	Türkçe karşılığı Göksel Sanatlar, Gökyüzü Sanatı, Zamanın Ruhunu Yorumlama Sanatı, Göklerin Bilgeliliği olarak tanımlanmaktadır.
Elde edilen veriler tutarlı ve kanıta dayalıdır.	Elde edilen veriler kendi sistemleri içerisinde tutarlı görünse de bulguları ve yorumları çoğunlukla tahminselidir.
İstatistiksel verilere önem verir. Araştırma yöntem ve çıktılarında nicelik ön plandadır.	İstatistiksel verilere önem verir. Araştırma yöntem ve çıktılarında, yaygın olarak nitelik ön plana çıkar.
Yeni keşifler, deneyler, gözlemler ve tekniklerin geliştirilmesine açıktır.	Yeni keşifler, deneyler, gözlemler ve tekniklerin geliştirilmesine açıktır.
Gökbilimciler, gökyüzünün ve içerdiklerinin yapısını inceler.	Gökyüzü sanatçıları, gökyüzünün anlamının peşindedir.

Tablo 2.2.3.1. Astronomi ve Astrolojinin benzerlikleri ve farklılıkları (Devam)

Gökbilimcilerin araştırmalarında; kişilik, benlik, kimlik, karakter gibi kavramlar sık görülmez.	Gökyüzü sanatçılarının araştırmalarında; kişilik, benlik, kimlik, karakter gibi kavramlar sıklıkla görülür.
Objektiftir. Tümdengelimci yaklaşımlara daha sık başvurulsa da araştırma konusuna göre, genelden özele (evrenden öze) ve özelden genele (özden evrene) bakış açıları yer değiştirebilir.	Sübjektif olduğu varsayılır. Tümevarımcı yaklaşımlara daha sık başvurulsa da araştırma konusuna göre, özelden genele (özden evrene) ve genelden özele (evrenden öze) bakış açıları yer değiştirebilir.
Araştırmalarının odak noktaları çoğunlukla zaman ve evrendir. Dolaylı yoldan örneklemdir.	Araştırmalarının odak noktaları günümüzde çoğunlukla zaman ve örneklemdir. Dolaylı yoldan evren olduğu söylenebilir.
Astronomik araştırmalar ve gözlemler, günümüzde evrenin ulaşılabilen herhangi bir noktasından yapılabilir. Heliosentrik (Güneş-Merkezli) modelin geliştirilmesi ile çalışmalar hız kazanmıştır.	Astrolojik araştırmalar ve gözlemler, Dünya'dan, yer-merkezli olarak yapılmaktadır. Günümüzde, Geosentrik (Dünya-Merkezli) model kullanılır.
Alanın birçok alt dalı mevcuttur. En ilgi çekici disiplinlerinden biri metafiziktir.	Alanın birçok alt dalı mevcuttur. Merak konusu metafiziktir.

Yukarıdaki tablo yazar tarafından derlenmiştir. İnsanlık tarihinde birlikte çıktıkları yolda artık çoğunlukla, Astronomi ve Astroloji birbirlerinden ayrı camialar tarafından incelenmektedir. Modern bilim dünyası ya da akademik literatürde astrolojinin alanı oldukça kısıtlıdır.

Astroloji bir bilim dalı değil de inanç şekli olarak ele alınacak olursa; bilim insanına düşen inanç şekli olarak kabul ettiği durumu reddetmek ya da alaya almak değil, bu inancın elverişli malzemeye dayalı olup-olmadığını incelemektir. Yani, bilim, önyargıdan uzak bir bakış açısıyla probleme yaklaşmalı ve yine önyargıdan uzak olarak netice ya da fikrini belirtmelidir (İlhan, 2000). Bu noktada Feyerebend'in Çoğulcu Bilim Kuramı'na değinilmesi gerekmektedir.

Feyerabend, modern bilimsel metotların haricindeki bilgiye (alternatif kuramlar) ulaşma şekillerinin bilimsel olmadıkları esasıyla göz ardı edilmelerine karşı gelip, bilimin bilgi edinme yollarından sadece biri olduğunu, başka alternatiflerin de bulunduğunu kararlılıkla savunmuştur (Feyerabend, 1995'den akt; Saygılı, 2011). Batıl inançlar ve baskıcı yapılar karşısında galip gelmiş oldukları entelektüel özgürlüklerini bilime borçlu olan insanoğlu, on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda kendisi için bir kurtulma aracı olan

bilimi metalaştırarak, kendisini onun karşısında modern dönemin kölesi pozisyonuna düşürmüştür (Cevizci, 2007).

Feyerabend'in Çoğulcu Bilim Kuramı'nda, karşı-tümevarım dediği ilkesi genellikle modern toplum tarafından ortaklaşa kabul edilmiş görüşle ilişkilendirilmez veya mevcut kuramla çelişki içinde olan hipotezlerin ortaya konularak, söz konusu hipotezlerin inceden inceye gözden geçirilmesi süreci biçiminde açıklanmaktadır (Cevizci, 2007).

Saygılı (2011), Feyerabend'in Çoğulcu Bilim Kuramı ve karşı-tümevarım olgusu üzerine yaptığı araştırmasında şu satırlara yer vermiştir:

“Karşı-tümevarımın temel işleviyse, çoğunluk tarafından genel kabul görmüş bilim merkezli modern paradigmaların deneysel sınırlarını aşmak, tamamen zıt bir perspektiften hareketle yerleşik bilim öğretilerine ters düşen teoriler bulmak, bulunan teorilerin ise detaylı bir şekilde incelenmesiyle uğraşmaktır. Örneğin, Astronomi Yunan doğa felsefesinin başlangıcından beri üzerinde çalışılan bir alan olmuştur. Hz. İsa'dan yaklaşık yüzyıl önce İskenderiye'de yaşamış olan Ptolemy (Batlamyus), o zamana kadar elde edilmiş astronomiye dair bilgi birikimini, dünyaya, yıldızlara ve gezegenlere dair Aristocu görüşe dayanarak sistemleştirip tamamlamıştır: Yani geocentric (yer merkezli) bir dünya görüşü geliştirmiştir. Merkezde dünyanın olduğu ve karasal-dünyevi olandan göksel-semavi olana doğru niteliksel bir hiyerarşinin söz konusu olduğu bu evren modeli, Orta Çağ sonrası Kopernikus'a kadar hâkimiyetini sürdürmüştür. Kopernikus, Ptolemy'e kadar giden yer merkezli sistemle çatışan, güneşin gezegen sisteminin merkezinde yer aldığı bir astronomik model olan heliocentric (güneş merkezli) sistem geliştirmiştir. Kopernik sisteminde, merkezde Güneş bulunur ve sırasıyla Merkür, Venüs, Yer, Mars, Jüpiter ve Satürn gezegenleri, Güneş'in çevresinde dairesel yörüngeler üzerinde sabit hızlarla dolanırlar. Ay bir gezegen değil, Yer'in çevresinde devinen bir uydudur. Satürn gezegeninden sonra bütün gezegenleri kuşatan ve hareketsiz olan sabit yıldızlar kümesi gelir. Gece ve gündüzler, Yer'in eksenini etrafındaki dönüşlerinden, mevsimler ise Yer'in Güneş çevresindeki dolanımlarından meydana gelmektedir (Feyerabend, 1999'dan akt; Saygılı, 2011). Kopernik'in güneş merkezli sistemi insanın, Ptolemyci evren kozmolojisi, Aristotelesçi bilim paradigması, Kitab-ı Mukaddes'e dayanan kilise ve egemen Ortaçağ Hıristiyan ilahiyatıyla tartışmalara girmesine neden olmuştur. Kopernik'in güneş merkezli yeni teorisi çok geçmeden dönemin entelektüel çevrelerinde büyük bir etki yaratarak modern kozmolojinin oluşumunda bir devrim yaratmıştır.” (Saygılı, 2011 s.92-93)

Modern zamanlara ulaştığımızda ise yukarıda bahsi geçen örnek, tam tersi biçimde tartışmalara yol açmaktadır. Astroloji ilminin ya da disiplininin (ya da bilgeliğinin), artık astronominin üvey evladı muamelesi görmesinin altında yatan sebebin, biraz da bilimsel

olduğu varsayılan otoritelerin kitle iletişim silahlarını, modern bilimi putlaştıran kitleleri de arkasına alarak, insanların sezgisel akılcı yaklaşımları üzerine doğrultmuş olmasından kaynaklandığı savunulabilir.

Feyerabend'in modern bilim dünyası eleştirilerine, benzer bir eleştirelilik ile Barış Özbayraktar'ın 2015'te Astroloji Akademisi tarafından yayınlanan makalesinde şu satırlara ulaşılmaktadır:

“Evrenle iç içe yaşıadığımızı, beynimizin tıpkı bir bilgisayarın fişe bağlı olduğu gibi enerji için evrene bağlı olduğunu, bu bağlılığın ilk parçasının da Güneş Sistemi olduğunu çoğu zaman unutuyoruz. Mamafih çok ilerledik dediğimiz bu yüzyılda bilim insanları hala küçük kozmos denilen beynin yapısını ve işleyişini tam olarak çözebilmiş değiller. Hal böyleyken kökeni, nesne odaklı-objektif bir dünyanın o zamanlar henüz var olmaması sebebiyle içsel-sübjektif dünyaları çok daha zengin Sümerlilere, Babillilere belki de çok daha eskiye dayanan, bununla birlikte Jung, Gauquelin gibi yirminci yüzyılın önemli psikoloji uzmanlarının kitaplarında yer verdikleri bu kadim disiplini hiç incelemeden yok saymak, yok saymak bir yana dalga geçmek ve bu disiplinin sunduğu hiç bir şeyden faydalanmamak ancak kendini yaşıadığı evrenden soyutlamış ya da sadece kendini evrenin merkezine koymuş bir insanın sergileyebileceği bir davranıştır.

Tabii ki günümüzde astrolojiyi icra edenlerin çağımızın paradigmalarına uygun öngörülerde ve yorumlarda bulunmamalarının ve de maddi yönü sebebiyle aslında hiç özümseyememiş kişilerin bu disiplini kullanmalarının ve dolayısıyla insanları yanıltmalarının da astrolojiye bakış olumsuz yönde etkilediğini belirtmekte yarar var.” ([http:5](http://5)).

Uygun'a göre (1998), astroloji bir bilimdir, aynı zamanda bir sanattır. Astrolojinin sezgiyle çok yakın bir ilişkisi vardır. Sezgisiz astroloji kuru ve yanılgılarla dolu olur. Astrolojiyi, salt matematik olarak da görmemeliyiz. Sezgisel kaynak olmadan matematik düşünce buluş yapamaz, astrolojide de sezgi olmadan doğru keşifler yapılamaz. Benzer söyleyişte, Yılmaz ve Dölen (2015a):

“Astroloji günümüzde de birçok insanın günlük hayatının şu veya bu şekilde ayrılmaz bir parçasıdır. Peki ama onu bu kadar özel kılan şey nedir? Bunun cevabı, onunla şeyleri birbirinden ayırıp ötekileştirmememizdir; örneğin Jüpiter'i sadece büyük ölçüde hidrojen ve helyumdan oluşan bir gaz devi olarak görmüyor, ona bir de anlam yüklüyoruz, yani onu niteliyoruz da. İşte böylece bu ilimle mikro düzlemde kendimizi, makro düzlemde de çevremizi, kentimizi, ülkemizi ve dünyamızı tanıyıp anlamaya çalışıyoruz, kısacası doğa yasalarımızı idrak etmeye başlıyoruz.” (Yılmaz ve Dölen, 2015a s.17).

Özbyraktar 2015'te yayınlanan, “Astrologia; Kozmogoninin İnsan Aklına Tercümesi” isimli araştırmasını şu sözlerle bitiriyor:

“Astrolojinin doğuşunun mevsimlere göre verimlilik ve verimsizliğin incelenmesine dayandığını belirterek takdiri size bırakıyorum. Son sözü söylemek gerekirse astrolojinin sunduklarına arketip çerçevesinden bakılmalı. Astrolojiyi sırf deneylerde aynı sonucu vermiyor diye el tersiyle itmek yerine, gerçeklik algısının değişmeye başladığı bu yüzyılda mümkün olabilecek en etkin şekilde kullanmak bence çok daha faydalı olacaktır.” (http:5).

2.2.4. Element kuramı ve Jung'un dört arketipi

Varoluşun 4 temel biçimi Antik Yunan'dan bu yana ateş, toprak, hava, su olarak adlandırılır. Araştırmacılar tarafından günümüzde yapılan tarihsel incelemeler doğrultusunda, Element Kuramının temeli Epiktetos, Aristo, Hipokrat tarafından ortaya atılmıştır. Onların öncülüğünde oluşturulan kuram, astrologlar tarafından benimsenmiş ve günümüzde hala varlığını sürdürmektedir. Kurama göre, insanlar bu dört temel unsuru içlerinde barındırırlar. Bunların birbirini etkilemesi, bireysel kişiliğimizi etkiler. Burçlar yaydıkları kozmik ışın türlerine göre bu dört temel unsuru içerir (Uygun, 1998) ve üçlü gruplara ayrılırlar (Manilius, 1977; Geddes, 1978; Fuzeau-Braesch, 1991; Erkılıç, 1996; Forrest, 1997; Uygun, 1998; Banzhaff ve Haebler, 1999; Marks, 2000; Ptolemy, 2014; Perry, 2015; Yılmaz ve Dölen, 2015a; Perry, 2016; Bozkurt, 2018; Divanoğlu ve Uslu, 2018).

Jung (1997)'a göre, insanlık tarihinin en kadim ve en kapsamlı düşünce şekilleri, ortak bilinç dışında, yani onun deyişle kolektif bilinç dışında bulunur. Ortak bilinç dışının bileşenleri, yalnızca antik dönemlerden kalma, özellikle ya da sadece insana özgü işlev görme şekilleri değildir; ayrıca insanın varoluşu öncesini kapsayarak çok daha eskiye uzanan, insanoğlunun hayvan atalarından kalma birtakım fonksiyon ve imge kalıntılarıdır. Bu noktada Jung, Evrim Teorisi'ne de atıfta bulunur. İşte Jung ile kavramsallaşan arketipler, bu alanın ürünleridir. “Ana örnek”, “ilk model” gibi manalara gelen arketip görüşü, geçmişten günümüze kadar aktarılan öncül, ilksel kalıplar olarak kabul edilerek anlaşılmaktadır. Ayrıca Jung'un, bu “Dörtlü Arketip Kuramı”nı analitik psikolojik bakış açısı ile kavramsallaştırırken, Antik Yunan'daki felsefe öncülerinin çalışmalarından ve Element Kuramından feyz aldığı bilinmektedir.

- **Ateş elementi burçları;**

Koç, Aslan ve Yay'dır. İçinde belirli bir heyecan, başarabilme hissi, iyimserlik duygusu taşıyan her insan ateşlidir denir. Bu yüzden ateş korkusuz bir elementtir ve bir insanın iradesini, isteğini, gücünü ve söküp alma kabiliyetini anlatır. Yeni başlangıç yapan herkesin içi kıpır kıpırdır (Yılmaz ve Dölen, 2015a). Ateş elementini açıklayan başlıca temalar; hevesli, enerjik, dürtüsel, spontane, coşkulu, yoğun, uyarıcı, ilham veren, oluşturan, kendini eyleme geçiren, kendine güvenli, bağımsız, idealist, iyicil, öznedir (Marks, 2000).

Aynı zamanda ateş tehlikeli bir elementtir ve kendisinden korkup kaçıldır; tehlikesi çoğu zaman sinirinden kaynaklanır. Öfkeden deliye dönen insanlar, ateşin rengi kırmızıya bürünürler ve bunun da dışında eril kalitelerin çoğu ateş elementi altında toplanır. Ateş aktiftir, buyurgandır, saldırgandır ama aynı zamanda düşüncesizdir (Yılmaz ve Dölen, 2015a).

Doğum haritalarında ateş elementi baskın olan bireyler aynı zamanda hakim olan, fikirlerini hızla eyleme dönüştüren ve uğraştığı işe kendini tam anlamıyla vermeye meyilli bir kişilik tarzına sahip olabilirler. Diğer insanları, kendilerine has geçerli gereksinim ve isteklere sahip, ayrı kişiler olarak algılamakta zorluk çekebilirler (Marks, 2000).

Jung'a göre ateş elementi, sezinsel bir elementtir (Perry, 2016; Yılmaz ve Dölen, 2015a). Sezgi, Jung'un araştırmalarının, uygulamalarının ve felsefi mirasının merkezinde yer alır (Pilard, 2018). Düşünce ya da duyu işlevlerinin herhangi bir etkisi olmadan insanların yaşamlarını sezgilerine dayanarak değerlendirmesidir (Ukray, 2016). Fakat bunun dışında, söz konusu sezinselliğin, ateşin tanrısal kata en yakın element olmasıyla da ilgili olduğu sanılmaktadır; üst elementin birincisi ateş, yaratma kabiliyetini, kendiliğinden hiçbir plan ve oluşuma gerek olmadan akan yaratıları, yaşamın tüm renkleriyle şu veya bu şekilde, eksik veya fazla ortaya çıkışını, doğmasını anlatan bir sezinsellik şeklinde de yorumlanabilir (Yılmaz ve Dölen, 2015a).

- **Hava elementi burçları;**

İkizler, Terazi ve Kova'dır. Zodyak burçlar kuşağının 3 eril burcundan oluşan, aktif prensibi temsil etmesi, ateşle birlikte atmosfere yüklenen elementler arasında görülmesi

ve ayrıca ateşi de beslemesi yüzünden, onunla birlikte üst elementlerden sayılır (Yılmaz ve Dölen, 2015a). Hava elementinin içeriğini oluşturan temalar; ileri görüşlü, sorgulayan, kavramlaştırıcı, birleştirici, gözlemleyen, objektif, mesafeli, kararsız, konuşkan, düşünce alışverişini seven, somut-gerçekçi olmayan, işbirliğine meyillilik (Marks, 2000) olarak sıralanabilir.

Jung'a göre hava düşünme fonksiyonudur (Perry, 2016; Yılmaz ve Dölen, 2015a). Bireylerin olayları, insanlı ya da pozisyonları algılaması, farkında olması, tanınması, yargılaması, öğrenmesi, hatırlaması, kendi belleğinde yorumlaması ve ölçmesi çoğu zaman ise konuşma yoluyla mantıklı çıkarımlarda bulunmasına olanak sağlayan kişiliğin fonksiyonudur (Jung, 2016).

Böyle bir insanın dünyayı değerlendirirken rasyonel ölçüklere göre hareket etmesini bekleriz. Bu insan mantık ve objektif kriterler belirler, bunlardan çıkarsamalara ve en nihayetinde de sonuca gider. İç güdüler yoktur, bunun yerine doğrudan beyin ve mantık kullanılır. Ancak duygulara önem verilmemesi, toprak insanlarındaki gibi duygusal fakirliğe yol açabilir (Yılmaz ve Dölen, 2015a). Haritalarında hava elementi baskın olan bireyler genellikle akıllarının içinde yaşarlar. Hiç durmadan bilgi peşinden gider ve fikirlerini diğer insanlarla paylaşırlar. Bireysel duygularla alakadar olmayan bu bireyler, irtibat ve sosyal bağlantılar kurmaya meraklıdırlar (Marks, 2000).

- **Su elementi burçları;**

Yengeç, Akrep ve Balık'tır. Zodyak kuşağının 3 dişi burcundan oluşan ve alt elementlerden ilki olan su elementinde huzur ve büyüklüğü yaşarız. Bir deniz kenarına, göl kıyısına giden bir insanı sakinleştiren şey sudur. Bu anlamda su, sakinlik ve dinginlik ifadelerini toprak elementiyile paylaşır, yalnız toprakta maddi konularla kazanılan güven varken suda duygularla insanın kendini güven içinde hissetmesi söz konusu olur (Yılmaz ve Dölen, 2015a).

Su elementini anlamımıza yardımcı olacak temalar; ruhsal durumu sık değişen, sezgisel hassas, incinmeye daha müsait, hissi, empati kurabilen, tepki veren, bağımlı, anaç, koruyan, esrarengiz, bireysel, uyumlu sürüklenen, hayalperest, edilgen, pasif (Marks, 2000) olarak ortaya koyulabilir.

Jung, su tipolojisinin hissetmeyle ilgili olduğunu söyler (Perry, 2016; Yılmaz ve Dölen, 2015a); o da insanlar ve olaylar hakkında değer yargılarında bulunur, ancak bunun için seçtiği kriter histir. Dolayısıyla etrafındaki atmosferin ve duygu/ruh durumunun kimse ondan daha keskin farkına varamaz. Bu insanlarda sübjektivite önemlidir (Yılmaz ve Dölen, 2015a). Dünyayı “iyi ya da kötü, uygun ya da uygun olmayan” biçiminde duygulara dayanarak algılayış şekli hissetmedir (Jung, 2016).

Haritalarında su elementi baskın olan bireyler çoğunlukla ya kendi duyguları ya da diğer insanların duyguları içinde kaybederler. Ayrı bir birey olarak varlıklarını muhafaza etmekte zorluk yaşarlar. Fazlasıyla duyarlı doğaları onları içlerine hapsolmaya iter. Çoğunlukla kuvvetli ruhsal yeteneklerle donatılmış bu bireyler diğer insanların gereksinimlerine sevecenlikle karşılık verirler (Marks, 2000).

- **Toprak elementi burçları;**

Boğa, Başak, Oğlak'tır. Zodyak kuşağının yine 3 dişil burcundan oluşan ve alt elementlerin sonuncusu sayılan toprak elementinden daha ağır ikinci bir element yoktur. Sadece bu da değil, toprak güvenliğinin, güven duygusunun elementidir (Yılmaz ve Dölen, 2015a).

Toprak elementini içeren başlıca temalar; uygulamacı, somut, kökleri sağlam, ehemmiyetini düşünen, somut-realist, üretici, yönleme dayalı, metanetli, mükemmeliyetçi, nizami, sebat gösteren, ayak direyen, titiz, zor beğenen, güvenilir, istikrarlıdır (Marks, 2000).

Psikanalizmin babası C. G. Jung'a göre toprak elementi, duyumsama fonksiyonunu yerine getirir (Perry, 2016; Yılmaz ve Dölen, 2015a). Buna göre duyumsayan insan, çevresini 5 duyu organıyla algılayan ve gerçekliğini ona göre oturtan insandır. Dolayısıyla görebildiği, duyabildiği, tutabildiği, tadını alabildiği ve koklayabildiği nesnelere güvenecektir. O bir realisttir (Yılmaz ve Dölen, 2015a Jung, duyumsama ile idrak etmeyi kastederek, duyumsamanın bireylere dış dünyada bir şeyin var olduğunu bildirdiğini ve aynı zamanda bu şeyin neye benzediğine dair bilgi sunduğunu açıklamıştır (Snowden, 2012; Kavut, 2020).

Şeyleri materyalize ettiğimiz, somut-gerçek tabana oturttuğumuz, somut olanı gördüğümüz, hayalci hiçbir şeyle vakit kaybetmediğimiz duyu organlarımızla hissettiğimiz ve algıladığımız her şey, yani maddi dünya toprak elementine aittir

(Yılmaz ve Dölen, 2015a). Doğum haritalarındaki toprak elementi baskın Jung, duyumsama ile idrak etmeyi kastederek, duyumsamanın bireylere dış dünyada bir şeyin var olduğunu bildirdiğini ve aynı zamanda bu şeyin neye benzediğine dair bilgi sunduğunu açıklamıştır (Snowden, 2012; Kavut, 2020).

Aşağıdaki tablo tez yazarı tarafından; Manilius (1977), Geddes (1978), Fuzeau-Braesch (1991), Erkilic (1996), Forrest (1997), Uygun (1998), Banzhaff ve Haebler (1999), Marks (2000), Asimgil (2006), Ptolemy (2014), Perry (2015), Yılmaz ve Dölen (2015a), Perry (2016) ve Bozkurt (2018)'un yaptığı araştırmalar derlenerek oluşturulmuştur.

Tablo 2.2.4.1. *Burçlar ve element eşleşmelerinin temsil ettiği göstergeler.*

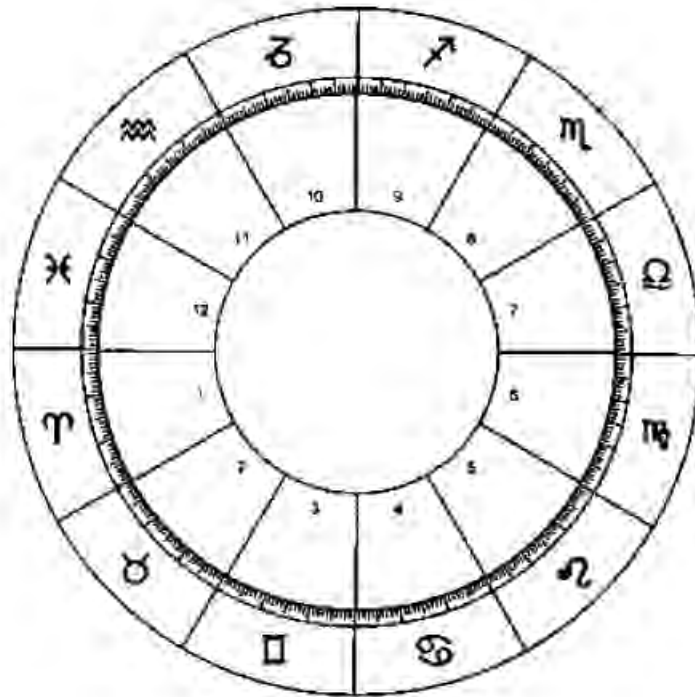
Element	Burç	Sembol	Sembol Anlamı	Latince İsmi	Mevsim	Nitelik
Ateş	Koç	♈	Var Olmak	Aries	İlkbahar	Öncü
Toprak	Boğa	♉	Sahip Olmak	Taurus	İlkbahar	Sabit
Hava	İkizler	♊	Düşünmek	Gemini	İlkbahar	Değişken
Su	Yengeç	♋	Hissetmek	Cancer	Yaz	Öncü
Ateş	Aslan	♌	İstemek	Leo	Yaz	Sabit
Toprak	Başak	♍	Ayrıştırmak	Virgo	Yaz	Değişken
Hava	Terazi	♎	Bağdaştırmak	Libra	Sonbahar	Öncü
Su	Akrep	♏	Kuşkulanmak	Scorpius	Sonbahar	Sabit
Ateş	Yay	♐	İnanmak	Sagittarius	Sonbahar	Değişken
Toprak	Oğlak	♑	Faydalanmak	Capricornus	Kış	Öncü
Hava	Kova	♒	İcat etmek	Aquarius	Kış	Sabit
Su	Balık	♓	Hayal etmek	Pisces	Kış	Değişken

2.2.5. Horoskop - doğum haritası

Astroloji grafiği/diyagramı, burç/yıldız/doğum haritası olarak kullanılan ifadeler evrensel astroloji terminolojisinde horoscope olarak bilinmektedir. Sözcük Eski Yunanca *hōra* "zaman, devre, çağ" ve Eski Yunanca *skopéō* "gözetlemek, seyretmek" sözcüklerinin birleşiminden oluşarak, Fransızca'da horoscope, Türkçede ise horoskop olarak kullanılmaktadır. Horoskoplar, astroloji sembolizmasında Zodyak ve gökyüzünün iki boyutlu şekle getirilmesiyle oluşturulur. Forrest (1997)'a göre, tıpkı gökyüzü gibi,

astrolojik haritalarda kullanılan daire (ya da çember) de sonsuzluğun, sınırsızlığın metaforudur. Bir burç haritası veya diyagramı, belirli bir zaman için ve onunla ilgili olarak, uygun bir biçimde, içindeki gezegenlerin doğru konumlarıyla birlikte Zodyak'ın temsilinden başka bir şey değildir. Zodyak, kâğıt üzerinde bir daire olarak temsil edilebilir ve bu haritalandırmanın gerçekten doğru yoludur (Rao, 2020).

Aşağıdaki görselde örnek olarak, üzerinde gezegenlerin ve sabit yıldızların yer almadığı bir horoskop (astrolojik harita) verilmiştir (<http:6>).

Görsel 2.2.5.1. Horoskop, astrolojik harita örneği (<http:6>).

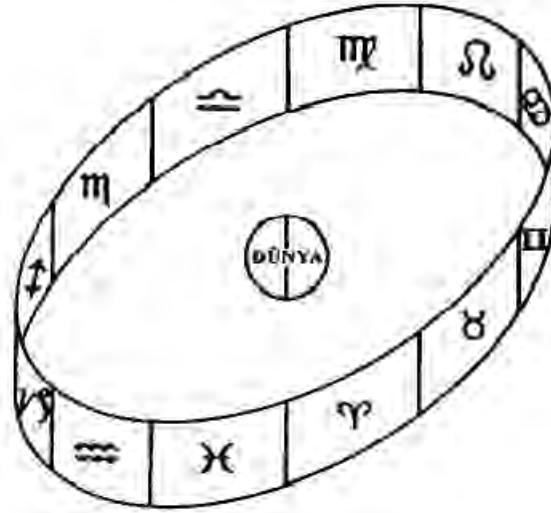
Astroloji, temel hatlarıyla otuz dört farklı sembolden oluşan ve bu sembollerin sentezini içeren, göksel-sembolik bir dildir. 12 burç, 12 ev ve 10 gezegenden oluşmaktadır. Astrolojinin burçlar konusundaki hesaplamalarının temelinde de takımyıldızlar ve mevsimler yer almaktadır (İlhan, 2004).

2.2.6. Burçlar kuşağı

Etimolojik olarak Yunanca'dan gelen *zoidiakos kyklos* yani "Zodyak" sözcüğü, "yaşam çemberi" veya "canlı varlıkların çemberi" anlamlarına gelmektedir (İlhan, 2004). Kısa bir tanımlamayla Zodyak'ın ekliptiğin basitleştirilmiş bir çizimi olduğu söylenebilir. Ekliptik ise Dünya'dan bakıldığında Güneş'in Dünya'nın etrafında 1 senede kat ettiği

yoldur. Normalde Dünya Güneş'in etrafında dönmesine rağmen, biz dünyada olduğumuzdan Güneş'i etrafımızda dönüyormuş gibi görmekteyiz. Her iki gündüz-gece eşitliği noktalarına da ekinokslar/ekinoks noktaları (veya ılım noktaları) denilmektedir (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

Zodyak'ın ya da Burçlar Kuşağı'nın, Dünya'nın merkezinden bakıldığında Güneş'in izlediği yolu olduğu görülmektedir. Astrolojide bu kuşak, tüm gezegenlerin hareketlerini barındıracak kadar kapsamlıdır. Bu yol boyunca gezegenlerin konumlarını bulmamız gerekmektedir. 360 derece uzunluğundaki bu kuşak, her biri 30'ar derecelik 12 eşit parçaya bölünmüştür ve her birine Burç denir (Rao, 2020). Zodyak astrolojik olarak, "burçlar kuşağı"dır ve 30 ar derecelik 12 burçtan oluşmaktadır. Aşağıdaki görselde, Dünya merkezli bir Zodyak sergilenmektedir (İlhan, 2004).

Görsel 2.2.6.1. Zodyak, Burçlar Kuşağı (İlhan, 2004).

Aşağıdaki tabloda, burçların astro-psikolojik anlamda psikolojik ihtiyaçları ve davranış eğilimleri anahtar temalar aracılığıyla verilmiştir. Ancak, Burçlar Kuşağı'nda yer alan her bir burca daha detaylı bakılması gerekmektedir.

Tablo 2.2.6.1. *Burçların astro-psikolojik anlamda ihtiyaçları ve eğilimleri (Perry, 2015; Bozkurt, 2018).*

Psikolojik İhtiyacı	Burçlar	Davranış Eğilimi
Özgürlük, çabukluk, zevk, hayatta olma arzusu	Koç	Ben odaklılık, enerjiklik, bağımsızlık, kararlılık
Güvenlik, istikrar, keyif, doyum	Boğa	Duyarlı, dayanıklı, tutucu, değişime direnen, sakin
Öğrenme, iletişim, gerçeklik, zihinsel uyarım	İkizler	Meraklı, konuşkan, zeki, hazırcevap, çok yönlülük
Hassasiyet, şefkat, koşulsuz sevgi, ait olma, anlayışlılık	Yengeç	Hassas, şefkat gösteren, koruyan, içe-dönük, utangaç, çekingen
Kimlik teyidi, ilgi çekme, onaylanma isteği	Aslan	Kendinden emin, coşkulu, yaratıcı, ben-merkezci, cömert
Gelişim, verimlilik, yeterlilik, hizmet	Başak	Eleştirel, titiz, şüpheci, sistematik, analitik
Adalet, samimiyet, güzellik, arkadaşlık	Terazi	Sosyal, uyumlu, adil, kararsız, nazik, estetik
Dönüşüm, bütünlük, güç kazanımı, arınma	Akrep	Şüpheci, tedbirli, kindar, uçlarda yaşayan, güçlü
Erdem, ahlak, amaç edinimi, inanma arzusu	Yay	İyimser, felsefik, insancıl, önyargılı, manik
Kontrol, düzen, zirve hedefi	Oğlak	Ciddi, soğukkanlı, tedbirli, geleneksel, duyarsız
Keşif, özgürlük, değişim, gelişim	Kova	Objektif, orijinal, asi, açıksözlü, eleştiriye kapalı
Sonsuz aşk ve güzellik, aşkınlık, birlik	Balık	Pasif, merhametli, hayalperest, kafası karışık

- **Koç burcu;**

Koç Burçlar Kuşağı'nı başlatan, birinci sırada gelen burçtur. Elementi, ateş; niteliği, öncü; cinsiyet karşılığı eril ve pozitifdir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında dışadönük tavır sergiler. Yönetici gezegeni Mars'tır. Güneş, Koç burcunda konumlandığında yücelim pozisyonundadır. Sembolü, koç boynuzudur.

Arketipleri: Savaşçı (Yılmaz ve Dölen, 2015b), öncü, gözü pek, paçayı kurtaran hayatta kalan (Forrest, 1997).

Koç burcunu anımsatan genel temalar), acelecilik, fevriyetlik, hiddet, gözü pek, canlılık, önderlik, hazır cevaplılık, kavgacılık, dürüstlük (Geddes, 1978), fiziksel mücadele, başa baş rekabet olarak açıklanabilir.

Eylemlerini fevri biçimde sergiler. Canlı ve cesur davranışlar genel nitelikleridir. Koç burcu ile oluşmaya başar ve bu oluşumla güncel başlangıçlar yaparız (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Koç burcunun temel hedefi, var olmak ve hayatta kalmaktır. Yeniliklere öncülük etmeyi, yaratıcılığıyla hedef belirleyen ve hedeflerin tamamlanması için elinden geleni yapan bir burçtur (Bozkurt, 2018). Koçlar ilk olmayı severler ve yaşama karşı bakışları kaotik değildir. Ufak ayrıntılar veya sorunlarla ilgilenmezler. Rakipleriyle girdikleri mücadelede geride kalmış olmaktan hiç hoşlanmazlar ve sürekli dikine ilerleme odaklıdır (Divanoğlu ve Uslu, 2018). Astro-psikolojik açıdan yeni doğan bir bebeğe karşılık gelir. İstekleri vardır, bencildir, kasıtsız, başkalarını düşünmeden, spontane ve plansız hareket eder, henüz duyarsız ve ilkindir (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Diğer gölge özellikleri; acelecilik, çabuk isyan etmek, kavgacılık, çabucak kızmak (Erkılıç, 1996), öfkesini kontrol edememek olarak sıralamamız mümkündür.

- **Boğa burcu;**

Boğa Burçlar Kuşağı'nın ikinci ve toprak elementinin ilk burcudur. Niteliği, sabit; cinsiyet karşılığı, dişil ve negatiftir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında içedönük tavır sergiler. Yönetici gezegeni Venüs'tür. Ay bu burçta yücelim konumundadır. Sembolü, boğa boynuzudur.

Arketipleri: Toprak ana, müzisyen, sessiz insan (Forrest, 1997), çiftçi, köylü (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

Boğa burcu denilince zihnimize canlanan genel temalar; sabır, sebat, istikrar, maddecilik, verimlilik (Fuzeau-Braesch, 1991), köklülük ve eylemsizlik (Banzhaff ve Haebler, 1999), kararlılık, inat, sahiplenme, mesleğe uyum (Erkılıç, 1996), sanat gücü, güzelliğe düşkünlük (Geddes, 1978) olarak sıralanabilir.

Boğa burcunun temel hedefi, huzuru bulmaktır. Çünkü bu burç, dinginliği sevmektedir. Derin duygulara sahip olmasına rağmen bu duygular üzerine konuşmaktan hoşlanmamaktadır. Bu nedenle de sessizliği tercih etmesiyle içe-kapanıklık özelliği göstermektedir (Bozkurt, 2018). Boğa arketipsel olarak çalışmaya ve üretmeye yöneltmiş bir gücün sembolüdür. Boğa burcuyla ilgili temel kelimelerden biri de sahip değildir. Kendimize güven duymamız için Boğa bizi, malımızı veya değer verdiklerimizi korumaya yönlendirir (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Motivasyonu; rutin, alışıldık, bildik şeylerden hoşlanmadır ve bu anlamıyla açlık çektiği noktalar, güvence ve keyiftir

(Banzhaff ve Haebler, 1999). Rahatına düşkün, sabit, stabil ve coşku ile enerjiden uzak bir hayat sürmek istemesi Venüs'ün Boğa fonksiyonudur (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Kusurları arasında; tembellik, hoşgörüsüzlük, statik fikirler, oburluk, inatçılık, alınganlık, orijinalite eksikliği (Erkılıç, 1996), maddiyat odaklı yaşam bulunmaktadır.

- **İkizler burcu;**

İkizler burcu, Burçlar Kuşağı'nın üçüncü ve hava elementinin ilk burcudur. Niteliği, değişken; cinsiyet karşılığı, eril ve pozitifdir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında dışadönük tavır sergiler. Gökyüzünde gezen yöneticisi Merkür'dür. Sembolu, stilize edilmiş ikizlerdir.

Arketipleri: Tüccar, entelektüel (Banzhaff ve Haebler, 1999), yaramaz, gazeteci (Yılmaz ve Dölen, 2015b), şahit, öğretmen, hikayeci (Forrest, 1997).

İkizler burcunu anlatan genel temaları; ortama uyma, ikilik, hareketlilik, esneklik, değişiklik (Fuzeau-Braesch, 1991), konuşma, merak etme, farklı fikirler duyma isteği, sözel ve fiziksel iletişim (Yılmaz ve Dölen, 2015b), bilgi ve çeşitlilik (Banzhaff ve Haebler, 1999) olarak saymamız mümkündür.

İkizler çeşitliliğin ve maharetli olmanın burcudur. İkizler insanı, yüzeyde homojen gibi görünen şeyleri tüm yüzleriyle duyumsamayı sever. Entelektüel güdümlü bir burç olarak, özellikle zihinsel konulardaki çoğu şeyi değişik şekillerde algılamaktan büyük zevk duyarlar (Banzhaff ve Haebler, 1999). En sade biçimiyle anlatacak olursak eğer, İkizler kişisel hükümlerin ötesindedir. Bir ayna gibi yargılamadan izler (Forrest, 1997). Her yeni düşünce, her yeni fikir meraklarını uyandırabilir, ne var ki konsantrasyonları fikrinsel süreçlerindeki değişimden ötürü yetersizdir. Bu durum aynı zamanda ikizlerin huzursuz yapısını da açıklamaktadır; İkizler stresli bir burçtur (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Burcun kusurları arasında; alaycılık, katı bir rasyonellik (Banzhaff ve Haebler, 1999), yüzeysel bilgiler ve değerlendirmeler, ilgilendiği konularda derinleşmemek (Yılmaz ve Dölen, 2015b) olduğu yazarlarca vurgulanmaktadır.

- **Yengeç burcu;**

Burçlar Kuşağı'nın dördüncü ve su elementinin ilk burcu Yengeç'tir. Niteliği, öncü; cinsiyet karşılığı dişil ve negatiftir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında içedönük tavır sergiler. Astrolojide, bu burcun yöneticisi

Ay'dır. Jüpiter ise bu burçta konumlandığında yücelir. Sembolü, stilize edilmiş yengeç kısıkaçlarıdır.

Arketipleri: Kadın, anne (Yılmaz ve Dölen, 2015b), şair, romantik (Banzhaff ve Haebler, 1999), tedavici, görülmez insan (Forrest, 1997).

Yengeç burcunun genel temaları; hayal gücü, duygusallık, aile, yuva, geçmiş (Fuzeau-Braesch, 1991), endişe, vesvese, ilgi, yardımcı olmak, hırs, duygusal güven ve emniyet (Banzhaff ve Haebler, 1999), hassasiyet, ev ve memleket sevgisi, koruyucu (Erkılıç, 1996) olduğu görülmektedir.

Yengeç, haritamızda kendimizi muhafaza etmek istediğimiz ve kendimizi ehemmiyette hissetmeye gereksinim duyduğumuz özellikleri yansıtır. Yengeç derinlerde yüzer ve bu anlamıyla içsel-özel alanımızı gösterir; onunla beraber kendimizi muhafaza eder, sevdiklerimize bağlı kalır, sadakat besler ve verici davranışlar sergileriz. Yengeç bizi besleyen, tüm ihtiyaçlarımızı giderendir. (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Yengeç burcunun temel hedefi, kusursuz duyarlılıktır. Hayatın iyi ve kötü tüm yanlarını görmek, her ayrıntıyı anlamak ister. Gezegeni Ay'ın etkisiyle iç dünyası oldukça zengin olan Yengeç, duygusallığın zirvesi olarak nitelendirilebilir (Bozkurt, 2018). Aşırı sahiplenicilik, amacına ulaşmak için gözyaşlarını kullanma (Banzhaff ve Haebler, 1999), değişimden, maceradan ve deneyimden korkmak (Forrest, 1997) Yengeç burcunun olumsuz eğilimleri arasındadır.

- **Aslan burcu;**

Aslan burcu, Burçlar Kuşağı'nın beşinci burcudur. Ateş elementinin, sıralamada ikinci burcudur. Niteliği, sabittir; cinsiyet karşılığı, eril ve pozitifdir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında dışadönük tavır sergiler. Aslan burcunun göksel yöneticisi Güneş'tir. Sembolü, stilize edilmiş aslan ve kuyruğudur.

Arketipleri: Kral (Yılmaz ve Dölen, 2015b), kraliçe, oyuncu, çocuk, soytarı (Forrest, 1997), erkek ve bazı yazarlarca baba.

Aslan burcu arketiplerini anlamamızı kolaylaştıracak anahtar kelimeler; yaratıcılık, güç, zafer, baskınlık, yüce gönüllük, ideal, parıltı (Fuzeau-Braesch, 1991), otoriter, diktatör, babacan, mert, dürüst, gururlu, cesur, kendini beğenmiş, neşeli, cömert, üstün

(Geddes, 1978), canlı, perde ve sahne yeteneğine sahip olması, etkileyici (Erkılıç, 1996) olmasıdır.

Aslan burcu yaratıcılığı sembolize eder. Bununla beraber kendimizi daha iyi ifade etmemize olanak sağlar. Merkezde olmak haz verir ve bu durum kendimize olan güvenin çoğalmasında, bizi büyüten ve destekleyen niteliktedir. Aslan her koşulda egosunu destekleyici tavırlar sergiler; bunun içinse topluluklara, eğlence yerlerine, bireylerin topluca bulunduğu ortamlara gereksinim duyar. Aslan burcunun temel hedefi, kendini ifade etmektir. Yönetici özellikleri, her zaman odak noktası olma isteğini tetiklemektedir (Bozkurt, 2018). Bu burcu yöneten Güneş, burcun yaşam kaynağıdır ve gerçek kişiliğin ortaya çıkmasında büyük rol oynar (Geddes, 1978). Tiranlık, diktatörlük, bencillik, başarıları kendine, başarısızlıkları başkalarına mal etmek, sabit fikirlilik olumsuz eğilimleri olarak sıralanabilir.

- **Başak burcu;**

Başak burcu, toprak elementinin ikinci burcudur. Burçlar Kuşağı'ndaki sıralaması ise altıdır. Niteliği, değişken; cinsiyet karşılığı, dişil ve negatiftir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında içedönük tavır sergiler. Başak burcunu yöneten gezegen Merkür'dür, aynı zamanda bu konum yücelim pozisyonundur. Sembolü, buğday tarlasına yönelmiş oraktır.

Arketipleri: Memur, işçi (Yılmaz ve Dölen, 2015b), hizmetkar, kurban, mükemmeliyetçi, analist (Forrest, 1997), bakire, istatistikçi (Geddes, 1978).

Başak burcunun anahtar kelimeleri; yöntem, analiz, iş, kendini adama, bilim, beceriklilik, utanma (Fuzeau-Braesch, 1991), dikkat, ustalık, kınamak, cana yakınlık, temizlik, titizlik hastalık korkusu (Geddes, 1978), kaygı ve eleştiridir.

Başak burcu eylemsel, pratik, dingin, negatif veya pesimisttir. Bu özelliklere burcun yöneticisi Merkür, akla dayanan, mantıklı ve olayları değerlendirme özelliği katmıştır (Geddes, 1978). Başak; ince düşünen, derine inen, dert sahibi olan, en mükemmel arayan ve çabalayan anlamlarını taşır. Şu bir gerçek ki, Başak davranış biçiminde gelişigüzellik göremeyiz; her şey en ince ayrıntısına kadar düşünülmeli, ayrıştırılmalı, sentezlenmeli ve gerekirse tekrar gözden geçirilip sonuca ulaşılmalıdır (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Başak burcunun temel hedefi, kusursuzluktur (Bozkurt,

2018). Başak, başka insanlara hizmet etme kapasitemizin simgesidir ve bu hizmet kendini küçültme biçiminde değil, kendini bulma şeklindedir. Önemli husus yalnızca hizmet etmek değil, servis kanalıyla kendini ortaya koymaktır (Forrest, 1997). Düşük yönleri ve gölgeleri arasında; dar kafalı düşünürlük, güvenliğine fanatik ölçüde düşkünlük, ayrıntılara takıntılılık, açık biçimde ifade edilmesi mümkün olmayan şeylerden kaçındığı için pozitif bilimlere ve rasyonelliğe bağlılık, yalnızca “kanıtlanabilir” şeylere inanmak gibi durumlar gözlemlenebilir (Banzhaff ve Haebler, 1999).

- **Terazi burcu;**

Burçlar Kuşağı'nın yedinci ve hava elementinin ikinci burcu Terazi'dir. Niteliği, öncü; cinsiyet karşılığı eril ve pozitifdir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında dışadönük tavır sergiler. Astrolojide, bu burcun yöneticisi Venüs'tür. Satürn, Terazi burcunda yücelim pozisyonundadır. Sembolü, stilize edilmiş terazidir.

Arketipleri: Diplomat (Yılmaz ve Dölen, 2015b), sanatçı, bilge hâkim (Banzhaff ve Haebler, 1999), sevgili, arabulucu (Forrest, 1997).

Terazi burcunu anlatan genel temalar; adalet, yargı, uyum, uzlaşma, kararsızlık, barış, ortaklık (Fuzeau-Braesch, 1991), estetik, güzel sanatlar, zarafet, alımlılık, siyaset, tarafsız olma, iyi niyet, olayları iyi analiz edebilme, miskinlik (Geddes, 1978) denge ve dengesizliktir.

Popüler astroloji kitaplarından birini okuduğumuzda, çoğu sanatçının Terazi burcu vurgusu taşıdığı gerçeği ile karşılaşılacaktır. Estetik duyarlılık bu burçta optimum seviyededir. Güzelliği var etmenin ve onaylamanın Terazi'nin gelişimine hizmet ettiği söylenebilir. Her ikisi de dinginleşmeye öncü olur (Forrest, 1997). Terazi burcunun hedefi, ahenk ve uyumdur. Dengenin temsilcisi olarak da bilinen terazi, etrafındaki bireylere karşı adaletli ve barışçıldır (Bozkurt, 2018). Terazi'nin realitesinde olayları her iki yanıyla görebilme ve düşünebilme yetisi bulunmaktadır ve bu durum ünlü Terazi kararsızlığının başlıca sebebidir. Terazi dengeyi arama yolculuğumuzun davranışlarımıza etki etme biçimidir (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Düşünsel anlamda kusurlu özellikleri; kararsızlık, alınganlık ve yüzeysellik şeklinde ortaya çıkabilir. Duygusal anlamda ise hayatın tutarsızlıklarından kaçındığı için, hazin bir biçimde kendini hiçbir şeye

adamaksızın, telaşsız bir ortamda var olma takıntısı oluşabilir (Banzhaff ve Haebler, 1999).

- **Akrep burcu;**

Akrep burcu, Burçlar Kuşağı'nda sekizinci sırada gelmektedir ve su elementinin ikinci burcudur. Niteliği, sabit; cinsiyet karşılığı, dişil ve negatiftir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında içedönük tavır sergiler. Astroloji'de klasik yöneticisi Mars, modern yöneticisi ise Plüton'dur. Sembolü, buğday tarlasında sadece kuyruğu görülen akreptir.

Arketipleri: Katil, dedektif (Yılmaz ve Dölen, 2015b), büyücü, şaman (Banzhaff ve Haebler, 1999), hipnozcu (Forrest, 1997).

Akrep burcu arketiplerini anlamamızı kolaylaştıracak anahtar kelimeler; gizli güçler, gizler, saldırganlık, gizem, cinsellik, arzu (Fuzeau-Braesch, 1991), dikkat, kuşku, kin, analiz gücü, sezi, ihtiras, cazibe, pişmanlık (Geddes, 1978), beceri sahibi, tutkulu, inatçı (Erkılıç, 1996), ketum, derinlik, yoğunluktur.

İkinci Su grubu burcu Akrep'le, aynayı kendimize çevirme ve bunun getirisiyle de dönüşme noktasına ulaştık demektir. Akrep burcu da Yengeç gibi kabuğa çekilmeyi sembolize eder, ancak kendisini ele vermekten hiç hoşlanmayan bir yapısı vardır. Bu nedenden ötürü, karşıdakine, hayata ve zamana güven duymadan kendisini kat'i surette açmayacaktır (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Akrep burcunun temel hedefi, bilinçli olanı bilinçsiz olandan ayırt etmektir. Sahtecilikten hoşlanmayan burç, tüm olanların perde arkasını anlayarak, bilincin derinliklerine inmek ister (Bozkurt, 2018). Akrep dipteliğin, koyuluğun ve uç noktaların burcudur. Akrep'in dünyası gizemli, kapalı, şifrelidir (Banzhaff ve Haebler, 1999). Akrep burcunun sembolü de uçmaya hazırlanan bir kartalla, yerde sürünen bir Akrep'ten meydana gelmiştir. Eğer burç insanı, sezgisel yapısından, aklından, araştırma güdüsünden faydalanarak davranırsa yaşamda çok yükselebilir (Geddes, 1978). Problemleri arasında; kendi gücü ile manipüle olma, diğerlerini manipüle etme, kıskançlık, intikamcılık, sadistik ve gözü kara yıkıcılık olduğu söylenebilir (Banzhaff ve Haebler, 1999).

- **Yay burcu;**

Yay, Burçlar Kuşağı'nın dokuzuncu; ateş elementinin üçüncü ve son burcudur. Niteliği, değişken; cinsiyet karşılığı, eril ve pozitifdir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında dışadönük tavır sergiler. Yönetici gezegeni Jüpiter'dir. Sembolü, ok ya da diğer bir görüşe göre Jüpiter'in yıldırımıdır.

Arketipleri: Filozof (İlhan, 2004), gezgin, öğrenci (Forrest, 1997), yüce rahip, misyoner (Banzhaff ve Haebler, 1999), öğretmen (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

Yay burcu denilince zihnimizde canlanan temalar; özgürlük tutkunluğu, geniş fikirlilik, araştırmacılık (Erkılıç, 1996), açıklık, geziler, felsefe, din, ideal (Fuzeau-Braesch, 1991), bağımsızlık eğitim, olgunluk, iyi niyet, sporda başarı, hayal gücü, sıkılgan, sabırsızlık, şans, ani ilgi, sevinç ve mutluluk (Geddes, 1978), abartı, bolluk, bereket, bilgelik olarak düşünülmektedir.

Yay, Ateş kategorisinde ve değişken nitelikte bir burçtur. Neşe ve bolluğun timsali Jüpiter de bu burcun yöneticisidir (Geddes, 1978). Yay burcu ile beraber artık tecrübe daha mühim hale gelmiştir ve bu tecrübeleri değerlendirme zamanıdır. Kendimizi yenmek, belirli amaç ve ideallere ulaşmak isteriz. Seyahat etme, farklı kültürleri deneyimleme, bakış açımızı genişletme arzusundan başka bir şey değildir (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Yay burcunun temel hedefi, hayatın anlamını keşfetmektir. Bu idealist yapısı sayesinde sürekli bir arayış içerisinde olan burç, kendini geliştirmeye oldukça açıktır (Bozkurt, 2018). Koyu bir dini inanç taşıyan ve varoluşun yüce bir hedefi sakladığını düşünen Yay burcu insanı, bu manaya ulaşmayı ve herkese bildirmeyi kendine görev edinir (Banzhaff ve Haebler, 1999). Haritalarda Yay burcunun bulunduğu bölgede, sezgisel olarak yaşamın bütünselliğini kavramaya ve onun içinde kendi yerimizi bulmaya çalışırız (Forrest, 1997). Yay burcunun düşük bir bilinçte gölge ve kusurlu yansımaları; kendini üstün görmek, iki yüzlülük, riyakarlık, sahte sofuluk (Banzhaff ve Haebler, 1999), gelenek ve göreneklere uymamak, yerinde duramamak, dikkatsizlik, sorumsuzluk, kaprislilik, aşırı iyimserlik (Erkılıç, 1996) şeklinde ortaya çıkabilir.

- **Oğlak burcu;**

Oğlak burcu, toprak elementinin üçüncü ve son burcudur. Burçlar Kuşağı'ndaki sıralaması ondur. Niteliği, öncüdür; cinsiyet karşılığı, dişil ve negatiftir (Ptolemy, 2014;

Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında içedönük tavır sergiler. Oğlak burcunu yöneten gezegen Satürn'dür. Mars bu burçta yücelir. Sembölü, stilize edilmiş altı balık üstü keçi doğa tanrısı Pan'dır.

Arketipleri: Münzevi, baba, başbakan (Forrest, 1997), yaşlı ve saygıdeğer (Banzhaff ve Haebler, 1999), yargıç (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

Oğlak burcu arketiplerinin açımlayıcı temaları; ciddiyet, sertlik, gerçekleştirme, iş, hırs, sabır, kesinlik, yavaşlık (Fuzeau-Braesch, 1991), ihtirashlık, hesabını iyi bilme, ihtiyatlılık (Erkılıç, 1996), gayret, azim, disiplin, sebat, sorumluluk, dayanma, azla yetinme, planlı eylem, kötümserlik, yalnızlık (Geddes, 1978) olduğu söylenebilir.

Kişi, Boğa ile birlikte ilk olarak maddenin, somut gerçekliğinin farkına varmış, Başak'la birlikte de onu pratik düzlemde değerlendirmeyi görmüştü. Oğlak, bu sıralamayı bir kademe daha üste taşıyacak, en tepeye oynayacak, somut manada zirve arayacaktır (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Oğlak burcunun temel hedefi, toplumsal kimliği ile insan tabiatını birleştirmektir (Bozkurt, 2018). Sınırlılıklar, sorumluluklar ve disiplin kavramlarını içine alan Satürn, toprak grubundan Oğlak ile çok iyi anlaşır. Böylece sebatkar, inatçı ve karamsar olan Oğlak burcuna öncülük de dahil edilince vaziyet daha da ilginçleşir. Karşıt gibi görünen bu nitelikler Oğlak burcunda kendini tamamlar (Geddes, 1978). Oğlak insanları, görevlerini istikrarlı bir şekilde üstlenir, görevlerini sabırla sürdürür ve daima tamamlarlar. Gerçekleşebilir olanla olmayanı direkt kavrar. Pratik ve sağlıklı bir sağduyuya sahiptir (Banzhaff ve Haebler, 1999). Oğlak burcunun gölge ve olumsuz tarafları; hırslı, maddeci, güce aç, hesapçı, manipülatif, en küçük zaafi hemen sömürme ketum ve zemini sağlam olmayan bir fırsatçılık, toplumsal onay beklentisi (Forrest, 1997), şikayetçilik, homurdanan (Banzhaff ve Haebler, 1999), fazla ciddiyet ve soğukluk olarak sıralamamız mümkündür.

- **Kova burcu;**

Kova burcu, Burçlar Kuşağı'nın on birinci; hava elementinin üçüncü ve son burcudur. Niteliği, sabittir; cinsiyet karşılığı, eril ve pozitifdir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977). Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında dışadönük tavır sergiler. Astroloji'de klasik yöneticisi Satürn, modern yöneticisi ise Uranüs'tür. Sembölü, stilize edilmiş dalga veya hareket halindeki sudur.

Arketipleri: Bilge abdal, bireyci (Banzhaff ve Haebler, 1999), devrimci, ıgır açan, marjinal (Yılmaz ve Dölen, 2015b), dahi, doğrucu, bilim insanı, sürgün (Forrest, 1997).

Kova burcunun anahtar kelimelerini; gelecek, sosyal ilişkiler, arkadaşlık, icat yeteneği, yardımseverlik (Fuzeau-Braesch, 1991), yenilik merakı, değişiklik, insan sevgisi, büyük akıl, deha, kendini beğenme, çılgınlıklar, bağımsızlık, tartışma, dikkati çekme (Geddes, 1978), heyecanlı, yaratıcı, ileri görüşlü, orijinal tavırlı, vefalı, reformcu, isyancı, sabit fikirli, dik kafalı, geleneklere aldırmayan, huysuz, anlaşılmaz (Uygun, 1998), idealizm, delilik, entellektüalite, teknoloji olarak ortaya koyulabilir.

Kovanın sergilediği tavırla artık idealizm alanına adım atabiliriz Kova ideal olanı kovalar ve gerçekleştirmeyi düşündüğü fikirler için plan program halindedir. Ancak Kova planlamasını Oğlak planlamasından ayırabilmeliyiz; Kova ideal olana yönelir, bunlar gerçek olması arzu edilen fikirlerdir (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Oysa bu burcun modern yöneticisi sabretmekten, bağlı olmaktan kaçınan Uranüs'tür. Bu sebepten ötürü Kova burcu insanı; akıllı, bilgi sahibi, özüne düşkün, bağımlı olmayan bir tip olmakla birlikte tehlikeyi sezdiği an geri adım atıp kendisini kurtaracak kuvvettedir (Geddes, 1978). Kova burcu, her zaman yeniliği savunduğu için eski değerlere körü körüne bağlı kalmaz ve gerektiğinde eskiyi tamamen yıkar. Ütopya var etmek, bireyin özgürlüğü ve kalıplaşmış fikirleri yıkmak ile alakalıdır (Banzhaff ve Haebler, 1999). Kova burcunun temel hedefi, bireyliğin geliştirilmesidir. Hümanist yaklaşıma sahip bir burçtur. Önce bireysel sonra da toplumsal özgürlük için hümanist yaklaşım izleyen bu burç, hedefleri doğrultusunda emin adımlarla ilerleme özelliği göstermektedir (Bozkurt, 2018). Kova burcunun düşük bilinçte karanlık ve gölge yönlerine baktığımızda; bireyliğini doğal olmayan bir biçimde yansıtmaya geliştirme ve bunu tüm inatçılığıyla savunmak (Forrest, 1997), fırsat bulunduğunda yoğun özgürlük duygusunu da arkasına alarak yığınlara arkasını dönme eğilimi (Yılmaz ve Dölen, 2015b), klasik yöneticisi Satürn'ün etkisiyle çocukluğunda benimsediği fikirlerden vazgeçmemek, sert, aşırı disiplinli olmak (Geddes, 1978), her zaman özel olma ihtiyacı, deli, yalnız, eksantrik (Banzhaff ve Haebler, 1999) gibi olası eğilimler sıralanabilir.

- **Balık burcu;**

Balık, Burçlar Kuşaağı'nın on ikinci ve son burcudur. Elementi, sudur; niteliği, değişkendir; cinsiyet karşılığı ise dişil, negatiftir (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977).

Jung'un zıt kutuplu astro-psikolojik yaklaşımında içedönük tavır sergiler. Klasik yöneticisi Jüpiter'dir, modern yöneticisi Neptün'dür. Venüs, bu burçta yücelir. Sembolü, birbirlerine bağlı iki balıktır.

Arketipleri: Mistik, hayalci, şair, pandomimci (Forrest, 1997), kâhin, hayırsever, medyum (Banzhaff ve Haebler, 1999), sanatçı, hemşire, yardım kuruluşu görevlisi (Yılmaz ve Dölen, 2015b).

Yoğun hisler, renkli hayaller, sevgiye düşkünlük, güzel sanatlarda başarı, sezgisel güç, vicdan, iyi niyet, yardımseverlik, çekinlik, melankoliklik (Geddes, 1978) usa aykırılık, yumuşaklık, kırılabilirlik, özveri, kolay etkilenme (Fuzeau-Braesch, 1991), duyarlılık, değişkenlik (Erkılıç, 1996), ilham, özlem, dağınıklık, bilinçdışı, merhamet (Yılmaz ve Dölen, 2015b), hiçlik, unutkanlık, kurban edilme, rüyalar, kolektif kayıplardır.

Balık'ta su prensibi ile, değişken nitelik harmanlanır. Modern yöneticisi olan Neptün, sezgisel güç, hayaller, derin ve yoğun duygular, çevreye uyum sağlayabilme niteliklerini bu burca verir. Balık insanı, ruhsal dünyayı duyguları yardımıyla çabucak algılar (Geddes, 1978). Yengeç ve Akrep aşamaları aşılar ve kişilik işte tam olarak Balık'ta başkaları için çözülür (Yılmaz ve Dölen, 2015b). Balık burcu tinsel ve ruhsal tecrübeler yaşamak, fizikötesi alemlere erişmek veya esaret gibi gördüğü bedeninin hudutlarından kurtulmak için büyük bir arzu duyar (Banzhaff ve Haebler, 1999). Balık burcunun temel hedefi, kendini aşmaktır. Özgürlüğünü kısıtlayan somut veya soyut her durumdan bir an önce kurtulmak ister (Bozkurt, 2018). Balık üretken ilhamını, saklı düşlerin saf fantezisi veya bir sanat biçimi olarak ortaya çıkarmalıdır. Neden? Çünkü hayal gücünü aktifleştirirken, içsel alemimizi somut ve gerçek olarak tecrübe ederiz (Forrest, 1997). Objektif olamamak, olaylara mantık çerçevesinden çok hayal dünyasıyla bakmak balık burcunun en negatif yönüdür. Bu nedenle de net bir kimliğe sahip olmak konusunda güçlük çekmektedir (Bozkurt, 2018). Diğer olumsuz özelliklerini; ihmalcilik, dikkatsizlik, zayıf iradelilik, kararsızlık, ne istediğini bilememe, hayatta olaylar karşısında kolayca dağılma, mücadeleden yoksunluk (Erkılıç, 1996) olarak sıralamak mümkündür.

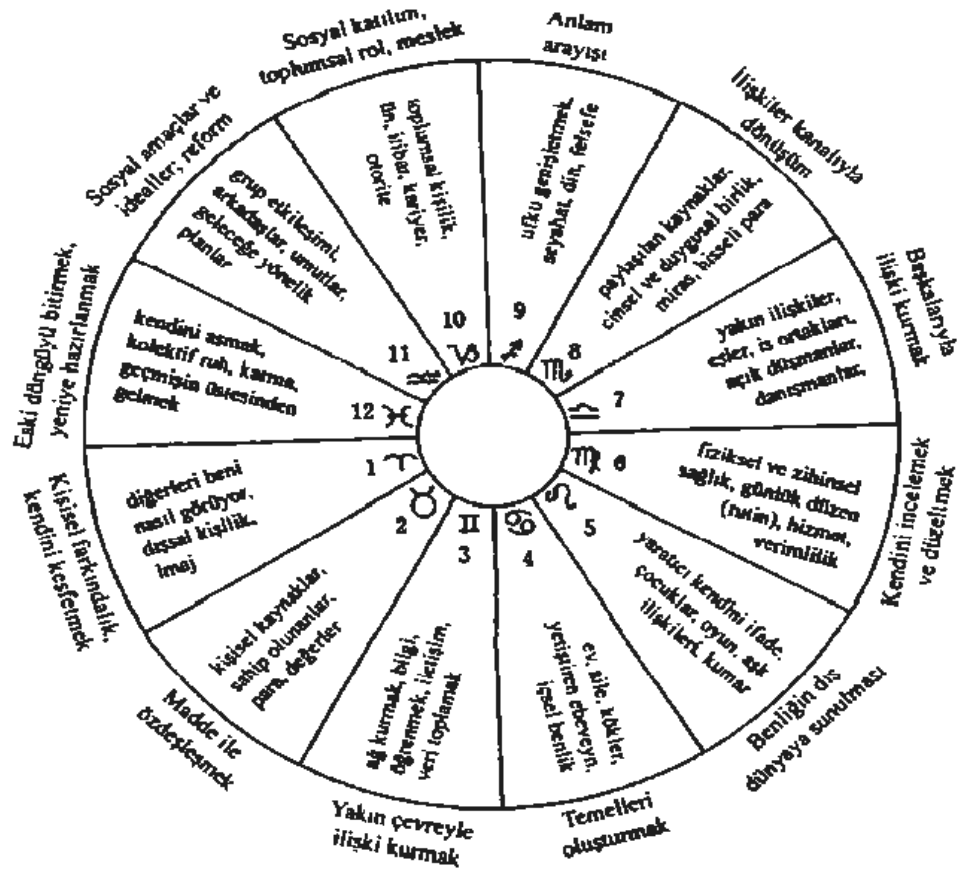
2.2.7. Astrolojide evler

Burçlar gibi evler de on ikilik dilimden oluşan semboller dairesidir. İki sembol sistemi birbirine içerik bakımından paralellik gösterir. Örnek verilmesi gerekirse; Burçlar Kuşağı'nın birinci burcu olan Koç ile birinci ev, dokuzuncu burcu olan Yay ile dokuzuncu ev anlamsal içerikleri özelinde benzerlikler taşır. Astrologlara göre birinin öğrenilmesi, diğerinin öğrenilmesini oldukça kolaylaştırır. Zaman ve konum verilerine göre bir olayın ya da bir bireyin doğum haritası açıldığında; burçlar çemberinin bir dilimi, evler çemberinin bir dilimine karşılık gelir (Forrest, 1997).

Astrologların kullandığı birçok ev sistemi olsa da en köklü olanı ve yaygın olarak kullanılanı literatürde *whole signs* olarak bilinen tüm burç, eşit ev sistemidir. Bu ev sisteminde her bir ev, aynı burçlarda olduğu gibi 30'ar dereceden oluşur ve bir burca karşılık gelir. Bu tezin ikinci çalışması olan astrolojik inceleme bölümünde de tüm burç, eşit ev sistemi tekniği ile astrolojik doğum haritaları (horoskoplar) açılmıştır.

Evler içinde burçların ve gezegenlerin enerjilerinin işlev gördüğü hayattaki tecrübe alanlarını simgelerler. Herhangi bir yaşam sürecinde söz konusu olan esas alınan evrimsel döngüyü gösterirler. İki ayrımlı ama paralel sıralama olarak on iki burç ile on iki ev arasında geçerli bir ilişki bulunur (İlhan, 2004). Burçlar ve evler arasındaki fark ilgi alanlarıdır. Forrest (1997)'a göre, burçlar psikolojik süreçlerdir. Burçlar kafanızın içindeki olayları yansıtırlar. Evler ise deneyimseldir. Kafanızın içindekileri yaşam arenasına çıkardığınız zaman ne olduğunu anlatırlar. Bireyler, taşıdıkları burçların arketiplerini, evlerin anlamsal içeriği doğrultusunda ortaya çıkarırlar. Özetle burçlar, kimlik bileşenleri iken evler ise bu kimliklerin iş gördüğü arenaya karşılık gelmektedir.

Aşağıdaki görselde, bir bireyin doğum haritası yorumlanırken evlerin karşılık geldiği deneyim alanları görülmektedir. Görsel, Lewis James (1994)'in, "*The Astrology Encyclopedia*" adlı eserinden, Barış İlhan (2004) tarafından alınarak, "*Astroloji Dersleri*" isimli derleminde Türkçeye çevrilerek, okuyucuya sunulmuştur.

Görsel 2.2.7.1. Bireylerin doğum haritalarında evler ve bu evlere karşılık gelen deneyim alanları

Aşağıdaki tabloda, bir bireyin doğum haritası yorumlanırken, sırasıyla evler ve bu evle ilişki kuran astropsikolojik temalar derlenmiştir. Tablo oluşturulurken, Forrest (1996), İlhan (2004), Yılmaz ve Dölen (2015c)'in araştırmalarına yer verilmiştir. Astrolojik ev sıralamasının, aynı zamanda yaşamın evrelerine ve zamanın döngüsellğine karşılık geldiği varsayılır.

Tablo 2.2.7.1. Doğum haritalarında sırasıyla evler ve bu evle ilişkili astro-psikolojik temalar ve evreler

Evler	İlişkili Astro-psikolojik Temalar, Evreler
1.Ev	Kişilik evi (Forrest, 1997), yaşam, persona, öznellik (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Kendinin farkına varmak, kendini keşfetmek, bürünülen karakter (İlhan, 2004)
2.Ev	Para evi (Forrest, 1997), elde etmek, mal-mülk, yetenekler (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Kişisel kaynaklar, değerler, yetenekler (İlhan, 2004)
3. Ev	İletişim evi (Forrest, 1997), iletişim, kardeşler, ilk öğretim kısa yolculuklar (Yılmaz ve Dölen, 2015c) İletişim, zihinsel aktivite, öğrenmek (İlhan, 2004)

Tablo 2.2.7.1. Doğum haritalarında sırasıyla evler ve bu evle ilişkili astro-psikolojik temalar ve evreler (Devam)

4.Ev	Yuva evi (Forrest, 1997), aile, köken, atalar, içsel kimlik (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Yurt, aile ocağı, kendini evinde hissetmek, içsel güvenlik (İlhan, 2004)
5.Ev	Çocuk evi (Forrest, 1997), iyi şans evi, oyun, rekreasyon (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Kendini ifade, benliğin yaratıcı dışavurumları, çocuklar (İlhan, 2004)
6.Ev	Hizmetkarlar evi (Forrest, 1997), sorumluluklar, kötü şans evi (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Kendini geliştirmek, günlük hayat, iş yapmak, sağlık (İlhan, 2004)
7.Ev	Evlilik evi (Forrest, 1997), rastlaşma, eş-ortak, düşman (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Başkalarının farkına varmak, ilişkiler-ortaklıklar (İlhan, 2004)
8.Ev	Ölüm evi (Forrest, 1997), tehlike, dönüşüm, cinsellik (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Derine inen etkileşim, paylaşmak, gitmesine izin vermek (İlhan, 2004)
9.Ev	Uzun yolculuklar evi (Forrest, 1997), sosyal bilinç, felsefe, yüksek öğretim, inanç (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Kozmosun farkına varmak, din, uzak yolculuklar (İlhan, 2004)
10.Ev	Kariyer evi (Forrest, 1997), statü, tepe nokta, başarı, toplumsal kimlik (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Topluma katkıda bulunan mesleki hedefler, otorite, kariyer (İlhan, 2004)
11.Ev	Arkadaşlar evi (Forrest, 1997), gruplar, ideoloji, teknoloji, iyi ruh evi (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Grubun katkıları, kitleler, arkadaşlar (İlhan, 2004)
12.Ev	Sıkıntı, sorun evi (Forrest, 1997), gizlilik, kolektif farkındalık, kötü ruh evi (Yılmaz ve Dölen, 2015c) Aşkılık, spiritüel yol, yalnızlık-kendi başına olma (İlhan, 2004)

2.2.8. Yaşamın-kimliğin temeli olan birinci ev ve yükselen burç

Astrolojik metinlerde sıkça karşımıza çıkan yükselen burç kavramına, öncelikle astronomik olarak baktığımızda, “*bireylerin doğum anlarında ufuk çizgisinde yükselen durumda olan yıldız takımudur*” tanımlamasıyla karşılaşmaktayız (Manilius, 1977; Geddes, 1978; Fuzeau-Braesch, 1991; Forrest, 1997; Uygun, 1998; Banzhaff ve Haebler, 1999; Marks, 2000; Ptolemy, 2014; Yılmaz ve Dölen, 2015c; Bozkurt, 2018).

Selvi (2011) astrolojik araştırmasında, astronomik bir bakış açısı ile yükselen burç hesaplamalarına dair şöyle bir açıklama getirmektedir: “Geceleri Ay'a ve yıldızlara bir süre bakıldığında, onlar doğudan batıya doğru kayıyor gibi görünürler. Uzayın öyle dönüyormuş gibi görünmesi, on iki takımyıldızın her gün dünyanın doğu ufkundan

doğup, 12 saat sonra batı ufkundan batması görünümü sergiler ki bu da hangi enlem noktasından bakıldığına bağlı olarak değişir.” Ufukta yükselen burcun derecesi, her dört dakikalık geçen sürede 1 derece ilerleyerek, iki saatlik (veya 120 dakikalık) dilim sonlandığında ise yükselen burç farklı bir takım yıldızla denk gelecektir (Manilius, 1977; Geddes, 1978; Fuzeau-Braesch, 1991; Forrest, 1997; Uygun, 1998; Banzhaff ve Haebler, 1999; Marks, 2000; Ptolemy, 2014; Yılmaz ve Dölen, 2015c; Bozkurt, 2018).

Örnek vermek gerekirse, bir birey; 1 Aralık'ta, sabah saat 08.19'da Eskişehir, Türkiye'de doğmuş olduğunda yükselen burcu Modern Batı Astrolojisine göre 25 derece, Yay olacaktır. İki saat sonrasında ise 25 derece, Oğlak olacaktır. Bundan yirmi üç dakika sonrasında doğduğunda yükselen burcu 1 derece, Kova olacaktır ve bu değişim burç sıralamasına bağlı olarak sürüp gidecektir.

Eski astrologlar, horoskopun (astrolojik haritanın) açılmasında, doğum anında yükselen zodyak burcunu ve özellikle de o burcun, yükselen olarak adlandırılan kesin derecesini bilmeye oldukça önem vermişlerdir. Bunun sebeplerinden biri, onun benzersizliğidir. Erkılıç (1996)'a göre, yükselen burç horoskopta daima birinci evin başlangıç noktasıdır. Astrolojide çeşitli ev sistemleri olmasına rağmen, bu kaidenin hangi Zodyak Erkılıç (1996)'a göre, yükselen burç horoskopta daima birinci evin başlangıç noktasıdır. Astrolojide çeşitli ev sistemleri olmasına rağmen, bu kaidenin hangi Zodyak perspektifi kullanılırsa kullanılsın, değişmez bir husus olduğu konusunda fikir birliği görülmektedir. Eski astrologlar, yükselenin kestiği birinci evi bu yüzden “Yaşam Evi” olarak adlandırmışlar (Ptolemy, 2014; Manilius, 1977, Yılmaz ve Dölen, 2015c) ve diğer bütün evlerden önemli görmüşlerdir.

Bir haritayı oluşturan bütün enstrümanlar içinde yükselen burç derecesi (*Ascendant*), bir olay incelemesinde ya da konumuz ile ilişkili olarak kişilik incelemelerinde harita sahibinin öz niteliklerini ve birincil eğilimlerini diğer bireylerden ayrı kılandır. Sözgelimi tüm harita, bu referans noktası temelinden hareketle inşa edilmekte ve bütüncüllük kazanmaktadır. Astrolojik kimlik araştırmalarının en ilgi çekici konularından biri olan, aynı zamanda astroloji karşıtlarının da dayanak olarak aldığı aynı anda doğan bebekler ve çoklu gebelik sonrası doğumlar için Selvi anda doğan bebekler ve çoklu gebelik sonrası doğumlar için Selvi (2011), araştırmasında şu ifadelerle yer vermiştir: “Bazen ikiz insanlar birbirinden birkaç saat farkla dünyaya gelebilirler. Bu

durum Yükselen burçta hızlı hareket eden diğer gezegenlerde de büyük farklılıklara yol açabilir. Aynı anda dünyanın her yanında birçok insan dünyaya gelir. Fakat bunlardan birisinin tam doğduğu anda ve doğduğu yerde, başka bir bebeğin de dünyaya gelmesi ya imkânsız ya da çok az rastlanan bir durumdur. Bu sebeple kişinin sadece Güneş burcuna bakarak bir konu hakkında kesin sonuçlar elde etmek her zaman mümkün olmayacaktır”.

Birinci evin ve doğum anında hesaplanan yükselen burcun derecesi ile ilgili olarak *Yükselen Burç* isimli makalesinde Döşer: “(...) Bu derece tamamen kişinin, olayın veya sorunun doğduğu ana özeldir. Özellikle doğum haritası astrolojisinde karaktere, alışkanlıklara, tavırlara, fiziksel özelliklere ve sağlığa yönelik tespitlerde, yükselen burç ve 1. ev, haritanın %70 gibi büyük bir oranını ifade eder” (http:7) şeklinde açıklamalara yer vermiştir. Benzer şekilde Avery (1997): “Yükselen burcun ufukla aynı anlama geldiğini bilirsek, kişinin ufkunu ve bakış açısını da tanımladığını kavramış oluruz.” ifadelerine yer verir. Yükselen burç haritanın ve yaşamın baş noktasıdır. Dünyaya gelişi, ruhun bedenlenmesini, soyut ve somutun ilk buluşmasını temsil eder.

Birinci ev; benliği, benliği motive eden, coşku duymayı sağlayan şeyleri, kolaylıkla bürünülebilen ve kullanılan maskeyi, kişinin yaparken yadırganmayacağı davranış şekillerini gösterir. Yılmaz ve Dölen (2015c)’e göre: “Kişisel maske, persona, beden dili, eyleme geçme tavrımız ve motivasyonlarımızdır.” Bireyin görünümünün, öz yapısının ve çocukluk koşullarının belirleyicisidir. Yükselen burç kişinin ilk nefesini aldığı anda varlığının bir parçası olacak olan etkileri tanımladığı için haritanın en önemli bölümüdür. Bireyin hayatında, Dünya'dan geçerken kullanacağı aracı gösterir (Avery, 1997). Aşağıda yer alan şekil, Banzhaf ve Thele (1998) ile Banzhaff ve Haebler (1999)’in yükselen burçlara dair kişilik temaları ve bu burçlara atfettikleri arketipler derlenerek oluşturulmuştur.

Tablo 2.2.8.1. *Yükselen burçlara ait kişilik temaları ve arketipler*

Yükselen Burç	Kişilik Temaları ve Arketipler
Yükselen	İrade gücü, enerji, egoizm, cesaret (Banzhaf ve Thele, 1998)
Koç Burcu	Liderlik, inisiyatif alma güdüsü, aktivite, savaşçı (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Güven, rahatlık, kendi bildiğini okumak, tembellik (Banzhaf ve Thele, 1998)
Boğa Burcu	Kabul etmek, korumak, tadını çıkarmak, işinin erbabı (Banzhaff ve Haebler, 1999)

Tablo 2.2.8.1. Yükselen burçlara ait kişilik temaları ve arketipler (Devam)

Yükselen	Zekilik, hareketlilik, merak, ilişki kurma arzusu (Banzhaf ve Thele, 1998)
İkizler Burcu	Araştırmak bulmak, tekrar araştırmak, yeni bir şey daha bulmak, değişken insan (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Utangaçlık, korunma ihtiyacı, keyfilik, hassaslık (Banzhaf ve Thele, 1998)
Yengeç Burcu	Yardımsızlık, güvence, içgüdü, anaç kişilik (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Yaşam sevinci, kendini gösterme arzusu, gurur, ben-merkezcilik (Banzhaf ve Thele, 1998)
Aslan Burcu	Özgüven, oyunculuk, yaşamdan zevk almak, zor hoşnut olmak (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Akılcılık, heyecansızlık, mükemmeliyetçilik (Banzhaf ve Thele, 1998)
Başak Burcu	Ayrıntıları kolayca seçen dikkatli bir göz, farklılıkları hemen kavrama yeteneği, pratik olanı seçme duygusu, uyum sağlama becerisi (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Uyumluluk, denge, barışçılık, dostça davranış (Banzhaf ve Thele, 1998)
Terazi Burcu	Denge, barış, huzur ve güzellik, diplomat, estetikçi (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Güvenmeme, ikna kabiliyeti, gizlilik, kendini adama (Banzhaf ve Thele, 1998)
Akrep Burcu	Gizlilik, büyüleme/etkileme gücü, tutku, gizemli insan (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	İleri görüşlülük, kibirlilik, neşeli insan, adalet duygusu (Banzhaf ve Thele, 1998)
Yay Burcu	İdealizm, özgürlük, adalet, iyimserlik (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Ciddiyet, sorumluluk, içe-kapanıklık, mesafelilik (Banzhaf, ve Thele, 1998)
Oğlak Burcu	Disiplin, istikrar, sorumluluk üstlenme isteği, görev duygusuna sahip insan (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Bağımsızlık, özgürlük, asabiyet, orjinallik (Banzhaf, ve Thele, 1998)
Kova Burcu	Orjinallik, bireysellik, bağımsızlık, eksantik, olağanüstü birey (Banzhaff ve Haebler, 1999)
Yükselen	Empati, hissetme, kaos, sınırsızlık (Banzhaf, ve Thele, 1998)
Balık Burcu	İlham, duyarlılık, empati, medyum, uyurgezer insan (Banzhaff ve Haebler, 1999)

2.2.9. Astrolojik olarak ışıklar (Güneş, Ay) ve gezegenler

Astroloji diğer tanımlarından farklı olarak aynı zamanda sembolik bir dildir. “Burçlar”, “evler”, “ışıklar ve gezegenler” bu dilin, üç ayrı sistematik sembolizmini oluşturmaktadır. Astrolojik incelemeler, geçmişten bu zamana dek bu kutsal üçleme üzerine inşa edilmiştir. Forrest (1997)’a göre, bu üçlü olmadan astrolojinin varlığından söz etmemiz mümkün değildir. Burçlar; aklın içindekileri, evler; aklın algıladıklarını, ışıklar ve gezegenler ise aklın gerçek yapısını temsil ederler. “Işıklar ve gezegenler”,

astrolojik sembolizmin üçüncü boyutudur ve her biri belirli bir psikolojik işlevi göstermektedir; idrak etme, duygular, kendini tasvir etme, yakınlaşma uyarımı gibi.

Işıklar ve gezegenler temel psikolojik işlevler, uyarımlar, gereksinimler ve güdüler olarak görülen Güneş sistemimizdeki (kendi iç sistemimizdeki) temel güçleri, karakteri şekillendiren ve her seviyede tüm kendini ifade biçimlerini -zihinsel, duygusal ve fiziksel- aynı anda eyleme geçiren temel aktif unsurları temsil ederler (İlhan, 2000).

Aşağıdaki tablo tez yazarı tarafından; Geddes (1978), Fuzeau-Braesch (1991), Erkilic (1996), Forrest (1997), Banzhaff ve Haebler (1999), Marks (2000), İlhan (2000), Ptolemy (2014), Yılmaz ve Dölen (2015a), Perry (2015; 2016) ve Bozkurt (2018)'un yaptığı araştırmalar derlenerek oluşturulmuştur. Tabloda, astroloji jargonunda gezegenlerden ayrı tutulmayan ve ışıklar olarak ifade edilen Güneş ve Ay da gezegenler başlığı altında yer almaktadır.

Tablo 2.2.9.1. Gezegenler ve Dünya'daki doğa ve insan yaşamına etkileri

Gezegenler	Sembolü	Eğilimsel Fonksiyonları	İlişkili Olduğu Burçlar
Güneş	☉	Kişisel yetiler, yaşam gücü, irade, erkeksilik (erillik), dışadönük tavır, yaratıcılık, kimlik seçimleri, bilinç, ego	Yönettiği burç: Aslan Yüceldiği burç: Koç Zararda olduğu burç: Kova Düştüğü burç: Terazi
Ay	☾	Duygular, içgüdüler, hissetme, günlük yaşam, kadınsılık (dişillik), içedönük tavır, süreçler, verimlilik, geçmiş	Yönettiği burç: Yengeç Yüceldiği burç: Boğa Zararda olduğu burç: Oğlak Düştüğü burç: Akrep
Merkür	☿	Zihinsel kavrayış, iletişim, haberleşme, düşünme, yazı, konuşma tarzı, akıl, öğrenme, bilginin algılanması, gözlem, entelektüel ilgiler	Yönettiği burçlar: İkizler, Başak Yüceldiği burç, Başak Zararda olduğu burçlar: Yay, Balık Düştüğü burç: Balık
Venüs	♀	Beğeniler, uyum, güzellik, değerler, sanatsal eğilimler, estetik, ilişki tarzı, çekicilik, dişillik, sevimlilik, duyumsama, tensellik	Yönettiği burçlar: Boğa, Terazi Yüceldiği burç: Balık Zararda olduğu burçlar: Akrep, Koç Düştüğü burç: Başak

Tablo 2.2.9.1. Gezegenler ve Dünya'daki doğa ve insan yaşamına etkileri (Devam)

Mars	♂	Mücadele, savaş, rekabet, dürtüler ve ilkel güdüler, cesaret ve öfke algıları, hareket tarzı, erillik, iddialılık, fiziksel eğilimler ve aktivite	Yönettiği burçlar: Koç, Akrep Yüceldiği burç: Oğlak Zararda olduğu burçlar: Terazi, Boğa Düştüğü burç: Yengeç
Jüpiter	♃	Olgunluk, başarı, etik, yayılma, gelişme, büyüme, şans, bilgelik, inanç, rahatlık, sentezleme, yorumlama, ruhsal eğilimler	Yönettiği burçlar: Yay, Balık Yüceldiği burç: Yengeç Zararda olduğu burçlar: İkizler, Başak Düştüğü burç: Oğlak
Satürn	♄	Zaman yönetimi, deneyim, düzen seçimleri, yalnızlık, sistem, yapı, sorumluluklar, yavaşlık, yaşlılık, organizasyon, muhafazakarlık	Yönettiği burçlar: Oğlak, Kova Yüceldiği burç: Terazi Zararda olduğu burçlar: Yengeç, Aslan Düştüğü burç: Koç
Uranüs	♅	Değişimler, doğrudanlık, özgünlük, buluşlar, ilerleme, bağımsızlık, uyanış, yenilik, teknoloji, anilikler, bilinç sıçraması	Yönettiği burç: Kova Yüceldiği burç: Akrep Zararda olduğu burç: Aslan Düştüğü burç: Boğa
Neptün	♆	İlham, sezgi, alıcılık, hayal gücü, rüyalar, gerçeklikten kaçış, bağımlılıklar, kolektif bilinçdışı, mistik eğilimler	Yönettiği burç: Balık Yüceldiği burç: Yengeç Zararda olduğu burç: Başak Düştüğü burç: Oğlak
Plüto	♇	Dönüşüm, gizlilik, yeniden yapılanma, güçlü arzular, cinsellik, tutkular, tabular, takıntılar, aşırılıklar, gölgeler, derinlik	Yönettiği burç: Akrep Yüceldiği burç: Aslan Zararda olduğu burç: Boğa Düştüğü burç: Kova

Kişilerin psikolojik ve fizyolojik anatomilerinin yönetiminde gezegenlerin özellikleri temel fonksiyon niteliğindedir. Gezegenlerin psikolojik süreç ve işlevleri, isimleri itibariyle tanımlanan ve bir işlevi yerine getirebilmek için doğuştan var olan özellik olarak ifade edilen “psikolojik kuvveler” olarak adlandırılmaktadır (Perry, 2015; Bozkurt, 2018). Yukarıdaki Tablo (2.2.9.1) incelendiğinde; ışıkların ve gezegenlerin isimleri, sembolleri, Dünya yaşamına yarattığı manyetik etkiler aracılığıyla aktardığı

temel fonksiyonlar ve ayrıca astroloji sisteminde hangi burçlarda daha güçlü, hangilerinde daha güçsüz durumda oldukları belirtilmiştir.

Aristo'ya göre, yıldızlar insanüstü akl-i bir mahiyete sahiptirler. Bunların yeryüzüne makul birtakım tesirleri mevcuttur (Çaycı, 2000). Burada Aristo, astronomik olarak ışık saçan bir yıldız olarak Güneş'e ve bu ışığın Dünya'ya en yakın taşıyıcılarından olan Ay'a özellikle vurgu yapmış olabilir. Astrolojik kişilik incelemelerinde, doğum anında yükselen burç ile birlikte Güneş'in ve Ay'ın bulunduğu burçlar ve arketipler, kimliğin en etkili yapı taşları olarak görülmektedir.

Modern Astroloji zamanlarına geldiğimizde; en son keşfedilen gezegenler (Uranüs, Neptün ve cüce gezegen Plüto), asteroidler ve sabit yıldızların da astrolojik araştırmalarda yer aldığı görülmektedir. Doğum haritalarında yer aldığı konumlara, yükselen burcun derecesine ve diğer gezegenlerle yaptığı açılara göre astrolojik analizlere yorum zenginliği kazandırılmıştır. Bu tezin alanyazın kapsamında, açılara ve yukarıda bahsedilen diğer astronomik ve astrolojik göstergelere değinilmemiştir. Akademik alanyazında pek yer verilme de gökyüzü merakı taşıyanlar ve astrolojiyi araştırmak isteyenler için çok sayıda kitap, dergi, makale yayınevlerinde ve internet ortamında mevcuttur.

2.2.10. Psikolojik astroloji (astro-psikoloji) ve kimlik

Astroloji kavramı, kişilerin doğdukları andaki gezegenlerin konumlanmalarına göre, kişisel gelişim aşamalarındaki etkileri inceler (Apaydın, 2002).

Asımgil (2013) astrolojiyi, "Astronomiye dayalı olarak hesaplama, mantık, zamana bağımlı düşünme ve analiz yöntemlerini biçimsel olarak algılama, bütüncüllük, analog ve sembolik düşünme, zaman bağımsızlığı ve sezgilerle birleştirerek bir bütün meydana getirmektedir." biçiminde tasvir etmektedir.

İnsan astrolojinin en öncelikli konusudur. Gökyüzünde var olan bütün cisimlerin, yeryüzünde yaşamakta olan bütün varlıklar üzerinde ne gibi tesirleri olduğu astroloji alanı kapsamında incelenmektedir. Astroloji; burçlar, gezegenler, Güneş, Ay, evler ile açılar arasındaki bağlantılar ve bu bağlantıların insan üzerindeki tesirleri üzerine inşa edilmiştir. (Curry, 2004).

Bütün bilim dalları ile ilişkili olan astroloji aracılığıyla, doğum haritası yorumlanarak insanın kişilik özellikleri, yaşamında karşısına çıkabilecek olan önemli ve etkili olaylar, bilinmeyen yetenekler, kalıplaşmış alışkanlıklar, zafiyet gösterebileceği sağlık problemleri, ilgi alanları ve gelecekte hangi alanlarda başarıya ulaşabileceği konuları öngörülebilmektedir (Rothbaum ve ark., 1982; Rhee ve ark. 1995; Morling ve ark., 2002; Kassell, 2010).

Aynı zamanda astroloji; gezegenler, burçlar ve görünümünden faydalanarak, astrologların bunlara göre yorumlarda bulunmasını sağlar. Ayrıca, her evin, burcun ve gezegenin bir manası vardır ve gezegenlerin aralarındaki bağlantılar oldukça önemlidir (John ve Srivastava, 1999). Doğum anında gezegenlerin bulunduğu evler saptanırsa oldukça mühim bilgiler elde edilebilmektedir Kanekar ve Mukherjee, (1972) için astrolojinin büyük bir potansiyel olduğunu ilk fark eden İsviçreli psikanalist Carl Jung'dur. Hayatı boyunca yazdığı birçok yazısında astrolojiye olan derin saygısını ifade etmiştir. Astrolojinin psikolojiye büyük katkıda bulunduğunu iddia etmiş ve hastalarıyla analitik çalışmalarında bunu kullandığını itiraf etmiştir (Perry, 2016). Zor psikolojik tanılarda tamamen farklı bir tutum yakalayabilmek amacıyla doğum haritası çıkartmıştır. Jung (1948), "Astrolojik data çoğunlukla anlayamadığım bazı belirli noktaları aydınlatmıştır." demiştir.

Dünyayı arketipik prensipler açısından yorumlama eğilimi ilk olarak antik Yunanistan'da ortaya çıktı ve Yunan felsefesi ve kültüründe en çarpıcı özelliklerden biriydi. Arketipler birkaç farklı perspektiften görülebilir. Homeric destanlarında Zeus, Poseidon, Hera, Afrodit veya Ares gibi tanrılar olarak kişileştirilmiş mitolojik figürler biçimini aldılar. Platon'un felsefesinde, sıradan insan duyularının erişemeyeceği bir alanda kendi bağımsız varlıklarına sahip olan saf metafizik ilkeler, aşkın fikirler veya formlar olarak tanımlandılar (Grice, 2009).

Teisseier'e göre (1994), astrolojinin temel yapı olarak bazı psikologlarca kişilik tiplerini daha iyi anlamada (örneğin, Jung, Heymans, Corman ve Le Senne) veri kaynağı olarak kullanıldığı görülmektedir. Benzer bir şekilde saygın kişilik kuramcısı H. Eysenck'in kişilik tiplerini oluştururken astroloji disiplininin yararlandığı Nias (2016) tarafından yayınlanan "Hans Eysenck: Sex and violence on television, the paranormal, graphology, and astrology" isimli makalesi ile bilinen bir konu haline

gelmiştir. Bunun böyle olmasının temelinde Aristo'nun kişilik tiplemesi ile Hippokrat'ın bu tiplemelere karşı kullandığı Toprak, Hava, Su ve Ateş dörtlüsü gezegenlerin temel maddeleri olarak yerini almıştır (Teisseier, 1994).

Jung (1936, 1968'ten akt: Wright, 2020) kişisel bilinçaltını, önceden bilinçli olan ancak unutulmuş veya bastırılmış şekilde, kişinin davranışını, özelliklerini veya semptomlarını etkileyebilecek içeriklerden oluşması olarak tanımlanmıştır.

Modern zamanlarda Jung, arketip kavramını modern psikolojiye getirdi ve onları öncelikle psikolojik prensipler olarak tanımladı. Bununla birlikte, Jung'un tüm çalışmaları ve teorisini sadece ruhun ampirik gözlemine dayanarak formüle etme ve sentezleme çabalarına rağmen, arketipler genellikle bilimsel kuruluşlar tarafından ya ihmal edilir ya da özetle reddedilir (Le Grice, 2009).

Jung'un modern psikolojiye kazandırdığı yeni terimlerin ve kavramların, mitolojik ve astrolojik öğelerden faydalanarak ortaya çıktığı literatürde açıkça görülmektedir. Modern bilimlere temsil eden akademilerce ve kuruluşlarca reddedilmesi ya da baskı altında kalması da bu açıdan olasıdır ancak yapılan çalışmaların boşa gittiği söylenemez. Jung'un araştırmaları, çalışmaları ve yayınları öncülüğünde, Psikolojik Astroloji ya da Astro-Psikoloji olarak bilinen çalışma alanlarının doğması kaçınılmaz olmuştur. Kişilik tiptolojileri oluşturan araştırmacılara ilham vermiş ve kişilik analizlerinde astrolojik kimliklerin kullanımı yeniden yaygınlaşmıştır.

2.2.11. Alanyazında astrolojik öğelerin kullanıldığı çalışmalar

Alanyazında birçok farklı disiplinin araştırmacıları tarafından, astrolojik öğelerin ve değişkenlerin çalışmalarda kullanıldığı görülmektedir. Astroloji ile ilişkisi incelenen çalışmalardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

- Mayo ve ark. (1978) araştırmalarında, eril (Koç, İkizler, Aslan, Terazi, Yay, Kova) ve dişil (Boğa, Yengeç, Başak, Akrep, Oğlak, Balık) burçlar ile dışadönüklük, içedönüklük, istikrar ve duygusallık kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.
- Apaydın (2002), burçların dini tutum ve davranışlara etkisini araştırdığı çalışmasında Boğa, İkizler, Başak, Kova burcunda yer alan deneklerin dinî tutum

düzeylerinin Yay ve Balık burcunda yer alan deneklerin dinî tutum düzeylerinden daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

- Selvi (2011) yüksek lisans tez çalışmasında astroloji ile kişilik ilişkisini incelemiş ve örgütsel bağlılık üzerine etkilerini araştırmıştır. Su grubunu oluşturan Yengeç, Akrep ve Balık burcundan olan çalışanlar ağırlıklı olarak duygusal bağlılık göstermektedir. Toprak grubuna giren Boğa, Başak ve Oğlak burçlu çalışanların ise daha fazla devamlılık bağlılığı gösterdiği ortaya çıkmıştır.
- Edinsel ve Adıgüzel (2014), “*Edgar Schein'in Kariyer Çapaları Işığında Burçlar ve İş Tatmini Arasındaki İlişki*” isimli makalelerinde, bireylerin iş tatmini ile güneş burçları arasında bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre Koç, İkizler, Yengeç, Akrep, Yay, Kova ve Balık Burçlarının bankacılık sektöründe iş tatmini açısından diğer burçlara göre daha yüksek tatmin düzeyine ulaştığı ortaya çıkmıştır.
- Saygın (2015), “*Burçlar Ekseninde Duygusal Zekanın Mesleki Tükenmişliğe Etkisi: Sağlık Sektörü Üzerine Bir Araştırma*” başlıklı tez çalışmasında, burçlara göre duygusal zekâ düzeyinin anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Sağlık çalışanlarının burçlara göre kişisel farkındalık düzeylerine bakıldığında, Başak burcunda olanların kişisel farkındalığının diğerlerinden yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Başak burcuna atfedilen arketipler ve temalar düşünüldüğünde, bu bulgunun astroloji lehine olduğu söylenebilir.
- Erdoğan ve Tüfekçi (2017) tarafından yapılan çalışmada ise insan kaynakları çalışanlarının, burçlara ve astrolojiye yönelik tutum düzeyleri incelenmiş, çalışanların burçlara ve astrolojiye yönelik tutum düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların %84,3'ü, burç özelliklerini temsil ettiklerini söylemiştir. Cinsiyet değişkenine göre kadın çalışanların, erkek çalışanlara göre astrolojiye yönelik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.
- Bozkurt (2018) yüksek lisans tez çalışmasında, kişilik kuramlarına dayanan beş faktör kişilik kuramı ile astrolojik kimlik arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yapılan MANOVA testi sonucunda kişilik özellikleri (nevrotiklik, sorumluluk, dışadönüklük vb.) üzerinde katılımcıların yükselen burçlarının, doğum gün ve saatlerinin etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

- Aydın (2019), “Yıldızların Cinsiyeti: Astrolojinin ve Takvimin Cinsiyetlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında astroloji, cinsiyet rolleri ve bilim ilişkisini kronolojik açıdan incelemiş ve araştırmasının sonunda şu satırlara yer vermiştir: “Cinsiyet rolleri bağlamında oluşturulmuş astroloji sistemi geçmişten günümüze mükemmel bir şekilde işlemiş ve her astrolog da bu sistemi başarılı bir şekilde ileriye taşımıştır.”

Ulusal alanyazın çerçevesinde yapılan taramada; spor bilimleri fakülteleri, beden eğitimi meslek yüksek okulları, spor yönetimi ve rekreasyon anabilim dallarından araştırmacıların bu tez çalışması öncesinde henüz astroloji konusunu incelemedikleri, astrolojik öğeleri ve değişkenleri metodolojilerinde daha önce kullanmadıkları görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın, öncü bir araştırma olma özelliği taşıdığı düşünülmektedir.

2.3. Astrolojik kimliklerde rekreasyon ve boş zaman aktivite eğilimleri

Hall ve Lindzey’in “*Theories of Personality*” araştırmasına göre, bir kişilik ya da kimlik kuramının yeterliliği için şu hususlara önem verilmelidir (Dobyns, 1973’ten akt.; Bozkurt, 2018):

- “Kapsamı geniş olmalı ve bütüncül bir nitelik taşımalıdır.”
- “Motivasyonu ortaya çıkaran etmenler dikkate alınmalıdır.”
- “Kişiliğin farklı yanlarıyla ilgili deneysel bir tanım seti olmalı ve gözleme izin verilmelidir.”
- “Davranışlar, sistematik ilişki varsayımı ve doğrultusunda incelenmelidir.”
- “Davranışlar hakkında test edilebilir ve doğrulanabilir öngörülerde bulunularak, bilgi ileriye taşınabilmelidir.”

Bu hususlar doğrultusunda astrolojik kimlik analizlerinin araştırma kapsamında kullanılabileceği düşünülmüştür. Hem ulusal hem de uluslararası alanyazın taramalarında “Rekreasyon ve Boş Zaman” araştırmacılarının astroloji ile bağlantılı bir çalışmasına rast gelinmemiştir. Diğer alanlarda yapılan çalışmalar, astro-demografik farklılıkların çeşitli bağımlı değişkenleri açıklayabildiği veya ilişkilendirilebildiğini göstermektedir. Ayrıca astrolojik etkilerin, akademik araştırmalarda kullanılabilirliğinin de önünü açmaktadır.

Bu tez kapsamında da “Boş zaman aktivite eğilimlerinin, astrolojik kimliklerde izleri, yansımaları veya sistematik ilişkisi var mıdır?” merakından hareket ile araştırma ortaya çıkmıştır.

Astroloji denildiğinde yaygın bir şekilde insanların zihninde canlanan ilk konu burçlardır. Modern zamanların ve Batı astrolojisinin etkisiyle insan iletişimlerinde “Burcun ne?” sorusuna insanların verdiği cevap, doğum günlerinde Güneş’in Zodyak’ta üzerinden geçiş yaptığı burç olan Güneş burçları olmaktadır. Astrolojik kimliklerde, yani kişilerin doğum haritalarında yer alan, özellikle gezegensel göstergelerin bir arada toplandığı (yoğunlaştığı veya vurgulandığı) burçların, yükselen burcun, beşinci evin yer aldığı burcun, Güneş’in konumlandığı burcun boş zaman aktivite eğilimlerini açıklamada yol gösterebileceği (Manilius, 1977; Geddes, 1978; Fuzeau-Braesch, 1991; Erkılıç, 1996; Forrest, 1997; Uygun, 1998; Banzhaff ve Haebler, 1999; Marks, 2000; Asımgil, 2006; Ptolemy, 2014; Perry, 2015; Yılmaz ve Dölen, 2015a; Perry, 2016; Bozkurt, 2018) incelenen kitaplar ve araştırmalar sonrasında öngörülmektedir. Güneş burcu astrolojik kimliklerde değişkenlerden ve göstergelerden yalnızca biridir. Astrolojik kimliklerde ve doğum haritalarında konumlanan, vurgusu belirgin burçlara göre boş zaman aktivite eğilimleri aşağıda verilmektedir.

- Doğum haritalarında Koç burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, hareketliliğin yoğun olduğu fiziksel aktivite eğilimi, mücadele temelli sportif aktivite eğilimi, doğacı aktivite eğilimi, sosyal aktivite eğilimi, savunma ve savaş sanatlarına yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.
- Doğum haritalarında Boğa burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, hareketliliğin az olduğu fiziksel aktivite eğilimi, rekabete dayalı sportif aktivite eğilimi, sanatsal aktivite eğilimi, geleneksel boş zaman aktiviteleri eğilimi, duyulara hitap eden doyum odaklı boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.
- Doğum haritalarında İkizler burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, hız ve çevikliğin önemli olduğu fiziksel aktivite eğilimi, elektronik, teknolojik ve dijital aktivite eğilimi, zihinsel ve entelektüel aktivite eğilimi, dışadönük ve sosyal aktivite eğilimi ve kayıtsız boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.

- Doğum haritalarında Yengeç burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, ev-içi fiziksel aktivite eğilimi, kapalı alan egzersiz eğilimi, ruhsal, manevi ve sanatsal aktivite eğilimi, geleneksel boş zaman aktiviteleri eğilimi ve duyularına hitap eden doyum odaklı boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.
- Doğum haritalarında Başak burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, sıklıkla kapalı alanda yapılan fiziksel aktivite eğilimi, yazı ve el becerisi içeren sanatsal aktivite eğilimi, iletişim temelli sosyal ve entelektüel aktivite eğilimi, boş zaman kariyeri amacıyla ciddi boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.
- Doğum haritalarında Terazi burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, dönemin güzellik algılarına yönelik popüler fiziksel aktivite eğilimi, teknolojik ve dijital aktivite eğilimi, estetik ve sanatsal aktivite eğilimi ve sosyal aktivitelere yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.
- Doğum haritalarında Akrep burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, mücadele ve rekabete dayanan fiziksel aktivite eğilimi, ruhsal aktivite eğilimi, haz odaklı sanatsal aktivite eğilimi, tutkuları doğrultusunda çarpık boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.
- Doğum haritalarında Yay burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, açık alan egzersizleri ve dışadönük fiziksel aktivite eğilimi, çoğul disiplin içeren sportif aktivite eğilimi, eğlenceli sosyal aktivite eğilimi, doğacı ve turistik aktivite eğilimi, ruhsal aktivite eğilimi, gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi ve kayıtsız boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.
- Doğum haritalarında Oğlak burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, beden disiplini ve eğitime yönelik fiziksel aktivite eğilimi, rekabet içeren sportif aktivite eğilimi, entelektüel aktivite eğilimi, toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi, boş zaman kariyeri amacıyla yapılan ciddi boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.
- Doğum haritalarında Kova burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, beden disiplini ve eğitime yönelik fiziksel aktivite eğilimi, teknolojik, dijital ve elektronik aktivite eğilimi, sosyal aktivite eğilimi, zihinsel, bilimsel ve entelektüel

aktivite eğilimi, gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi, marjinal ve fütüristik boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.

- Doğum haritalarında Balık burcu vurgusu olan kişilerde rekreasyonel anlamda, içedönük fiziksel aktivite eğilimi, sanatsal aktivite eğilimi, doğacı ve turistik aktivite eğilimi, ruhsal ve manevi aktivite eğilimi, gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi, çarpık ve kayıtsız boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimin olduğu düşünülmektedir.

Yukarıda madde madde sıralanan “vurgulu burçlar” ve “boş zaman aktivite eğilimleri” bağlantıları varsayımsal çıkarımlardır. Belirtilmelidir ki, doğum haritası incelenen bir kimsenin kişisel eğilimlerini, tek bir burç ile tanımlamak olanaksız ve dahası yanlıştır. Her kişinin doğum anı verileri kişiye özel ve kişiye özgüdür. Her canlı birden çok burcun etkisi altında, farklı açılar altında doğmaktadır.

Yapılan alanyazın taraması sonunda, “Rekreasyon ve Boş zaman” araştırmaları ile “Astrolojik” araştırmaların en belirgin ortak noktalarının, ikisinin de çoklu disiplinler olması, kişiye özgülük, eğilimsel süreçler, zaman yönetimi ve zamanı değerlendirme tercihleri olduğu söylenebilir.

ÇALIŞMA I

3. YÖNTEM

Boş zaman aktivite eğilimlerini değerlendirmeye yönelik ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik bilgilere aşağıda yer verilmiştir. Araştırmada, ölçek geliştirme süreci, Çalışma I olarak sunulmaktadır. Ölçek geliştirme süreci tamamlandıktan sonra, araştırmancının boş zaman aktivite eğilimleri ve astrolojik kimlik analizleri ile ilgili bölümü olan Çalışma II'ye geçilmiştir. Nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan yapılandırılmış gözlem yöntemi ile uzman astrolog değerlendirme formu (EK-3) oluşturulmuştur. Değerlendirme formu, aynı zamanda puanlama işlevi de taşımaktadır. Formlar, seçilen örnekleme dair doğum haritaları ile birlikte, 4 değerlendirici astroloji uzmanı ile paylaşılmıştır. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler geri toplanmış olup, puanlama işlevi aracılığıyla nicel veri olarak raporlanmasına ve uzmanlar ile katılımcıları anketlere verdikleri cevaplar arasındaki farklılıkların incelemesine olanak sağlamıştır. Katılımcıların boş zaman aktivite eğilimlerinin hangi boyutlarda astrolojik kimliğe de yansıdığını belirlemek amacıyla yapılan Bağımlı Örneklemler T-testi bulgularına Çalışma II başlığı altında yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

İfade edilen araştırma amaçlarına uygun olarak, bu çalışmada katılımcıların boş zamanlarında eğilim gösterdiği aktivite boyutlarını incelemek ve boş zaman aktivite eğilimlerinin katılımcılar ve uzman değerlendirmelerine göre farklılıklarını incelemek amacı ile tarama modelinden faydalanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Tez sürecinde yapılan değerlendirmeler ve alınan uzman görüşleri sonrasında örneklem belirlenirken, reşit olan bireylerin örnekleme dahil edilmesinin çalışmanın iç istikrarlılığı açısından önemli olacağı düşüncesiyle, toplumun farklı bölge ve kesimlerinden, 18 yaş ve üzerinde olan bireyler araştırmancının evrenini oluşturmuştur. Örneklem seçilmesinde olasılıklı olmayan örnekleme metotlarından biri olan kolayda örnekleme metodu kullanılmıştır. Buna göre birinci örneklem 177, ikinci örneklem 264 katılımcıdan oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Ölçme aracı Google Formda, Türkçe dilinde, online (çevrimiçi) anket formatında tasarlanmıştır. Online anket araştırma hakkında bilgi içeren bir metin ile, çalışmayı tanıtan gönüllülük esasına dayalı katılım olacak şekilde oluşturulmuştur. Ankete katılım, erişim bağlantısına (link) tıklanarak başlatılmıştır. Sosyal medya platformları olan Whatsapp ve Facebook gruplarında; davet edilen kişilerin de yine bu platformlarda destek veren paylaşımlarının katkısı ve arkadaş ağları aracılığıyla, toplumun farklı bölge ve kesimlerinden, 18 yaş ve üzerindeki kişilerden veriler toplanmıştır.

İki bölümden oluşan anket formunda, 7 demografik değişken ile birlikte toplam boş zaman aktivite eğilimlerine yönelik 70 ifadeye yer verilmiştir. Demografik sorular; “cinsiyet”, “medeni durum”, “eğitim durumu”, “mesleki durum”, “aylık ortalama gelir durumu”, “yaş” ve “doğum tarihine göre burç” cevaplama seçeneklerini içermektedir. Geliştirilmekte olan ölçme aracı için katılımcılardan, ölçekte sıralanan her bir maddeyi özenli bir biçimde okumaları ve 5'li Likert tipi bir derecelendirmede (1= Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Ne katılıyorum ne de Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) kendilerine uygun olan her bir ifadeye ne seviyede katıldıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Veriler 24 Mart-14 Mayıs 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri temizleme işlemi yapılarak çalışmanın güvenilirliğine zarar verebilecek itinasız işaretlemelerin bulunduğu ölçekler değerlendirme haricinde bırakılmış ve çalışmadan çıkarılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Geliştirilen Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeği'ne ait boyutların ve yapı geçerliğinin belirlenebilmesi amacıyla AFA yapılmıştır. Bunun için temel bileşenler analizi ve doğrudan eğik döndürme (direct oblimin) yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliliğinin tayin edilmesi amacı ile uzman fikirlerine dayalı nitel neticeleri, istatistiksel nicel neticelere dönüştüren Lawshe kapsam geçerlik oranları hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğünün kabul edilebilirliğini belirlemek amacı ile Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve değişkenler arasındaki bağlantıyı test etmek amacı ile Bartlett's Sphericity testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler ile ortaya konan kuramsal yapının test edilmesi amacı ile birinci düzey ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör

analizinden (DFA) faydalanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen puanların güvenilirliğinin test edilmesi amacı doğrultusunda iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) hesaplanmıştır.

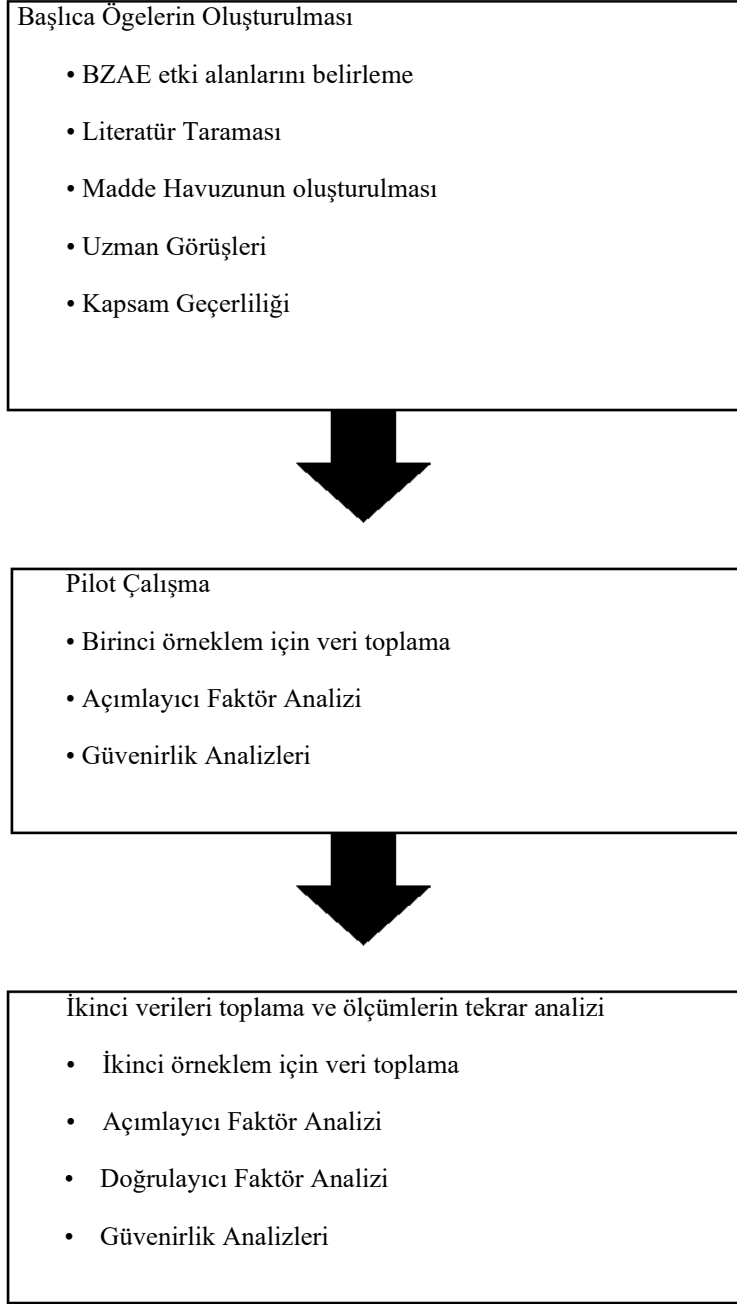
3.5. Boş Zaman Aktivite Eğilimleri (BZAE) Ölçeği'nin Geliştirilmesi

Uluslararası ve ulusal literatürde boş zaman ve rekreasyon araştırmaları sosyal ve sağlık bilimleri araştırmalarındaki artışa paralel olarak çoğalan talepler ile doğru orantıda büyük bir artış göstermektedir. Felsefe, psikoloji, terapi ve rehabilitasyon, eğitim, sosyoloji, tarih, yönetim, iletişim, pazarlama, spor, antrenman, egzersiz, güzel sanatlar, elektronik gibi disiplinlerle yapılan ortak çalışmalar “Rekreasyon ve Boş Zaman”ın doğasını anlamlandırmada, alan araştırmacıları için zengin ve multidisipliner bakış açılarını beraberinde getirmektedir. Bu multidisipliner bakış açılarının ve küresel trendlerdeki hızlı değişimin insanların alışkanlıklarına ve boş zaman davranışlarına etki etmesinin bir sonucu olarak literatürde çok sayıda boş zaman teorisi, boş zaman sınıflandırması ve ölçme aracı bulunduğu görülmektedir.

Boş zaman aktiviteleri; çalışılan mesleğe, meseleye, ölçeğe ve araştırma birimine göre değişik şekillerde kategorize edilebilmektedir (Iwasaki, 2007; Rodriguez, 2011). Bu doğrultuda araştırmacının yeni bir ölçek geliştirme çalışmasına duyulan ihtiyacı açıklaması adına, daha önce yapılan birtakım rekreasyon ve boş zaman sınıflandırmaları alanyazında kronolojik olarak taranmış, ayrıca 2000’li yıllar itibariyle modern aktivite çalışmaları incelenmiştir.

Boş zaman davranışının ve kişilerin bu zaman diliminde eğilim gösterdiği aktivitelerin altında yatan etmenlerin, uluslararası literatürde “boş zaman kimliği” “boş zaman ve kişilik”, “kişilik ve rekreasyon” gibi anahtar kelimeler aracılığıyla birçok alan araştırmacısı ve alan dışı araştırmacılar tarafından incelendiği görülmektedir. Ancak ulusal ve uluslararası boş zaman ve rekreasyon literatüründe, araştırmacılar tarafından oluşturulan ve uyarlanan ölçek geliştirme çalışmalarının gerek güncelliğini yitirmesi gerekse insanın benlik yoluyla oluşan kimliği, içselliği, kendiliğindenliği ve/veya ruhsal seçimleri ile ilgili eğilimlerle ilişkisini açıklama konusunda yetersiz oluşu düşüncesi kapsamlı ve çok boyutlu bir “Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeği”nin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır.

Literatür incelendiğinde, ölçek geliştirme aşamalarının sırasıyla altı aşamada (Erkuş ve ark., 2000) gerçekleştiği görülmektedir. Bu çalışmada izlenen ölçek geliştirme aşamaları (Tsaur ve Huang, 2020) aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

Şekil 3.5.1. Ölçek geliştirme süreci akış şeması (Tsaun ve Huang, 2020).

3.5.1. Literatür taraması

Ölçek geliştirme süreci, uğraşlı bir süreç olmasının yanı sıra, ilgili alanlarda sonrasında meydana getirilecek çalışmalar için genellenebilir ve hatalardan temizlenmiş sonuçlar elde edilmesini sağlaması açısından fazlasıyla mühim ve özenle takip edilmesi gereken bir süreçtir (Şahin ve Öztürk, 2018).

BZAE Ölçeği'nin geliştirmesinde, alan yazındaki ölçek geliştirme basamakları göz önünde bulundurularak, kuramsal temeli oluşturmak üzere ilgili alan yazın taraması

gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, bireylerin boş zamanlarını değerlendirdiği aktivite eğilimlerinin boyutlarını ortaya koyabilmek için çok yönlü bir alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir.

Bireylerin boş zaman aktivite eğilimlerini ortaya koyabilmek adına literatürde yapılan sınıflandırmalar, boş zaman teorileri, alandaki ölçek geliştirme çalışmalarının boyutları incelenmiştir. Etimolojik (köken-bilim) ve güncel yaklaşımlar ışığında yeni bir boş zaman aktivite sınıflandırması yapılmış ve boyutlarını açıklayan maddeler oluşturulmuştur.

3.5.2. Madde havuzunun oluşturulması

Madde havuzunun oluşturulması amacıyla öncelikle teorik alt yapıyı meydana getirmek üzere ilgili alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir. Kişilerin boş zamanlarda eğilim gösterdikleri ilgi alanlarını geniş kapsamlı bir şekilde oluşturmak üzere ilgili alan yazın dikkate alınarak, oluşturulan anlatımların incelendiğinde çeşitli başlıklar altında ele alındığı görülmüştür. Alan yazının ve ölçek geliştirme çalışmalarının incelenmesi neticesinde önce 159, ardından araştırmacı ve danışman tarafından yapılan madde havuzu değerlendirmesinde görüş birliğine varılamayan 43 ifade çıkarılarak, 116 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuş ve bu maddeler 7 boyut altında toplanmıştır.

1. Boyut: Fiziksel aktivite eğilimi (15 madde),
2. Boyut: Sosyal aktivite eğilimi (16 madde),
3. Boyut: Sanatsal aktivite eğilimi (19 madde),
4. Boyut: Ruhsal aktivite eğilimi (13 madde),
5. Boyut: Doğacı aktivite eğilimi (13 madde),
6. Boyut: Teknolojik aktivite eğilimi (15 madde),
7. Boyut: Gönüllü veya toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi (25 madde) şeklindedir.

İlk olarak boş zamanlarda fiziksel aktivite eğilimi ile ilgili literatür (Börekeçi, 2019; Demir, Hazar ve Cicioğlu, 2018; Eskiler ve ark., 2016; Şentürk, 2015; Yıldız ve ark., 2019) incelendiğinde, yapılan çalışmalarda kişilerin boş zaman fiziksel aktivite eğilimlerinin önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür.

Boş zaman aktivite eğilimleri düşünüldüğünde, fiziksel bir eğilimin yanı sıra sosyal bir boş zaman eğiliminin de yapılan araştırmalarda yaygın bir şekilde ortaya çıkmasından hareketle, ikinci boyut olarak sosyal aktivite eğilimi boyutu için Koca ve Erigüç (2017), Gökler ve ark. (2016), Gökalp ve ark. (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar temel alınmış olup, araştırmacı tarafından madde havuzu genişletilmiştir.

Ölçeğin üçüncü boyutu olan sanatsal aktivite eğilimi ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda; Fişne ve Karagöz (2016), Önder (2003), Gökler ve ark. (2016), Gökalp ve ark. (2018) ve Uzun (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda kişilerin sanatsal aktivite eğilimlerinin önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür.

Ruhsal aktivite eğilimi boyutunda, Ekşi ve Kardaş (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmadan yararlanılmış ve boyuta ilişkin madde havuzu araştırmacı tarafından genişletilmiştir.

Ölçeğin beşinci boyutu olan doğacı aktivite eğilimi boyutunun ve ayrı ayrı maddelerinin; Uzun (2018) ve Gökalp ve ark. (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda kişilerin doğacı aktivite eğilimi boyutunun madde havuzu oluşturulurken faydalı olabileceği görülmüştür.

Değişen ve gelişen dünyada teknolojik ve dijital aktivitelere yönelik eğilimlerin artış gösterdiği yapılan çalışmalarda ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, teknolojik aktivite eğilimi boyutuna ilişkin madde havuzu oluşturulurken Ceyhan (2011), Cabı (2016), Öz ve Üstün (2019), Hazar ve Hazar (2017), Kart (2014), Turan (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan yararlanılmıştır.

Ölçeğin yedinci ve son boyutu olan gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi boyutuna ilişkin madde havuzu oluşturulurken Aydın ve ark. (2017), Ersanlı ve Çabuker (2015), Ümmet ve ark. (2013), Başer ve Kılınç (2015), Gürsel ve Çevik (2012), Sertbaş (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan yararlanılmıştır.

Literatür taranarak oluşturulan madde havuzu, araştırmacı tarafından genişletilerek 116 maddeden oluşan taslak ölçek, uzman görüşü için hazır hale getirilmiştir.

3.5.3. Uzman görüşleri

Taslak ölçme aracı madde havuzunun ölçülmek istenen hedef yapıyı ölçebilir olup olmadığının (Karasar, 2014'den akt.; Uyar, 2019) incelenmesinde, maddelerin anlaşılabilirliği ve kapsam geçerliğinin değerlendirilmesinde (Erkuş ve ark. 2000; DeVellis, 2003; Yurdugül, 2005) uzman görüşlerinden yararlanılmıştır.

Anderson (1988), "Likert tipi ölçek hazırlanırken uzmanlardan her bir maddeyi incelemeleri istenmektedir. Uzmanlar tarafından uygun görülmeyen maddeler ölçekten çıkartılmakta ve geriye kalan maddeler seçkisiz olarak sıralanmaktadır. Böylece ölçeğin ilk formu uygulamaya hazırlanmış olur" şeklinde ifade ederek uzman görüşünün ölçek geliştirme aşamasındaki önemini belirtmiştir (den akt.; Uyar, 2019). Bu nedenle bu araştırmada taslak ölçek, Rekreasyon alan uzmanlarından oluşan komisyonun görüşüne sunulmuştur. Bu komisyon, Akdeniz Üniversitesi, Eskişehir Teknik Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi Rekreasyon Bölümü öğretim üyeleri olmak üzere 6 akademisyeni içermektedir. Boş zaman aktivite eğilim boyutlarına yönelik oluşturulan madde havuzu; akıcılık, açıklık, dilin uygun kullanımı, maddelerin yazımı, anlaşılabilirlik ve ölçme amaçlarına uygun olup olmadığı kriterleri çerçevesinde komisyondaki alan uzmanları tarafından değerlendirilmiştir.

Ölçek ya da testleri ölçümlemek için kullanılan geçerlilik incelemeleri; yapı, ölçüt, yüzey ve içerik olmak üzere dört farklı şekilde ele alınabilir (Ataş, 2019). Bu tez çalışmasında elde edilen veriler yapı, kapsam ve yüzeysel geçerlilik yöntemleri doğrultusunda analiz edilmiştir.

Eğer bir test ölçmeyi amaçladığı özelliği ölçüyor görünüyorsa (özellikle testi alan kişilere) testin yüzeysel geçerliliğe sahip olduğu söylenebilir. İçerik geçerliliği gibi yüzeysel geçerlilik de geliştirilmesi amaçlanan ölçeğin neyi ölçtüğüyle alakalıdır. Yüzeysel geçerliliğin incelenmesinde ölçek maddelerinin yeteri kadar anlaşılır olup olmadığı ve uzunluğu gibi hususlar ele alınmaktadır (Şencan, 2005). Bu araştırmada oluşturulan madde havuzunun uzman fikirlerine göre ölçme gayelerine elverişli ve gerekli veriyi edinecek durumda olduğu ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda ölçeğin yüzeysel geçerliliğinin sağlandığına ilişkin veriler toplanmıştır.

Kline (2000) yüzeysel geçerlilik ve kapsam geçerliliğinin art arda yapılmasını önermektedir. Ölçek maddelerine yönelik uzman görüşleri arasındaki uyum ve

uyumsuzluk kapsam (içerik) geçerliliği hakkında bilgi vermektedir. Bu nedenle, ölçeğin kapsam geçerliliğinin belirlenmesinde uzman görüşleri sonucunda ortaya çıkan nitel sonuçların, nicel sonuçlara dönüştürülmesini sağlayan Lawshe kapsam geçerliliği oranları hesaplanmıştır (Akyıldız, 2013). Uzman görüşleri neticesinde ortaya çıkan nitel verilerin (madde amaçlanan yapıyı ölçüyor”, “madde yapıyla ilişkili ancak gereksiz”, “madde düzeltilmeli” ya da “madde hedeflenen yapıyı ölçmez”) nicel verilere dönüşmesini sağlayan Lawshe kapsam geçerlilik oranları (KGO) aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmıştır (Lawshe, 1975’ten akt.; Munusturlar, 2014);

$$KGO=(N_G \div N/2)-1$$

(N): Maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısı

(NG): “Gerekli” şeklinde görüş belirten uzman sayısı

Yukarıdaki formüle göre, KGO değeri 0 ya da negatif olan maddelerin kapsama elverişli olmadığı ve geçerliliği düşürdüğü (Yurdugül, 2005) gerekçesiyle uzman önerileri doğrultusunda taslak halindeki ölçme aracından çıkarılmıştır. KGO değeri olumlu olan maddeler için ise “Kapsam Geçerlik Ölçütü” (KGÖ)’ne göre (Tablo 3.5.3.1) anlamlı olup olmadığı değerlendirilmeye alınmış (bu durumda uzmanların yarısından fazlası “gerekli” biçiminde görüş sunmuştur), anlamlı olan maddeler son ölçek formuna alınmıştır. KGO’nun istatistiksel olarak anlamlılığını test etmek için kapsam geçerlik ölçütü (KGO’nun minimum değerleri), uzman sayısının 6 olduğu çalışmalarda 0.99 (Venezio ve Hooper, 1997’den akt.; Yurdugül, 2005: 2) olarak ifade edilmiştir. Bu nedenden ötürü, KGO’su olumlu olan maddelerin KGÖ’ne göre anlamlı olup olmadığı değerlendirilmiş ve anlamlı olan maddeler son çalışmada kullanılmak üzere alınmış, bu şartı sağlamayan maddeler ise kapsama elverişli olmadığı ve geçerliliği azalttığı için ölçme aracından çıkarılmıştır (Yurdugül, 2005).

Tablo 3.5.3.1. Lawshe Minimum Kapsam Geçerlilik Ölçütü (KGÖ)

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	0.99	12	0.54
6	0.99	14	0.51
7	0.99	15	0.49
8	0.78	20	0.42
9	0.75	25	0.37
10	0.62	30	0.33
11	0.59	35	0.31
12	0.56	40+	0.29

Bu çalışma hususunda, KGÖ'nün 0.99 olabilmesi için 6 uzmanın tamamının maddeye ilişkin fikrinin “gerekli” olması gerekmektedir. Çünkü, örnek vermek gerekirse 6 uzmandan 5'inin “madde hedeflenen yapıyı ölçüyor” şeklindeki görüş sunduğu maddeler için KGO;

$$[(5 \div 6 / 2) - 1] = 0.66 \text{ olarak hesaplanmıştır.}$$

Bu değer, KGO minimum değeri olan 0.99'dan küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu nedenden ötürü, maddelerin KGO değeri olumlu olsa da KGO minimum değeri olan 0.99'dan küçük olması gerekçesiyle ölçekten atılmıştır. Neticede, uzman görüşlerine göre kapsam geçerlik oranları değerlendirilerek 116 maddeden oluşan taslak ölçekten 46 madde atılmış, bu haliyle kapsam geçerliliği sağlanmış ve 70 maddeden oluşan ölçek pilot çalışma için hazır hale getirilmiştir.

1. Boyut: Doğacı aktivite eğilimi (10 madde),
2. Boyut: Sosyal aktivite eğilimi (10 madde),
3. Boyut: Teknolojik aktivite eğilimi (12 madde),
4. Boyut: Gönüllü veya toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi (10 madde).
5. Boyut: Sanatsal aktivite eğilimi (10 madde),
6. Boyut: Fiziksel aktivite eğilimi (10 madde),
7. Boyut: Ruhsal aktivite eğilimi (8 madde) şeklindedir.

3.5.4. Pilot çalışma

Uzman görüşlerine göre yeniden düzenlenen ölçme aracı, yapı geçerliği ve güvenilirlik katsayısı değerini belirlemek amacıyla Google Formda, Türkçe dilinde, online (çevrimiçi) anket formatında tasarlanmıştır. Online anket araştırma hakkında bilgi içeren bir metin ile, çalışmayı tanıtan ve katılımcı olmaya gönüllü 18 yaş ve üzeri kişiler hedeflenerek oluşturulmuştur. Kolayda örnekleme yöntemi ile katılımcılara ulaşılmıştır. Ankete katılım erişim bağlantısına tıklanarak başlatılmıştır.

Tez araştırmaları sürecinde yüz yüze uygulanması planlanan ölçeğin internet üzerinden paylaşılmasının nedeni, Dünya genelinde Pandemi oluşturan COVID-19 (korona virüs) salgınının ortaya çıkması ve katılımcıların ölçeğe kolaylıkla erişimine imkân sağlamasıdır. İki bölümden oluşan pilot çalışmada, 7 demografik değişken ile birlikte boş zaman aktivite eğilimlerine yönelik 70 ifadeye yer verilmiştir. Demografik sorular; “cinsiyet”, “medeni durum”, “eğitim durumu”, “mesleki durum”, “aylık ortalama gelir durumu”, “yaş” ve “doğum tarihine göre burç” cevaplama seçeneklerini içermektedir. Geliştirilmekte olan ölçme aracı için katılımcılardan, ölçekte sıralanan her bir maddeyi dikkatli bir şekilde okumaları ve 5'li Likert tipi bir derecelendirmede (1= Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Ne katılıyorum ne Katılmıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) kendilerine uygun olan her bir maddeye ne seviyede katıldıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Bu doğrultuda, sosyal medya platformları olan Whatsapp ve Facebook gruplarında; davet edilen kişilerin de yine bu platformlarda destek veren paylaşımlarının katkısı ve arkadaş ağları aracılığıyla, toplumun farklı bölge ve kesimlerinden, 18 yaş ve üzerindeki kişiler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu yöntemle toplam 177 veri toplanmıştır. Pilot çalışma için tasarlanan anket formuna erişim süreci, Türkiye Cumhuriyeti'nde ve Dünya genelinde “evde kal” çağrılarının yapıldığı, sokağa çıkma kısıtlamalarının yoğun olduğu 24 Mart - 14 Mayıs 2020 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Google Formda anket tasarlama sürecinde her bir ifadenin zorunlu olarak işaretlenmesi ayarı araştırmacı tarafından yapıldığı için, eksik cevaplanmış anket bulunmamaktadır. Sonuçlar SPSS 20 Paket programı ile değerlendirilmiştir. Veri seti elverişliliğinin test edilmesi amacı ile kayıp değerler, normal dağılım, uç değerler, çoklu doğrusallık ve teklik testleri yapılmıştır. Elde edilen veri setinde kayıp değer ve çoklu bağlantı

problemi bulunmadığı ($r < .90$) ve verilere ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 değerleri arasında olduğu, dağılımın normal olduğu ortaya çıkmıştır.

Pilot çalışmaya katılan araştırma grubuna ilişkin demografik özellikler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 3.5.4.1. Pilot çalışma katılımcılarına ait demografik özellikler

	<i>Sıklık (F)</i>	<i>%</i>		<i>Sıklık (F)</i>	<i>%</i>
<u>Cinsiyet</u>			<u>Medeni Durumu</u>		
Kadın	121	68.4	Bekar	138	78.0
Erkek	56	31.6	Evli	39	22.0
<u>Yaş</u>			<u>Gelir Durumu</u>		
20-22	33	18.6	750 TL veya daha düşük	30	16.9
23-25	41	23.2	751 - 1500 TL	29	16.4
26-28	48	27.1	1501 - 2250 TL	18	10.2
29 ve üzeri	55	31.1	2251 - 3000 TL	25	14.1
<u>Eğitim Durumu</u>			3001 - 3750 TL	8	4.5
Üniversite ve daha düşük	100	56.5	3751 - 4500 TL	9	5.1
Lisansüstü	77	43.5	4501 - 5250 TL	12	6.8
<u>Mesleki Durumu</u>			5251 TL veya daha yüksek	46	26.0
Öğrenci	75	42.4			
Kamu Çalışanı	41	23.2			
Özel Sektör Çalışanı	37	20.9			
Serbest Meslek	8	4.5			
Çalışmıyorum	16	9.0			
				Toplam	
				(N): 177	

Yukarıda tabloya bakıldığında, çalışmada yer alan katılımcıların 121'i kadın (%68.4), 56'sı erkektir (%31.6). Medeni durum değişkenine bakıldığında katılımcıların 138'inin (%78.0) bekar, 39'unun (%22.0) evli olduğu görülmektedir. Yaş değişkeni katılımcı verilerinin sıklık değerleri göz önünde bulundurularak çalışmacı tarafından gruplandırılmıştır. 18-22 yaş arası (f=33, %18.6), 23-25 yaş arası (f=41, %23.2), 26-28 yaş arası (f=48, %27.1), 29 yaş ve üzeri (f=55, %31.1) olmak üzere katılımcılar dört grupta toplanmıştır. Aylık ortalama gelir durumu değişkenine göre en fazla katılımcıya

sahip gelir grubunun 5251 TL ve üzerinde (f=46, %26.0) gelire sahip kişilerden meydana geldiği ortaya çıkmıştır. Eğitim durumu değişkeni analiz edildiğinde, katılımcıların ön lisans veya lisans düzeyinde üniversite eğitimi (f=100, %56.5) aldıkları ya da lisansüstü düzeyde (f=77, 43.5) oldukları görülmektedir. Araştırmada yer alan katılımcıların meslek gruplarının çoğunlukla öğrenci (f=75, %42.4) olduğu ortaya çıkmıştır.

3.5.5. İkinci verileri toplama ve ölçümlerin tekrar analizi

Pilot çalışma kapsamında yapılan AFA sonucunda yeniden düzenlenen ölçme aracı, yapı geçerliği ve güvenilirlik katsayısı değerini belirlemek amacı ile Google Formda, online (çevrimiçi) anket formatında tasarlanmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ile 18 yaş ve üzerinde 264 katılımcıya ulaşılmıştır.

Veriler 18 Temmuz – 25 Ekim 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Sonuçlar SPSS 20 Paket programı ile değerlendirilmiştir. Veri setinin analizlere hazır hale getirilmesi amacıyla, kayıp değerler, normal dağılım, uç değerler, çoklu doğrusallık ve tekliklik testleri yapılmıştır. Elde edilen veri setinde kayıp değer ve çoklu bağlantı problemi bulunmadığı ($r < .90$), ve verilerin normal dağılım gösterdiği, basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 değerleri arasında olduğu ortaya çıkmıştır. Bu örnekleme ilişkin demografik özellikler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Tablo 3.5.5.1. İkinci örneklem grubuna ait demografik özellikler

	<i>Sıklık (F)</i>	<i>%</i>		<i>Sıklık (F)</i>	<i>%</i>
<u>Cinsiyet</u>			<u>Medeni Durumu</u>		
Kadın	167	63.3	Bekar	141	53.4
Erkek	97	36.7	Evli	123	46.6
<u>Yaş</u>			<u>Gelir Durumu</u>		
18-24	48	18.2	1000 TL veya daha az	42	15.1
25-29	71	26.9	1001 - 2000 TL	28	10.6
30-34	25	9.4	2001 - 3000 TL	34	12.9
35-40	27	10.2	3001 - 4000 TL	36	13.6
41-45	20	7.6	4001 - 5000 TL	38	14.4
46 ve üzeri	73	27.7	5001 veya daha fazla	86	32.6

Eğitim Durumu

Lise ve daha dűřük	29	11.0
Üniversite	175	66.3
Lisansüstü	60	22.7

Mesleki Durumu

Öğrenci	69	26.4
Kamu alışanı	65	24.6
Özel Sektör alışanı	53	20.1
Serbest Meslek	28	10.6
Çalışmıyorum	49	18.6

Toplam
(N): 264

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, araştırmada yer alan katılımcıların 167'si kadın (%63.3), 97'si erkektir (%36.7). Medeni durum değişkenine yönelik veriler incelendiğinde, katılımcıların 141'inin (%53.4) bekar, 123'ünün (%46.6) evli olduğu görölmektedir. Yaş değişkeni katılımcı verilerinin sıklık değerleri göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından gruplandırılmıştır. 20-24 yaş arası (f=48, %18.2), 25-29 yaş arası (f=71, %26.9), 30-34 yaş arası (f=25, %9.4), 35-40 yaş arası (f=27, %10.2), 41-45 yaş arası (f=20, %7.6), 46 yaş ve üzeri (f=73, %27.7) olmak üzere altı yaş grubu şeklinde sınıflandırılmıştır. Katılımcıların ağırlıklı olarak 5001 TL ve üzerinde (f=86, %32.6) gelire sahip, üniversite düzeyinde (f=175, %66.3) eğitim almış, öğrenci (f=69, %26.4) ve kamu çalışanlarından (f=65, %24.6) olduğu ortaya çıkmıştır.

4. BULGULAR

4.1. BZAE Ölçeği psikometrik nitelikleri

BZAE Ölçek boyutlarının ve yapı geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla 1. örneklem grubu veri setinden yararlanılarak öncelikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) pilot çalışma için yapılmış, belirlenen boyutların doğrulanmasında ve ölçme aracının geçerliliğinin test edilmesinde 2. örneklem grubu veri setinden yararlanılarak tekrar AFA ve sonrasında Doğrulayıcı Faktör Analizinden (DFA) yararlanılmıştır.

4.1.1. Birinci örneklem AFA'ya ilişkin bulgular

Pilot çalışma sonucunda 177 katılımcıdan elde edilen veri setinin geçerlilik ve güvenilirlik incelemeleri için AFA yapılmış ve Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Geliştirilen Boş Zaman Eğilimleri Aktivite Ölçeği'nin yapı geçerliliğini tespit etmek amacıyla öncelikle AFA'dan yararlanılmıştır. Bunun için temel bileşenler analizi ve doğrudan eğik döndürme (direct oblimin) yöntemleri kullanılmıştır. Bunun nedeni temel bileşenler yönteminin uygulamada en sık ve kolay kullanılan yöntem olması, doğrudan eğik döndürme yönteminin ise faktörler arasında ilişki olduğu düşünüldüğünde kullanılmasıdır (Büyüköztürk, 2011).

Öncelikle örneklem büyüklüğünün analize uygunluğunu belirlemek gayesiyle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek amacı ile Bartlett's Sphericity testi analiz edilmiştir. Ölçeğe ilişkin KMO değeri .783 olarak bulunmuş ve bu değer örneklem büyüklüğünün yapılacak faktör incelemesi için "iyi" derecede yeterli olduğu (Çokluk ve ark., 2010: 207) ortaya çıkmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirleyen Bartlett's Sphericity testi ölçek için $X^2=4899.991$ ve $p<0.001$ olarak bulunmakla birlikte elde edilen ki-kare değerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini ve veri yapısının faktör analizi için elverişliliğini göstermektedir (Çokluk ve ark., 2010: 228).

AFA sonucunda binişiklik ve faktör yük değerlerinin onaylanma düzeylerini (.50) karşılamaması neticesinde madde eksiltme işlemi gerçekleştirilerek, taslak ölçekte yer alan 70 madde, 44 maddeye indirilmiştir. 44 maddeden oluşan BZAE Ölçeği'nin 7 boyutlu bir yapıdan oluştuğu ve 7 faktörün toplam varyansın %62'sini açıkladığı saptanmıştır. Ölçeğin 7 boyutuna ilişkin madde sayıları şu şekildedir:

1. Boyut: Doğacı aktivite eğilimi (6 madde)
2. Boyut: Sosyal aktivite eğilimi (7 madde),
3. Boyut: Teknolojik aktivite eğilimi (8 madde),
4. Boyut: Gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi (5 madde),
5. Boyut: Sanatsal aktivite eğilimi (5 madde),
6. Boyut: Fiziksel aktivite eğilimi (7 madde),
7. Boyut: Ruhsal aktivite eğilimi (6 madde) şeklindedir.

BZAE Ölçeği'ni oluşturan faktörlerin iç tutarlılığının belirlenmesi gayesiyle boyutlara ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları; doğacı aktivite eğilimi (DAE)= .90, sosyal aktivite eğilimi (SOSAE) = .88, teknolojik aktivite eğilimi (TAE)= .88, gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi (GTSE)= .91, sanatsal aktivite eğilimi (SANAE)= .85, fiziksel aktivite eğilimi (FAE) = .75, ruhsal aktivite eğilimi (RUHAE)= .88 şeklinde ortaya çıkmıştır. Ölçeğin genel güvenirliliğine ilişkin Cronbach Alpha katsayısı ise .87 olarak hesaplanmıştır.

Tablo (4.1.1.1.) faktörler arası korelasyon katsayılarını ve faktör ortalamalarını göstermektedir. Boş zaman aktivite eğilimleri olarak 7 faktörün kendi aralarındaki korelasyon matrisi incelendiğinde; faktörler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ($p < .05$), ve korelasyon katsayılarının $r = .103$ ile $r = .406$ arasında değiştiği ortaya çıkmaktadır.

Her bir faktörün ortalamaları hesaplandığında ilk faktör olan “doğacı aktivite eğilimi” en yüksek (Ort=3.85; ss=.90) ortalamaya sahiptir. İkinci faktör olan “sosyal aktivite eğilimi” 2.98 (ss=.98) ortalamaya, üçüncü faktör olan “teknolojik aktivite eğilimi” 2.75 (ss=.86), dördüncü faktör olan “gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi” 2.65 (ss=1.00), beşinci faktör olan “sanatsal aktivite eğilimi” 3.02 (ss=.98), altıncı faktör olan “fiziksel aktivite eğilimi” 2.51 (ss=.72), yedinci faktör olan “ruhsal aktivite eğilimi” ise 3.41 (ss= .89) ortalamaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.1.1.1. Faktörler arasındaki korelasyon matrisi ve ortalamalar

Faktörler	1	2	3	4	5	6	7	Ort	SS
DAE	1.000							3.85	.90
SOSAE	.158*	1.000						2.98	.98
TAE	.193*	.180*	1.000					2.75	.86
G TSAE	.268**	.134*	.151*	1.000				2.65	1.00
SANAE	.299**	.187*	.163*	.222**	1.000			3.02	.98
FAE	.135*	.300**	.119*	.164*	.124*	1.000		2.51	.72
RUHAE	.406**	.103*	.130*	.387**	.380**	.129*	1.000	3.41	.89

** p< .01 * p<.05 n=177
(5=Kesinlikle katılıyorum, 1=Kesinlikle katılmıyorum; Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma)

Tablo 4.1.1.2. Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçları

Faktörler	Faktör Yüğü	Özdeğer (Varyans)
Faktör 1. DAE (6 madde)		
Kapalı alanlar yerine, doğada aktiviteye katılmak benim için önemlidir.	.87	7.737 (17.584)
Kırlarda ve ormanlarda olmaktan hoşlanırım.	.86	
Haritada yön bulma, açık alanda yürüyüş veya piknik gibi doğada yapılan aktiviteleri tercih ederim.	.82	
Kapalı alanlar yerine doğada yürüyüş yapmayı veya koşmayı tercih ederim.	.79	
Deniz, akarsu, göl gibi su kenarında vakit geçirmek beni mutlu eder.	.76	
Doğayı ve canlıları içeren sohbetlerden hoşlanırım.	.69	
Faktör 2. SOSAE (7 madde)		
Başkalarıyla sohbet etmekten hoşlanırım.	.86	5.198 (11.814)
Başkalarıyla birlikte oyun oynamayı severim.	.84	
Gülmek ve güldürmek benim için önemlidir.	.82	
Yeni insanlarla tanışabileceğim sosyal ortamlardan hoşlanırım.	.77	
Yeni arkadaşlıklar edinmek hoşuma gider.	.72	
İşbirliğine dayalı grup aktivitelerinden hoşlanırım.	.65	
Arkadaşlarıma yardım etmekten hoşlanırım.	.54	
Faktör 3. TAE (8 madde)		
Dijital platformların zaman geçirmek için iyi bir araç olduğunu düşünüyorum.	.78	4.879 (11.089)
Bilgisayar/sosyal medya/internet gibi yeni medya teknolojilerini takip ederim.	.76	
Sosyal medya gibi yeni iletişim teknolojileri dikkatimi çeker.	.76	
Dijital ortamlar ve teknoloji sayesinde daha güzel zaman geçiriyorum.	.75	
Bilgisayar veya mobil telefon kullanarak zaman geçiririm.	.71	
Fiziksel aktiviteler yerine bilgisayar, telefon, tablet veya konsol gibi dijital oyun araçlarıyla oyun oynamayı tercih ederim.	.71	

Tablo 4.1.1.2. BZAE Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçları (Devam)

Kendimi sanal ortamda daha iyi ifade edebiliyorum.	.71	
Teknolojik gelişmeleri takip etmeyi önemli buluyorum.	.79	
Faktör 4. GTSAE (5 madde)		
Sivil toplum kuruluşlarına üye olarak çeşitli gönüllü faaliyetlere katılıyorum.	.90	
Derneklerin veya sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine destek veririm.	.88	
Topluma hizmet kapsamındaki çeşitli çalışmalara gönüllü olarak katılıyorum.	.87	2.892
Sosyal sorumluluk projelerinin oluşturulmasında aktif rol oynarım.	.82	(6.573)
Diğer boş zaman aktiviteleri yerine; yardıma muhtaç bireylere destek amacıyla yapılmış bir aktiviteye katılmayı tercih ederim.	.66	
Faktör 5. SANAE (5 madde)		
Boyama, tasarım veya heykel gibi el becerisi gerektiren aktivitelerden hoşlanırım.	.81	
Sanatla ilgili olan uğraşlar bana mutluluk verir.	.78	
Sanatsal aktivitelere katılıyorum.	.78	2.501
Resim veya fotoğraf gibi görsel sanatlarla ilgim vardır.	.78	(5.684)
Takı veya dikiş-nakış gibi el becerileri gerektiren aktivitelere katılmak hoşuma gider.	.64	
Faktör 6. FAE (7 madde)		
Koşmayı, yürüyüş yapmayı veya fiziksel hareketler yapmayı tercih ederim.	.66	
Egzersiz yapacağım zamanın gelmesini sabırsızlıkla beklerim.	.64	
Yaşamımdaki diğer etkinlikleri fiziksel aktivite programıma göre planlarım.	.64	
Sakatlandığım durumlarda bile egzersiz yapmayı sürdürürüm.	.61	2.305
Fiziksel aktivitelere daha çok zaman ayırdığım için diğer aktivitelere pek zamanım kalmaz.	.54	(5.239)
Bisiklet, jogging, dans, yoga, pilates gibi fiziksel aktiviteler tercih ederim.	.54	
Egzersiz yapmadığım zaman kendimi yorgun hissedirim.	.53	
Faktör 7. RUHAE (6 madde)		
Hayatta var olmanın ne anlama geldiğini düşünürüm.	.85	
Varoluş nedenimi ve amacımı düşünürüm.	.79	
Kendimi dinleyerek gevşeyip rahatlarım.	.72	
Maddi değeri olmayan, ancak manevi yönleri kuvvetli aktiviteler ararım.	.72	1.972
Ruhsal olarak dinlenmeye özen gösteririm.	.69	(4.482)
Manevi ve ruhsal konularla ilgilenmek beni rahatlatır.	.67	
Açıklanan Toplam Varyans		62.464

4.1.2. İkinci örneklem AFA'ya ilişkin bulgular

Pilot çalışma sonrasında ortaya çıkan 44 ifade ve 7 boyuttan oluşan BZAE Ölçeği'nin yapı geçerliliğinin ikincil bir örneklemle (N=264) tekrar sınanması amacıyla tekrar AFA uygulanmıştır.

AFA'ya başlamadan önce, örneklem büyüklüğünün analize elverişliliğini belirlemek amacı ile Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla Bartlett's Sphericity testi analiz edilmiştir. Ölçeğe ilişkin KMO değeri .814 olarak bulunmuş ve bu değer örneklem büyüklüğünün yapılacak faktör analizi için yeterli olduğu ortaya konmuştur. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirleyen Bartlett's Sphericity testi ölçek için $X^2=7836,605$ ve $p<0.001$ olarak bulunmakla birlikte elde edilen ki-kare değerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğu ortaya

çıkıştır. Bu neticeler verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini ve veri yapısının faktör incelemesi için elverişliliğini göstermektedir (Çokluk ve ark., 2010: 228).

Ölçek boyutlarının farklı bir örnekleme çalışıp çalışmadığını tespit etmek amacıyla yapılan AFA'nde verilerin faktör yapısı doğrudan eğik döndürme yöntemi kullanılarak esas bileşenler metoduyla analiz edilmiştir.

AFA sonucunda ortaya çıkan yapının pilot çalışmada ortaya çıkan yapı ile örtüştüğü; 44 maddelik yapının 7 faktörden oluştuğu ve oluşan yapının toplam varyansın %65'ini açıkladığı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin 7 boyutunun madde sayıları, pilot çalışma verileri kullanılarak yapılan AFA sonucunda elde edilen boyutlar ve boyutlara ait maddeler aynı kalarak şu şekilde ortaya çıkmıştır ve;

1. Boyut: Doğacı aktivite eğilimi (6 madde),
2. Boyut: Teknolojik aktivite eğilimi (8 madde),
3. Boyut: Gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi (5 madde),
4. Boyut: Fiziksel aktivite eğilimi (7 madde),
5. Boyut: Ruhsal aktivite eğilimi (6 madde),
6. Boyut: Sanatsal aktivite eğilimi (5 madde),
7. Boyut: Sosyal aktivite eğilimi (7 madde) şeklindedir.

BZAE Ölçeği'ni oluşturan faktörlerin iç tutarlılığının belirlenmesi gayesiyle gerçekleştirilen Cronbach Alpha testi sonucunda boyutlara ilişkin ortaya çıkan Cronbach Alpha iç istikrarlılık katsayıları sırasıyla; doğacı aktivite eğilimi (DAE)=.91, teknolojik aktivite eğilimi (TAE)= .90, gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi (GTSE)= .90, fiziksel aktivite eğilimi (FAE) = .86, ruhsal aktivite eğilimi (RUHAE)= .87, sanatsal aktivite eğilimi (SANAE)= .88, sosyal aktivite eğilimi (SOSAE) = .88 şeklinde ortaya çıkmıştır. Ölçeğin genel güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alpha katsayısı ise .87 olarak bulunmuştur.

Tablo (4.1.2.1.) faktörler arası korelasyon katsayılarını ve faktör ortalamalarını göstermektedir. Boş zaman eğilimleri konusunda ortaya çıkan yedi faktörün kendi aralarındaki korelasyon matrisi analiz edildiğinde; faktörler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ($p<.05$), ve korelasyon katsayılarının $r=.113$ ile $r=.364$ arasında değiştigi ortaya çıkmaktadır.

Her bir faktörün ortalamaları hesaplandığında birinci faktör olan “doğacı aktivite eğilimi” en yüksek (ort= 3.92; standart sapma= .92) ortalamaya sahiptir. İkinci faktör olan “teknolojik aktivite eğilimi” 2.73 (ss= .94) ortalamaya, üçüncü faktör olan “gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi” 2.98 (ss= 1.02) ortalamaya, dördüncü faktör olan “fiziksel aktivite eğilimi” 2.74 (ss= .83) ortalamaya, beşinci faktör olan “ruhsal aktivite eğilimi” 3.65 (ss= .96) ortalamaya, altıncı faktör olan “sanatsal aktivite eğilimi” 3.17 (ss= 1.03) ortalamaya, yedinci faktör olan “sosyal aktivite eğilimi”nin ise 3.71 (ss= .86) ortalamaya sahiptir.

Tablo 4.1.2.1. Faktörler arasındaki korelasyon matrisi ve ortalamalar

Faktörler	1	2	3	4	5	6	7	Ort	SS
DAE	1.000							3.92	.92
TAE	.113*	1.000						2.73	.94
G TSAE	.132*	.139*	1.000					2.98	1.02
FAE	.255**	.127**	.155*	1.000				2.74	.83
RUHAE	.364**	.176*	.163*	.156*	1.000			3.65	.96
SANAE	.165**	.139*	.187**	.171*	.147*	1.000		3.17	1.03
SOSAE	.295**	.122*	.166**	.175**	.199*	.218**	1.000	3.71	.86

** p< .01 * p<.05 n=264

(5=Kesinlikle katılıyorum, 1=Kesinlikle katılmıyorum; Ort: Ortalama, SS: Standart Sapma)

Tablo 4.1.2.2. BZAE ikinci örneklem için AFA sonuçları

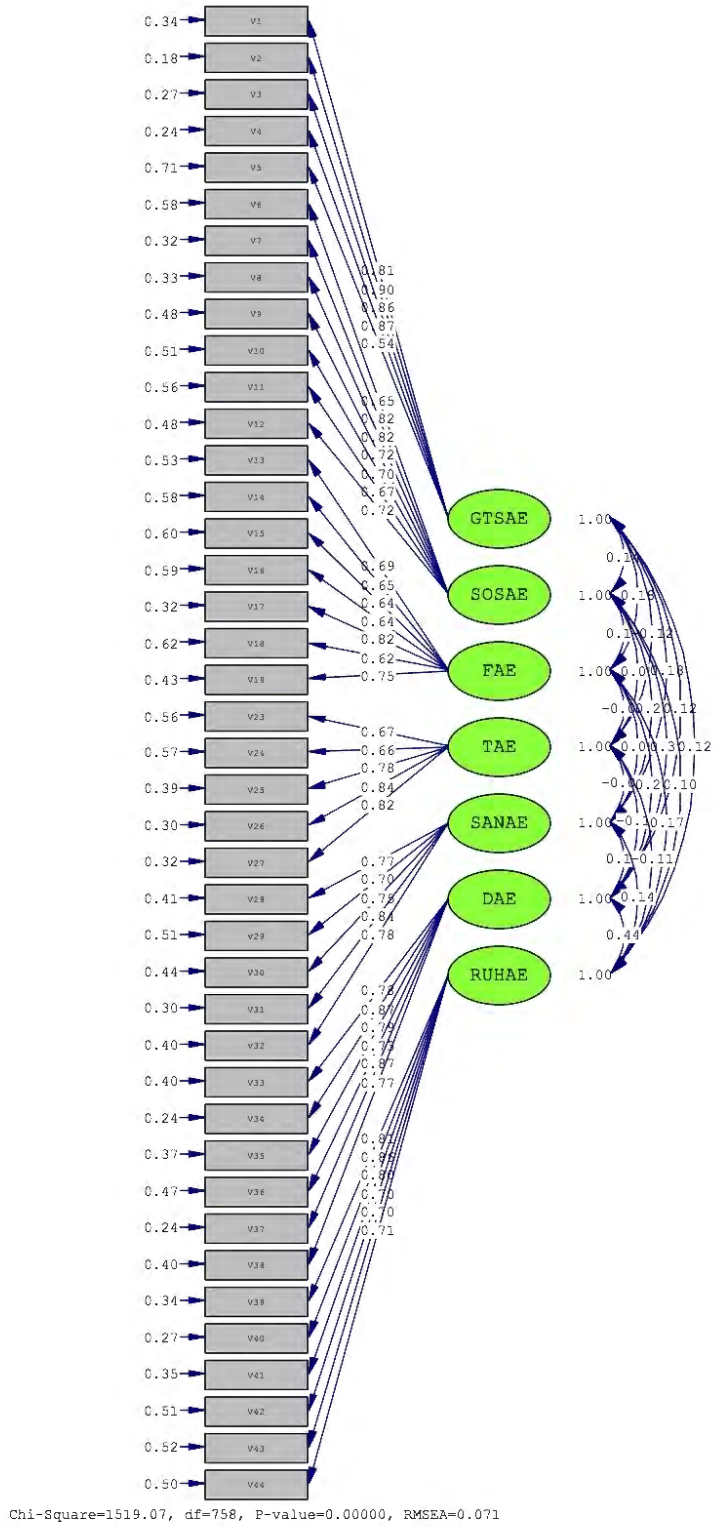
Faktörler	Faktör Yüğü	Özdeğer (Varyans)
Faktör 1. DAE (6 madde)		
Kapalı alanlar yerine, doğada aktiviteye katılmak benim için önemlidir.	.88	7.775 (17.671)
Kırlarda ve ormanlarda olmaktan hoşlanırım.	.81	
Haritada yön bulma, açık alanda yürüyüş veya piknik gibi doğada yapılan aktiviteleri tercih ederim.	.85	
Kapalı alanlar yerine doğada yürüyüş yapmayı veya koşmayı tercih ederim.	.85	
Deniz, akarsu, göl gibi su kenarında vakit geçirmek beni mutlu eder.	.76	
Doğayı ve canlıları içeren sohbetlerden hoşlanırım.	.72	

Tablo 4.1.2.2. BZAE ikinci örneklem için AFA sonuçları (Devam)

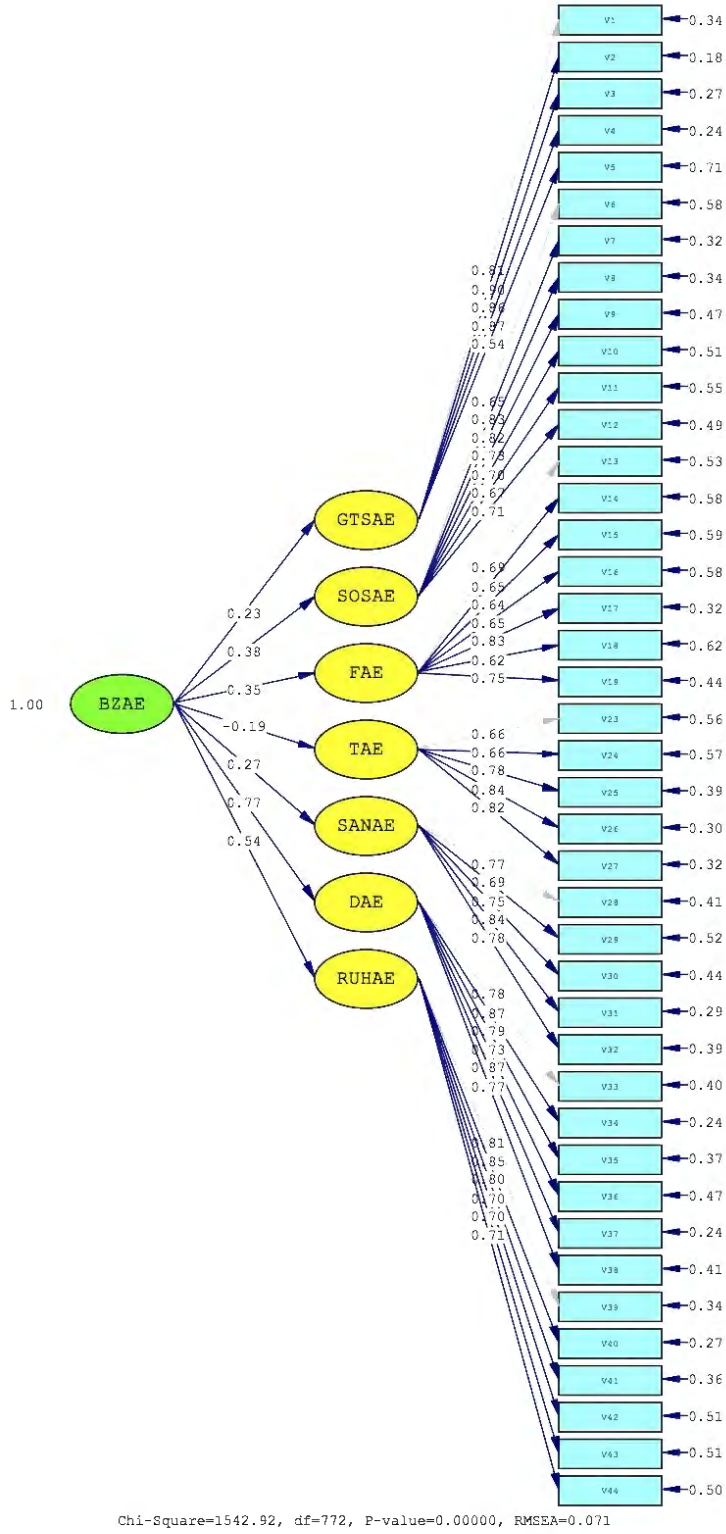
Faktör 7. SOSAE (7 madde)		
Başkalarıyla sohbet etmekten hoşlanırım.	.85	2.298 (5.222)
Başkalarıyla birlikte oyun oynamayı severim.	.75	
Gülmek ve güldürmek benim için önemlidir.	.63	
Yeni insanlarla tanışabileceğim sosyal ortamlardan hoşlanırım.	.69	
Yeni arkadaşlıklar edinmek hoşuma gider.	.75	
İşbirliğine dayalı grup aktivitelerinden hoşlanırım.	.77	
Arkadaşlarıma yardım etmekten hoşlanırım.	.82	
Faktör 2. TAE (8 madde)		
Dijital platformların zaman geçirmek için iyi bir araç olduğunu düşünüyorum.*	.78	5.224 (11.873)
Bilgisayar/sosyal medya/internet gibi yeni medya teknolojilerini takip ederim.	.79	
Sosyal medya gibi yeni iletişim teknolojileri dikkatimi çeker.	.83	
Dijital ortamlar ve teknoloji sayesinde daha güzel zaman geçiriyorum. *	.68	
Bilgisayar veya mobil telefon kullanarak zaman geçiririm.	.80	
Fiziksel aktiviteler yerine bilgisayar, telefon, tablet veya konsol gibi dijital oyun araçlarıyla oyun oynamayı tercih ederim.	.77	
Kendimi sanal ortamda daha iyi ifade edebiliyorum.	.74	
Teknolojik gelişmeleri takip etmeyi önemli buluyorum.*	.66	
Faktör 3. GTSAE (5 madde)		
Sivil toplum kuruluşlarına üye olarak çeşitli gönüllü faaliyetlere katılırım.	.89	3.847 (8.743)
Derneklerin veya sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine destek veririm.	.87	
Topluma hizmet kapsamındaki çeşitli çalışmalara gönüllü olarak katılırım.	.86	
Sosyal sorumluluk projelerinin oluşturulmasında aktif rol oynarım.	.85	
Diğer boş zaman aktiviteleri yerine; yardıma muhtaç bireylere destek amacıyla yapılmış bir aktiviteye katılmayı tercih ederim.	.61	
Faktör 6. SANAE (5 madde)		
Boyama, tasarım veya heykel gibi el becerisi gerektiren aktivitelerden hoşlanırım.	.87	2.758 (6.268)
Sanatla ilgili olan uğraşlar bana mutluluk verir.	.84	
Sanatsal aktivitelere katılırım.	.76	
Resim veya fotoğraf gibi görsel sanatlara ilgim vardır.	.79	
Takı veya dikiş-nakiş gibi el becerileri gerektiren aktivitelere katılmak hoşuma gider.	.79	
Faktör 4. FAE (7 madde)		
Koşmayı, yürüyüş yapmayı veya fiziksel hareketler yapmayı tercih ederim.	.69	3.563 (8.099))
Egzersiz yapacağım zamanın gelmesini sabırsızlıkla beklerim.	.86	
Yaşamımdaki diğer etkinlikleri fiziksel aktivite programıma göre planlarım.	.74	
Sakatlandığım durumlarda bile egzersiz yapmayı sürdürürüm.	.69	
Fiziksel aktivitelere daha çok zaman ayırdığım için diğer aktivitelere pek zamanım kalmaz.	.73	
Bisiklet, jogging, dans, yoga, pilates gibi fiziksel aktiviteler tercih ederim.	.65	
Egzersiz yapmadığım zaman kendimi yorgun hissedirim.	.71	
Faktör 5. RUHAE (6 madde)		
Hayatta var olmanın ne anlama geldiğini düşünürüm.	.82	3.360 (7.635)
Varoluş nedenimi ve amacımı düşünürüm.	.84	
Kendimi dinleyerek gevşeyip rahatlarım.	.77	
Maddi değeri olmayan, ancak manevi yönleri kuvvetli aktiviteler ararım.	.79	
Ruhsal olarak dinlenmeye özen gösteririm.	.79	
Manevi ve ruhsal konularla ilgilenmek beni rahatlatır.	.81	
Açıklanan Toplam Varyans		65.511
* DFA sonucunda anlamlı t değerleri vermemesi sebebiyle ölçekten çıkarılmıştır.		

4.1.3. İkinci örneklem DFA'ne ilişkin bulgular

AFA sonucunda ortaya konan 44 ifade ve 7 faktörlü yapıda, teknolojik aktivite eğilimi boyutundaki 3 maddenin anlamlı t değerleri vermemesi sebebiyle, bu 3 ifade (tabloda * şeklinde gösterilmiştir) veri setinden çıkarılmış ve 41 maddelik yapı birinci ve ikinci düzey DFA sonucunda doğrulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçekte yer alan tüm ifadelerin örtük değişkenleri açıklamada istatistiksel olarak anlamlı t değerleri verdiği ve tüm gözlenen değişkenlerin hata varyanslarının .90'ın altında olduğu ortaya çıkmıştır.

Şekil 4.1.3.1. BZAE Ölçeği birinci düzey DFA sonucu ilişkiler ve hata varyansları

Tablo 4.1.3.1. BZAE Ölçeği birinci düzey ve ikinci düzey DFA uyum indeksleri

Uyum indeksleri	1. Düzey DFA	2. Düzey DFA	Kaynak
X²	1519.07	1542.92	
sd	758	772	
X²/sd $0 \leq X^2 /sd \leq 5$	2.00	1.99	Sümer, 2000; Kline, 2011
RMSEA $0 \leq RMSEA \leq 0.07$	0.07	0.07	Steiger, 2007
RMR $0 \leq RMR \leq 0.10$	0.09	0.1	Hu ve Bentler, 1999;
SRMR $0 \leq SRMR \leq 0.10$	0.069	0.077	Kline, 1994
NNFI $0.90 \leq NNFI \leq 1.00$	0.90	0.90	Steiger, 2007
CFI $0.90 \leq CFI \leq 1.00$	0.91	0.91	Steiger, 2007

Yapılan birinci ve ikinci düzey DFA sonuçları incelendiğinde (Tablo 4.1.3.1), X² ve serbestlik derecesi oranı birinci düzey DFA için 2.00 [X² (758)= 1519.07; p=0.00] ve ikinci düzey DFA için 1.99 [X² (772)= 1542.92; p=0.00] değerinde bulunmuştur. Araştırmacılar 200'den büyük örneklerde modelin uyum iyiliğinin değerlendirilmesinde χ^2/sd değerinin 1-5 aralığında olmasının uygun olduğunu ifade etmişlerdir (Schumacker ve Lomax, 2004). χ^2/sd oranının 2'in altında olması büyük örneklerde mükemmel düzeyde uyuma (Sümer, 2000), 2 ve 3 arasında olması ise kabul edilebilir düzeyde uyuma (Kline, 2011) karşılık gelmektedir. Ölçeğe ilişkin χ^2/sd değeri 2 ve altında ($\chi^2/sd \leq 2$) olduğundan mükemmel düzeyde uyumu işaret ettiği ifade edilebilir.

χ^2/sd 'nin rapor edilmesi konusunda araştırmacılar arasında bir fikir birliği olsa da (Mulaik vd., 1989); diğer uyum indekslerinden hangilerinin rapor edilmesi gerektiğine dair farklı araştırmacılar tarafından farklı öneriler getirilmiştir. Gerbing ve Anderson (1992) araştırmacının amacına bağlı olarak farklı uyum indekslerinin rapor edilebileceğini ifade etmektedir. İlhan ve Çetin (2014) yapmış oldukları araştırmada, farklı araştırmacılar tarafından raporlaştırılması önerilen indeksleri şu şekilde özetlemiştir; McDonald ve Ho (2002) CFI, GFI, NFI ve NNFI, Garver ve Mentzer (1999) RMSEA, CFI ve NNFI, Brown (2006) RMSEA, SRMR, CFI ve NNFI, Iacobucci (2010) ise CFI ve SRMR uyum indekslerinin rapor edilmesini önermişlerdir.

GFI'nın örneklem genişliğine çok duyarlı olması sebebiyle, büyük verilerde daha küçük değerler verdiği (Eroğlu, 2003) ifade edilirken; diğer yandan büyük örneklemlerde değerinin yükseldiği (Hooper ve ark., 2008) görüşüne de yer verilmektedir. Bu ikilem ve son yıllarda giderek azalan kullanımı doğrultusunda, bu indeksin kullanımının önerilmediği ifade edilmektedir (Sharma vd., 2005; Hooper ve ark., 2008). Dolayısıyla bu araştırmada birinci ve ikinci düzey DFA için X^2/sd ile birlikte RMSEA, CFI, NNFI, RMR ve SRMR uyum indeksleri raporlanmıőtır ve sonuçları Tablo (4.1.3.1)'da özetlenmiştir.

Analiz sonuçları incelendiğinde, RMSEA, RMR, SRMR değerlerinin model veri uyumu için kabul edilebilir düzeyde uyuma sahip olduğu; X^2/sd oranının 2 veya altında değerlerde kalarak mükemmel düzeyde uyuma sahip olduğu; NNFI ile CFI değerlerinin .90'ın üzerinde olduğu görölmektedir. DFA'dan elde edilen uyum indekslerinin değerlendirilmesinde, tüm indeksler bütönsel olarak bir arada değerlendirilmelidir (Jöreskog ve Sörbom, 1993). Bu sonuçlara göre ölçeğin yedi faktörlü yapıdan oluşan model fit değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna varılmıőtır.

ÇALIŞMA II

5. YÖNTEM

5.1. Araştırma Modeli

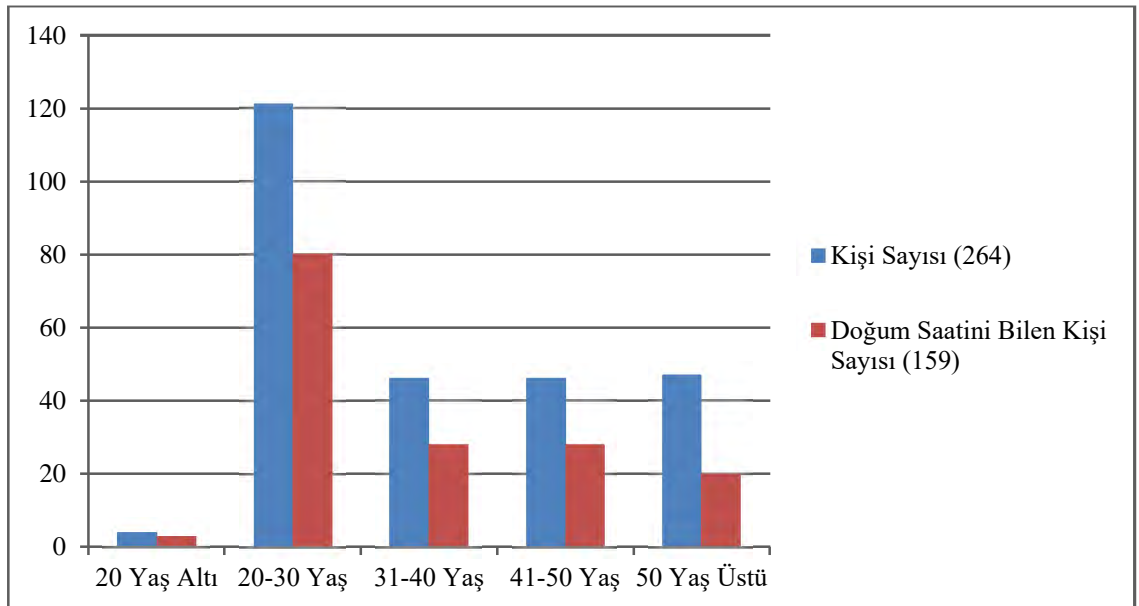
Nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan, yapılandırılmış gözlem yöntemi ile Uzman Astrolog Değerlendirme Formu (EK-3) oluşturulmuştur. Kişilerin boş zaman aktivite eğilimlerinin, astrolojik kimlikleri aracılığıyla incelenmesi amacına bağlı kalarak, katılımcıların doğum haritaları uzman astrologlar ile paylaşılmış ve haritaların yorumlanarak katılımcılara özgü boş zaman aktivite eğilim boyutlarını puanlamaları istenmiştir. Uzmanların yaptığı değerlendirmeler yazar tarafından geri toplanmış olup, puanlama işlevi aracılığıyla nicel veri olarak raporlanmasına olanak sağlamıştır.

5.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada örneklem oluşturulurken, çok aşamalı örneklemeden yararlanılmıştır. Çok aşamalı örnekleme yöntemlerinde, kitle birimlerinin örnekleme alınması birden çok aşamada gerçekleşmektedir (Singh, 2003).

Birinci çalışmanın 2. örneklem grubunda yer alan 264 kişiden doğum saatini bilen 159 kişi araştırmanın evreni olarak alınmıştır.

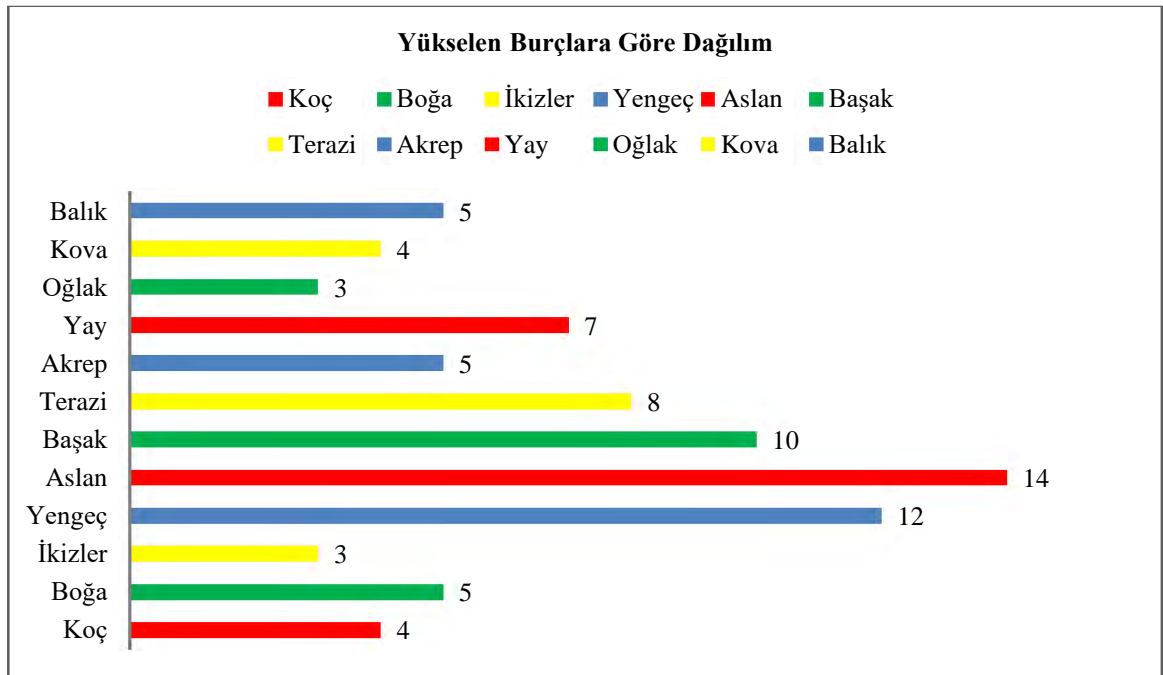
Grafik 5.2.1. Katılımcılara ait yaş değişkeni sınıflandırması

Katılımcıların yaşlarına göre dağılımına bakıldığında (Grafik 5.2.1), 20 yaş altı 4 katılımcıdan 3'ünün, 20-30 yaş arası 121 katılımcıdan 80'inin, 31-40 yaş arası 46 katılımcıdan 28'inin, 41-50 yaş arası 46 katılımcıdan 28'inin, 50 yaş üstü 47 katılımcıdan 20'sinin doğum saatini bildiği görülmektedir. Bu sebeple araştırma evreni içerisinde, doğum saatini bilen en yaygın yaş grubunun 20-30 yaş arası bireylerden oluştuğu görülmekte ve yaş bakımından homojenliğin sağlanması istendiğinden 20-30 yaş aralığında olan katılımcılar örneklem grubu olarak tercih edilmiştir.

Örnekleminin 2. aşamasında yükselen burçlar önem kazanmıştır. Astroloji araştırmacıları ve uzmanları tarafından aktarılanlara göre, insanların dünyaya spontan ve eğilimsel olarak yaklaşımlarının belirleyicisi, yaşamla ilgili temel tutumlarının ve öz kimliklerinin göstergesi, ayrıca Jung'un arketiplerinde persona ile benliğe karşılık gelen yükselen burçlarının (astrolojik haritalarda 1. evlerinin) öne çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla, 20-30 yaş aralığında olan 80 katılımcının yükselen derecelerinin bulunduğu burçlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 5.2.2. 80 kişilik örneklem içerisinde yükselen burç dağılımı

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında her bir yükselen burçtan en az 3 kişi olduğundan, ve her yükselen burçtan eşit sayıda katılımcı olması istendiğinden, örnekleminin son aşamasında, olasılıklı örnekleme türleri arasında yer alan ve basit rastgele örnekleme yöntemiyle küçük örneklemler için önerilen kura çekme işlemi yapılarak 36 katılımcı (12

yükselen burç X 3) seçilmiştir. Kura çekme işleminde, 20-30 yaş aralığındaki 80 katılımcının listesi çıkarılarak, her birine bir numara verilmiş ve kurada çıkan katılımcılar örnekleme dahil edilmiştir (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 2005).

20-30 yaş aralığında olan ve her yükselen burçtan 3'er kişi olmak üzere seçilen 36 katılımcının; cinsiyet, doğum saati, doğum tarihi ve doğum yeri bilgileri kullanılarak doğum haritaları www.astro.com sitesi kullanılarak oluşturulmuş ve 4 farklı astroloji uzmanı tarafından incelenmesi istenmiştir.

5.3. Veri Toplama Tekniği ve Aracı

BZAE Ölçeği'ne verilen cevaplar ile 4 uzman astroloğun değerlendirmelerinin karşılaştırılmasıyla, boş zaman aktivite eğilimlerinin, astrolojik kimlikler aracılığıyla incelenmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda seçilen uzman astrologların özellikleri aşağıda özetlenmiştir.

Uzman Astrolog-1:

- Kırk yedi yaşında olan erkek Astrolog, kendi ifadeleri ile 16-17 yaşlarından beri astrolojiyle iç içe bulunmaktadır.
- Viyana Üniversitesi'nde ise "Antik Yunan Literatüründe Astroloji, Kader ve Özgür İrade" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasını tamamlamış ve ayrıca "Astroloji ve Bilim" başlıklı makalesi yayınlanmıştır.
- XI. Ev dergisinde makaleleri bulunan uzman astrolog, İstanbul'da eğitimliğini yaptığı Aydın Üniversitesi'nde 2 yıla yaklaşık bir süre boyunca Türkiye'de ilk defa YÖK tarafından onaylı Astroloji eğitmenliği yapmıştır.
- Astrolojiyle ciddi manada ilgilenmiş ve 2001 yılında kurulan Türkiye'nin ilk Türkçe topluluklarından olan bir grupta ilk defa ücretsiz astroloji kursu veren moderatörlerden biri olmuştur.
- 2011 yılında kurulmuş olan bir yayınevinin ve bugün birçok astroloğu bünyesinde yetiştiren bir astroloji akademisinin 2016 yılına dek kurucu ortaklarından biri olarak yer almıştır ve aynı yıl bir astroloji derneğinin kurulmasına liderlik etmiştir.
- 2016 yılında yayınlanmaya başlayan bir astroloji dergisinin editörlüğünü yapmıştır. 7 kitabı bulunan araştırmacı, 2019 yılında kurulumuna öncülük ettiği Astroloji eğitimi veren bir kurumda dersler vermekte ve yazarlık kariyerini sürdürmektedir.

Uzman Astrolog-2:

- İstanbul'da doğan ve 35 yaşında olan Astrolog, Londra'daki Faculty of Astrological Studies'de Modern Batı Astroloji eğitimi almıştır.
- Araştırmacı kurmuş olduğu bir yayınevinde yazarlık kariyerini sürdürmektedir.
- Aynı zamanda felsefe ve farkındalık temeli üzerine kurulmuş bir dernekte konuşmacı ve eğitmen olarak görev almaktadır.

Uzman Astrolog-3:

- Ankara doğumlu ve 31 yaşında olan kadın Astrolog, bir devlet okulunda öğretmenlik yapmaktadır.
- Uzun yıllardır astroloji ile ilgilenen uzman, ilk olarak kendi araştırmalarında, modern astroloji ile karşılaştıktan sonra, Modern Batı Astrolojisi temel seviye eğitimine başlayarak bu eğitimi başarıyla tamamlamıştır.
- Modern Batı Astrolojisi alt dallarından olan ve ilişkiler astrolojisi olarak bilinen Sinastri Eğitimi sertifikası almıştır.
- Doğu astrolojisine olan merakı onun iki farklı kursta, Vedik Astroloji eğitimine girmesine vesile olmuştur.
- Şu an halen İngilizce öğretmeni olarak çalışan araştırmacı, Vedik Astroloji eğitimini öğrenci olarak sürdürmektedir. Aynı zamanda bir sosyal medya platformunda astroloji üzerine yazılar yazmakta ve ilişkiler astrolojisi danışmanlığı vermeye devam etmektedir.

Uzman Astrolog-4:

- Kırk bir yaşında olan kadın Astrolog, uzun yıllardır felsefe, psikoloji ve astroloji ile ilgilenmektedir.
- Yüksek öğrenimini Anadolu Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İktisat bölümünü bitirerek tamamlamıştır.
- 2016-2018 yılları arasında Astroloji Akademisi'nin Temel, Orta, İleri seviye eğitimlerini başarıyla tamamlamış ve Klasik Astroloji ve Modern Astroloji teknikleri eğitimleri almıştır.
- Astroloji Akademisi'nden mezun olduktan sonra yine bir modern astroloji dalı olan Uranyen Astroloji eğitimi almıştır.
- Jungyen Psikoloji ve Astroloji eğitimini öğrenci olarak sürdürmektedir.

2021 Ağustos ayında iletişime geçilen 4 astrolog ile tez çalışmasının konusu ve amacı, öncelikli olarak telefon görüşmeleriyle ve hemen ardından her bir uzmanla ayrı ayrı ve birebir video konferans görüşmeleri yapılarak açıklanmıştır. Araştırmaya destek vereceklerini belirten uzmanlara e-posta ile şu mesaj iletilmiştir:

“Sayın Astrologlar,

Bu çalışma, yüksek lisans tezi kapsamında boş zaman aktivitelerine yönelik eğilimlerin astrolojik kimlik ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Sizlerden, katılımcıların doğum haritalarını inceleyerek Uzman Astrolog Değerlendirme Formu'nu doldurmanız beklenmektedir. Sizlerle paylaşılan 20-30 yaş arası 36 katılımcının doğum haritasını inceleyerek, 7 farklı aktivite eğilim alanına 5 üzerinden puan değerleri vermeniz beklenmektedir.

Harita sahibi ile ilgili odaklanmamız gereken nokta kişilerin boş zamanlarında gösterdiği eğilimler olacaktır. "Katılımcılara Dağıtılan Anket" belgesi, kişilerin kendilerini değerlendirdikleri ankettir. Bu belge aracılığıyla ölçtüğümüz anket boyutlarını (7 boyut) ve boyutları açıklayan ifadeleri göreceksiniz. Örnekleme alınan 36 katılımcının doğum haritasını numaralandırılmış olarak ekte görebilirsiniz. "36 Katılımcı ile İlgili Doğum Bilgileri" isimli Excel dosyasında ise katılımcıların doğum bilgilerini sırasıyla ve yine numaralandırılmış olarak kontrol edebilirsiniz.

Eylül'ün ilk hafta sonuna kadar değerlendirmelerinizi bekliyorum, kolaylıklar diliyorum. Katkınız ve destekleriniz için şimdiden size çok teşekkür ederim.

Saygılarımla, Erdi Arman Konrat”

Uzmanlara, uzman astrolog değerlendirme formları ile birlikte, örnekleme oluşturan 36 katılımcının doğum verilerinin bulunduğu belgeler ve doğum haritaları uzman astrologlarla paylaşılmıştır. 17-18 Ağustos'ta ulaştırılan e-postaya yanıtlar ve değerlendirme formları 4-5 Eylül 2021 tarihinde uzmanlar tarafından iletilmiş ve veriler incelenmeye başlanmıştır.

5.4. Verilerin Analizi

Çalışma II'ye ait uzman değerlendirmesi sonrası gelen veriler ile 36 katılımcının anketlere verdiği cevaplardan elde edilen veriler SPSS 20 Paket programına işlenmiştir. Öncelikli olarak, her iki veri setinin de basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 aralığında olduğu ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Puanlayıcılar (astroloji uzmanları) arası güvenilirliğin incelenmesinde farklı birçok test kullanılmaktadır. Bu araştırmada puanlayıcılar arasındaki uyumu ölçmek amacıyla, tüm ölçüm

düzeylelerinde (ordinal, nominal, aralıklı ve oran) uygulanabilen Krippendorff's alfa istatistiği kullanılmıştır. Katılımcıların "Boş Zaman Aktivite Eğilimleri" boyutlarından elde ettiği puanlar ve uzman astrologların verdiği puanların ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden bağımlı örneklem t-testi kullanılmıştır.

5.4.1. Güvenirlik: kodlayıcılar arası güvenirlik

Kodlayıcılar arası güvenirliğin incelenmesinde farklı birçok test kullanılmaktadır. Bunlardan Cohen'in Kappa istatistiğinde 2 puanlayıcı arasındaki uyum derecesi ölçülebilirken; kategorik olmayan verilere uygulanmamaktadır. Diğer bir yöntem olarak Kendall'in W testi ise 3 veya daha fazla değerlendirici arasındaki uyumu değerlendirmek amacıyla kullanılan bir istatistik olup, örnekleme oldukça duyarlı olması ve örneklem sayısı düştükçe güvenirlik katsayısının da düşebileceği ve katsayının yorumlanmasında üzerinde uzlaşılan bir ölçütün olmadığı gibi konular bakımından dezavantajlara sahiptir (Arslan Mancar, 2019). Bu nedenle, bu çalışmada değerlendiriciler arasındaki uyumu ölçmek amacıyla, tüm ölçüm düzeylerinde (ordinal, nominal, aralıklı ve oran) uygulanabilen Krippendorff's alfa istatistiği kullanılmıştır. Krippendorff's alfa katsayısının (α) +1'e yakın olması değerlendiriciler arasındaki uyuma, 0'a yaklaşması ise değerlendiriciler arasında uyuşma düzeyinin düştüğüne işaret etmektedir. Katsayı <.67 ise zayıf, .67-.80 aralığında ise orta, >.80 ise güçlü bir uyuşma düzeyine sahip olduğu ifade edilmektedir (Krippendorff, 2004).

Bu çalışmada, değerlendiriciler olarak 4 astrologun, rastgele seçilen (ikinci örneklem grubundan 20-30 yaş aralığında olup, doğum saati bilgilerini paylaşan katılımcılar içerisinde seçilen) 36 katılımcının astrolojik haritalarına göre, BZAE Ölçeği'nin 7 boyutunu ayrı ayrı puanlamaları istenmiştir. 4 değerlendiricinin puanları arasındaki uyumun değerlendirilmesinde, güvenirlik analizi kapsamında Krippendorff's alfa katsayısına ilişkin sonuçları: doğacı aktivite eğilimi boyutu için .76, sosyal aktivite eğilimi boyutu için .66, teknolojik aktivite eğilimi boyutu için .72, gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktivite eğilimi boyutu için .88, sanatsal aktivite eğilimi boyutu için .75, fiziksel aktivite eğilimi boyutu için .69, ruhsal aktivite eğilimi boyutu için .71 olarak hesaplanmıştır. Bu doğrultuda Krippendorff's alfa katsayılarının .66 ile .88 arasında değiştiği ve değerlendiriciler arasında yeterli düzeyde uyum ve güvenirlik düzeyinin olduğu ortaya çıkmıştır.

6. BULGULAR

6.1. BZAE Ölçek Boyutları ile Uzmanların Astrolojik Değerlendirmelerinde Bağlantı Kurduğu Göstergeler

Uzman astrologlar ile yapılan ön görüşmelerde, genel olarak boş zamanın kapsamı ve BZAE ölçek boyutlarına ilişkin bilgiler araştırmacı tarafından uzman astrologlar ile paylaşılmıştır. Görüşmeler, uzmanlar ile ayrı ayrı ve birebir olarak gerçekleştirilmiştir.

Tez çalışmasının amacı ve konusunun uzmanlar ile paylaşılması ve uzmanların araştırmaya destek vereceklerini belirtmesinin ardından, her bir uzman ile yapılan görüşmelerde ilk olarak şu soru yöneltilmiştir: “Yapacağınız astrolojik değerlendirmelerde, boş zaman aktivite eğilimleri ile ilgili temel alacağınız astrolojik gösterge ya da göstergeler neler olabilir?” Uzmanların bu soruya cevabı birbirlerinden bağımsız ancak ortak bir görüş birliğiyle, astrolojik haritalarda katılımcıların yükselen burçları, 1. ev ve 5. ev incelemelerini temel alarak, boş zaman aktivite eğilimlerine ilişkin çıkarımlarda bulunabileceklerini ve değerlendirmelerini buna göre yapabileceklerini ifade etmişlerdir. Uzmanlardan alınan cevaplar, Yılmaz ve Dölen (2015c) ve İlhan (2004)’ın kitaplarındaki görüşler ile paralellik göstermektedir. Yılmaz ve Dölen (2015c), astrolojide evleri açıkladığı kitabında, 5. evin rekreasyon ve boş zamanları değerlendirme ile ilgili olduğunu, ayrıca öznellik, özgürlük, yaratıcılık ve hobiler ile bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Yine benzer bir ifade ile İlhan (2004)’ın, “Astroloji Dersleri”ni derlediği kitabında, astrolojik haritalarda 1. evin kişilerin temel kimlik eğilimleri ve yaşamsal aktiviteleri incelemelerinde önemli bir gösterge olduğu, ayrıca 1. ve 5. evlerin kişinin yaşama yaklaşımında, canlılığı deneyimlemesinde, kendini ifade etme ve benliğin yaratıcı dışavurumlarında astrolojik analizlerde kullanılan göstergeler olduğuna dikkat çekmiştir.

Uzman astrologlarla yapılan görüşmeler sonrasında, BZAE Ölçeği’nin 7 boyutunun doğum haritalarına göre incelenmesinde, uzmanların yararlandığı ortak göstergelere ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

- **1. boyut, Doğacı Aktivite Eğilimi (DAE);**

Uzmanlar, katılımcıların astrolojik kimlik analizlerinde DAE boyutu ile ilgili olarak temel göstergelerin yükselen burç, 1. ve 5. ev olduğunu; yan gösterge olarak ateş (Koç, Aslan, Yay) elementi burçlarının haritadaki ev konumları, ayrıca Balık burçlarının

haritadaki ev konumları ve bu burçlara yerleşen gezegenlerin yoğunluğuna göre puanlama yapacaklarını belirtmişlerdir.

- **2. boyut, Sosyal Aktivite Eğilimi (SOSAE);**

Uzmanlar, katılımcıların astrolojik kimlik analizlerinde SOSAE boyutu ile ilgili olarak temel göstergelerin yükselen burç ve yönetici gezegeni, Ay, Güneş ve Merkür'ün yer aldığı burçlar, 1., 5., 7. ve 11. ev olduğunu; yan gösterge olarak hava (İkizler, Terazi, Kova) elementi burçlarının haritadaki ev konumları, ateş (Koç, Aslan, Yay) elementi burçlarının haritadaki ev konumları ve bu burçlara yerleşen gezegenlerin yoğunluğuna ve ayrıca gezegenlerin birbirleri ile yaptığı açılara göre puanlama yapacaklarını belirtmişlerdir.

- **3. boyut, Teknolojik Aktivite Eğilimi (TAE);**

Uzmanlar, katılımcıların astrolojik kimlik analizlerinde TAE boyutu ile ilgili olarak temel göstergelerin yükselen burç, 1., 3., 5., 11. ev olduğunu; yan gösterge olarak hava (İkizler, Terazi, Kova) elementi burçlarının haritadaki ev konumları, Merkür ve Uranüs'ün yer aldığı burçlar ve diğer gezegenler ile haritada oluşan açılara göre puanlama yapacaklarını belirtmişlerdir.

- **4. boyut, Gönüllü ve Toplumsal Sorumluluk Aktiviteleri Eğilimi (GTSAE);**

Uzmanlar, katılımcıların astrolojik kimlik analizlerinde GTSAE boyutu ile ilgili olarak temel göstergelerin yükselen burç, Jüpiter, Satürn, Uranüs ve Neptün'ün yer aldığı burçlar, 1., 5., 9., 11., 12. ev olduğunu; yan gösterge olarak Yay, Oğlak, Kova ve Balık burçlarının haritadaki ev konumları, bu burçlara yerleşen gezegenlerin yoğunluğu ve ayrıca gezegenlerin birbirleri ile yaptığı açılara göre puanlama yapacaklarını belirtmişlerdir.

- **5. boyut, Sanatsal Aktivite Eğilimi (SANAE);**

Uzmanlar, katılımcıların astrolojik kimlik analizlerinde SANAE boyutu ile ilgili olarak temel göstergelerin yükselen burç ve yönetici gezegeni, Venüs, Güneş, Merkür ve Neptün'ün yer aldığı burçlar, 1., 3., 5., 9., 12. ev olduğunu; yan gösterge olarak Boğa, İkizler, Aslan, Terazi, Balık burçlarının haritadaki ev konumları, bu burçlara yerleşen gezegenlerin yoğunluğu ve ayrıca yönetici gezegenlerinin birbirleri ile yaptığı açılara göre puanlama yapacaklarını belirtmişlerdir.

- **6. boyut, Fiziksel Aktivite Eğilimi (FAE);**

Uzmanlar, katılımcıların astrolojik kimlik analizlerinde FAE boyutu ile ilgili olarak temel göstergelerin yükselen burç ve yönetici gezegeni, Güneş ve Mars'ın yer aldığı burçlar, 1., 5. ve 10. ev olduğunu; yan gösterge olarak ateş (Koç, Aslan, Yay) elementi burçları ve Akrep, Oğlak burçlarının haritadaki ev konumları ve bu burçlara yerleşen gezegenlerin yoğunluğuna ve ayrıca gezegenlerin birbirleri ile yaptığı açılara göre puanlama yapacaklarını belirtmişlerdir.

- **7. boyut, Ruhsal Aktivite Eğilimi (RUHAE);**

Uzmanlar, kişilerin astrolojik kimlik analizlerinde RUHAE boyutu ile ilgili olarak temel göstergelerin yükselen burç ve yönetici gezegeni, Ay, Jüpiter, Neptün'ün yer aldığı burçlar, 1., 5., 9., 12. ev olduğunu; yan gösterge olarak su (Yengeç, Akrep, Balık) elementi burçlarının ve Yay burcunun haritadaki ev konumları, bu burçlara yerleşen gezegenlerin yoğunluğu ve ayrıca gezegenlerin birbirleri ile yaptığı açılara göre puanlama yapacaklarını belirtmişlerdir.

BZAE Ölçeği ve boyutlarına dair uzmanların analizlerde yararlanacağı temel ve yan göstergelerin, ayrıca yorumlama aşamalarına dair görüşlerinin büyük ölçüde benzerlikler taşıdığı söylenebilir. Ortak değerlendirmelere ait bulguların, bu araştırmadan sonra yapılacak astrolojik kimlik çalışmalarında faydalı olacağı düşünülmektedir.

6.2. Bağımlı Örneklem T-Testine İlişkin Bulgular

Katılımcıların BZAE Ölçek boyutlarına ilişkin ortalama puanları ile uzmanların, katılımcıların doğum haritalarını incelemeleri sonucunda boyutlara ilişkin verdikleri ortalama puanları arasında, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığı bağımlı örneklem t-testi kullanılarak aşağıdaki tabloda incelenmiştir:

Tablo 6.2.1. BZAE ölçek boyutlarının kişisel ve uzman değerlendirmelerine göre farklılaşma durumu

BZAE Ölçek Boyutları	Grup	n	Ort.	ss	T	p
DAE	Kişisel Değerlendirme	36	3.77	.87	4.246	.00**
	Uzman Değerlendirmesi	36	3.11	.42		
SOSAE	Kişisel Değerlendirme	36	3.72	.76	.890	.38
	Uzman Değerlendirmesi	36	3.60	.43		
TAE	Kişisel Değerlendirme	36	2.78	.74	-3.700	.00**
	Uzman Değerlendirmesi	36	3.30	.52		
GTSE	Kişisel Değerlendirme	36	3.03	.95	-.749	.45
	Uzman Değerlendirmesi	36	3.16	.31		
SANAE	Kişisel Değerlendirme	36	3.35	1.10	-.050	.96
	Uzman Değerlendirmesi	36	3.36	.31		
FAE	Kişisel Değerlendirme	36	3.09	.74	-.811	.42
	Kişisel Değerlendirme	36	3.22	.47		
RUHAE	Kişisel Değerlendirme	36	3.30	1.06	.536	.59
	Uzman Değerlendirmesi	36	3.20	.40		

** p<.01 (1= Kesinlikle Katılmıyorum, 5= Kesinlikle Katılıyorum)

Boş Zaman Aktivite Eğilim boyutlarının kişisel değerlendirmeler ve uzman değerlendirmelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini ortaya koymak amacı ile bağımlı örneklem t-testi uygulanmıştır. Yapılan t-testi sonuçlarına göre ortalamalar arasındaki farklılıklar incelendiğinde; ikinci boyut olan

SOSAE ($t= .890$; $p=.38$), dördüncü boyut olan GTSE ($t= -.749$; $p=.45$), beşinci boyut olan SANAE ($t= -.050$; $p=.96$), altıncı boyut olan FAE ($t= -.811$; $p=.42$) ve yedinci boyut olan RUHAE ($t= .536$; $p=.59$) boyutlarında katılımcı değerlendirme ile uzman değerlendirmeleri arasında anlamlı farklılık çıkmamıştır.

Birinci boyut olan DAE ($t= 4.246$; $p=.00$), ve üçüncü boyut olan TAE ($t=-3.700$; $p=.00$) boyutlarında ise kişisel değerlendirmeler ve uzman değerlendirmeleri arasında ortalamalar arasında istatistiksel bakımdan anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. DAE boyutunda katılımcıların ortalaması 3.77 iken, uzman değerlendirmelerinin ortalaması 3.11; TAE boyutunda katılımcıların ortalaması 2.78 iken, uzman değerlendirmelerinin ortalaması 3.30 olarak ortaya çıkmıştır. Uzmanların katılımcıların doğum haritalarını incelemeleri sonucunda verdikleri puan ortalamaları, katılımcıların kişisel değerlendirmeleri sonucundaki ortalamalara göre DAE boyutunda daha düşük, TAE boyutunda ise daha yüksek ortalamaya sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak uzmanların yedi boyuttan beşinde katılımcıların kişisel değerlendirme puanlarına benzer puanlar verdikleri ortaya çıkmaktadır.

7. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanların sorumlulukları, zorunlulukları, görev ve ödevleri dışında kalan, hür bir şekilde eğilimleri ve arzularına yönelik olarak kullanabileceği, bireysel ya da toplumsal faydalar elde etmeye gönüllü olabileceği ve hakları olan zaman aralığına boş zaman denilmektedir (Argan, 2013). Boş zamana dair öznenin ve özneliğin vurgulandığı görüşler, insanın ruhsallığı temel alınarak oluşturulan tanımlara benzer bir bakış açısıyla Hacıoğlu ve ark. (2009) tarafından “yaratıcı ve manevi değerlerin bir kaynağı” olarak ifade edilmiş, Kurnaz (2019) ise “öncelikle bir varoluş hali, zihinsel bir tutum veya deneyim kalitesi olarak adlandırılan bir durum” olarak kabul gördüğünü belirtmiştir. Aristo’dan günümüze boş zamanlarda kişinin eylemlerini ve kendiliğini olduğu gibi ortaya koyduğu ve kendini bulduğu düşüncesi ne kadar anlaşılmalıdır bilinmez ancak aktivite ve benlik, kimlik ve kişiliği inceleyen çalışmaların günümüzde yaygınlık kazandığını söylemek mümkündür.

Çetinkaya (2015)’ya göre fiziksel büyüme ve ruhsal olgunlaşma aşamalarında oluşan zihinsel sorguların, değer yargıları ve değerlerin özümsemesi merkezinden akan davranış kalıpları olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce doğrultusunda benlik, kimlik ve kişilik süreçleri daimî olarak hem birbirinden ayrı hem de birbirini içeren kavramlardır. Tural (1990) da benlik, kimlik ve kişilik adı verilen kavramların toplum içerisinde bazen eşanlamlı olarak, bazen ise ince nüanslar ile ayrılan kavramlar olarak görüldüğünü belirtmektedir. Bu kabullere dayalı olarak karşılıklar seçildiğinde, birtakım anlamsal karmaşaların ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Bu noktada Tural (1990) benliğin, kişilerin ilk çocukluk döneminde ve sonrasında ergenlik evresinde kendisini güçlü bir biçimde hissettiren bir kavram olduğunu öne sürmekte ve kişilerin kendisi için biçtiği değer, kendileri hakkındaki özel hükümleri olduğundan bahsetmektedir. Kişilik kavramını insanın duygu, düşünce, hayal ve sezgi dünyasında meydana gelenlerin, davranışa dönüşmesi olarak, kimlik kavramını ise benlik ve kişilikten farklı ancak bu iki kavramla bağlantılı olarak kişinin diğerleri tarafından nasıl görüldüğü ve bir anlamda kişinin izlenimi olarak açıklamaktadır.

Kökleri 1900’lü yılların başına dayanana Aktivite Teorisi, bireylerin kendilerini/kendiliklerini tanımlamalarında dışarıdan nasıl göründüklerinin, eğilim gösterdikleri ya da yöneldikleri aktiviteler ile ve hayat yolunda girilen sosyal ortamlarda ortaya çıkan kimlikleriyle paralellik gösterdiği varsayımını temel almaktadır.

Teorisyenlere göre birey, yaşam içerisinde takındıkları maskeler ve tavırlar ne ise, ayrıca hangi aktivitelerin uygulayıcısı ise odur (Baran, 2004; Üçok, 2018). Aktivite Teorisi'nin geleneksel yaklaşımlarında aktivite ve kişilik olgularının ayrımı kesin çizgilerle yapılamamaktadır. Bu yaklaşımlar ekseninde kişilik adı verilen olgu, kişisel gelişimde göreceli olarak sonradan, zaman içinde oluşan bir olgudur. Bahsedilen görecelilik durumu, sosyal bilimler tarihinin tartışılması en keyifli, ancak uçsuz bucaksız konuları arasında yer almaktadır.

Aktivite teorisyenlerinin çalışmalarının ilhamı ve ışığı doğrultusunda, günümüzde boş zaman ve rekreasyon alanının öncü araştırmacılarından Kivel'in "Boş Zaman ve Kimlik" üzerine yaptığı araştırmaları alan yazında göze çarpmaktadır. Kivel çok sayıda araştırma sonucunda, "Boş Zaman Kimliği" adını verdiği kavramsal yapıyı açıklamıştır (Kivel, 2013). Kivel'e göre, boş zaman kimliğini "kim olduğumuz, ne yaptığımız ve bu yaptıklarımızın sonucunda olduğumuz kişi" şeklinde tanımlamıştır. Kavramın tanımında yer alan "ne yaptığımız?" sorusunun cevabının aktiviteler olduğunu ifade etmektedir.

Alan yazında yer alan "Benlik tanımlayıcı aktiviteler" bir kişinin kim olduğunu veya kim olmak istediğini temsil eden aktiviteler olarak tanımlanmaktadır (Coatsworth ve ark., 2005; 2006; Waterman, 2004; Mao ve ark., 2016). Psikolojinin ilgi çeken konuları arasında yer alan Zaman Perspektifi Kuramı, otobiyografik bellek ve benlik tanımlayıcı anılara dair araştırmalar, 2000'li yılların başında rekreasyon ve boş zaman araştırmacılarının dikkatini çekmiş olsa gerek ki, "Benlik tanımlayıcı aktiviteler"e dair boş zaman, aktivite ve kimlik üçlemesini birleştiren bir uluslararası çalışma konusu ortaya çıkmıştır. Yapılan taramada, ulusal alan yazında daha önce konuya değinilmemiş olması dikkat çeken bir husustur. Konu özelinde, katılımcılar tarafından özgürce seçilen ve uygulanan rekreatif aktivitelerin, katılımcı için kişinin kim olduğu konusunda önemli olduğu, yapılan araştırmaların bulguları ve sonuçlarında ortaya çıkmaktadır. Maslow'un Kendini Gerçekleştirme Teorisi (1970), Erikson'un Psikososyal Modeli (1963, 1968, 1980'den akt.; Mao ve ark., 2016) ve Waterman'ın Eudaimonistik Kimlik Teorisi'nden (1990, 1992, 1993) bu yana kimlik geliştirme teorilerinin merkezinde, kişinin kendisinin kim olduğunu ve hayatta ne peşinde koştuğunu anlama ile sonuçlanan, benliğin önemli unsurlarının keşfi yer almaktadır. Bu noktada, aktivite temelli boş zaman yaklaşımının, benlik tanımlayıcı aktivitelerin kavramsal yapısı ve geçmişi itibarıyla ciddi bir bilgi ve birikimin sonucu olduğu söylenebilir.

Tezin alan yazın bölümünde sözü edilen ve yukarıdaki paragrafta Waterman'ın Kimlik Teorisi'nin çekirdeğini oluşturan Aristo'nun *eudaimonia* felsefesi, toplumların bir arada huzurlu yaşamasına yetmeyecek iş ve zorunluluk kavramına bir tepki olarak, boş zamanlarda “ruhun erdeme uygun aktivitesi”nin bireylerce kanıksanması ve insanoglunun ortak ödevi olması arzusuyla ortaya konulmuştur. Boş zaman, aktivite ve kişilik gelişimi bağlamında, ayrıca kendini gerçekleştirme yolunda benzer tutumlar taşımak ve bunu içselleştirerek ışık tutmak, günümüzde eğitimcilerin, boş zaman araştırmacılarının ve rekreasyon profesyonellerinin toplumsal bir görevi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Akademik alan yazında kişiliğin, kimliğin, benliğin anlaşılabilmesi ve incelenmesi için ortaya konulan kuramlar çerçevesinde, çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Bunların birçoğunda astrolojik öğelerin, sembolik olarak temel alındığı ya da benzerlikler olduğu öne sürülmektedir (Teisseier, 1994). Astrolojinin temel yapı olarak bazı psikologlarca kişilik tiplerini daha iyi anlamada (örneğin, Jung, Heymans, Corman, Le Senne, Eysenck) veri kaynağı olarak kullanıldığı, daha eskiye gidildiğinde ise Aristo, Platon, Epiktetos gibi Antik Bilimin öncülerinin varlık, evren, ruh, felsefe, metafizik araştırmalarında mikrokosmos (varlık) ve makrokosmosa (evren) yönelik astrolojik eşleştirmeler yaptıkları görülmektedir. Alan yazın taramasından yapılan çıkarımlar ve bazı varsayımlar doğrultusunda, bu araştırmanın konusunun şekillenmesinde ve sınırlarının çizilmesinde astroloji önemli bir rol üstlenmektedir. Jung'un ifadesi ile: “Astroloji, geçmiş uygarlıkların psikolojik bilgisinin toplamını temsil eder.” (Perry, 2015).

Hall ve Lindzey'in “Theoris of Personality” araştırmasına göre, bir kişilik kuramının yeterliliği için şu hususlara önem verilmelidir (Dobyns, 1973'ten akt.; Bozkurt, 2018): “kapsamlı ve bütüncül olmalıdır. Motivasyonu sağlayan öğeler dikkate alınmalıdır. Kişiliğin farklı yanlarıyla ilgili deneysel bir tanım seti olmalı ve gözleme izin verilmelidir. Davranışlar sistematik ilişki varsayımında incelenmelidir. Davranışlar hakkında test edilebilir ve doğrulanabilir öngörülerde bulunularak, bilgi ileriye taşınabilmelidir.” Bu noktada, araştırmada yapılacak kimlik incelemelerinde, astrolojiden faydalanılabileceği öngörülmüş ve akademik alan yazındaki astrolojik içeriklerin yetersizliği düşünülerek geniş bir astroloji yazımına gerek duyulmuştur.

İnsanlık ve Dünya tarihinin bugün geldiği bilimsel noktada astrolojiye çok şey borçlu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Gökyüzünün işaretleri ve gök cisimlerinin döngüleri doğrultusunda birçok buluşun ve günümüzde birçok modern pozitif disiplinin temellerinin atıldığı, kronolojik bir alan yazın taraması ile görülmektedir. Çağlar boyu felsefe, astronomi, fizik, kimya, tıp, matematik, geometri, psikoloji, coğrafya ve şu an okült ilimler sınıflandırmasında yer alan sayısız disiplin ile el ele yürüyen astroloji, Kopernik'in 1543 yılındaki Astronomi Devrimi ile (Güneş-merkezli sistem, Heliosentrik evren modeli ile) yavaş yavaş gözden düşmüş, 1900'lü yıllara gelindiğinde genel çevreler ve bilim otoritelerince ancak sözde bilimler sınıflandırması içinde kendisine yer bulmuştur.

Kopernik'in teorisi ile 16. yüzyılda Aristo'nun yer-merkezli evren modeli (Geosentrik evren modeli) yıkılırken, bilim dünyasında deneysellik yükselişe geçmeye başlamıştır. O zamana kadarki çoğul bilimci yaklaşımlardan, evrende her şeyin birbiriyle bir bütünsellik taşıdığı düşüncelerinden uzaklaşmıştır. Bütünsellik, sezgisellik ve çoğulculuk yerini parçacılık, katı rasyonalizm ve uzmanlığa bırakmıştır. 20. yüzyıl itibarıyla ve 21. yüzyılın hızla gelişen teknolojisi ile de artık "bilim nedir" denildiğinde insanların aklına deney tüpleri, elektronik içerik taşıyan laboratuvarlar, kablolar, robotlar, bilgisayar programları gelir olmuştur. İnsanın biricikliği, özneliği ve doğayı anlama çabası yerini tek tipleşme ve doğayı kontrol etme çabasına dönüşmüştür. Deneyselci yaklaşımlarda ve tekrarlı gözlemlerde aynı sonuca ulaşılmadığında, bu durumlar istisna olarak görülmüş ve önemsizleştirilmiştir. Astroloji de bu noktada, bazı kötü aktarıcılarının ve mesleki denetimsizliğin etkisiyle, yeni dünyanın gazabına uğramış, birçoklarınınca reddedilmiştir. Uluslararası ve ulusal alan yazında psikolojik astroloji ve astro-psikolojinin ortaya çıkmasına, yeni tekniklerle gelişimine devam etmesine rağmen hala eleştirilen ve meraklılarına itibarsızlaştırma girişimlerinin uygulandığı bir bütüncül disiplin olduğu ancak modern bilim ile kasıtlı olarak karşı karşıya bırakıldığı kabul edilebilir. İnsanlığın hala Dünya'da yaşadığı düşünüldüğünde, Aristo'nun yer-merkezli evren modeline dair görüşlerin hepsinin de akademiler tarafından neredeyse büsbütün reddedildiği ve terkedildiği görülmektedir.

Tarihte Aristo, Platon, Mimar Sinan, Ömer Hayyam, İbni Ezra, Biruni ve hatta astrolojinin gözden düşmesinde isteyerek ya da istemeyerek pay sahibi olan Galileo, Kepler, Kopernik, Newton gibi bilim devrimcilerinin, Tesla, Einstein, Jung ve

muhtemelen Hawking, Freud gibi yakın tarihin önemli bilim insanlarının, tarihte iz bırakan sayısız sanat insanının ve siyasi kahraman figürlerin astroloji araştırmaları yaptığı, yüksek hevesle gökyüzünü inceledikleri görülmektedir. Bu noktada bu isimlerin sarf ettiği öne sürülen, astrolojik atıflar içeren bazı sözlere aşağıda yer verilmiştir:

- Kepler: “Astrolojinin etkisine inanmak her şeyden önce denemeden ileri gelir; bu deneme de öylesine inandırıcıdır ki ancak onu incelememiş olanlar yadsıyabilirler.”
- Kepler: “Mucizelerin varlığı kabul edildiğinde bütün bilimsel açıklamalar göz ardı edilir.”
- Kepler: “Gökleri araştırma, öğrenme isteği uyandı içimde; Tanrı’nın zihnini okuma cüretine kapıldım.”
- Galileo: “Söz konusu bilimse, binlercesinin otoritesi, tek bir kişinin mantıklamasından değerli değildir.”
- Galileo: “Doğa, matematiğin diliyle yazılmış bir kitaptır.”
- Tesla: “Evrenin gizemini anlamak istiyorsanız enerji, frekans ve titreşim cinsinden düşünmelisiniz.”
- Tesla: “Bir gün pozitif bilimler, metafizik fenomenimi incelemeye başladığında, önceki yüzyıllarda ulaşamadığı gelişmeye 10 yılda erişecek.”
- Jung: “Siz bilinçaltınızı bilince dönüştürene kadar, o sizin hayatınızı yönlendirecek ve siz ona kader diyeceksiniz.”
- Jung: “Bu his bana iç güven sağladı; asla gerçekliğini kanıtlayamamış olsam da bana kendini kanıtladı. Bu kesinliğe sahip değildim, bana sahip olan oydu.”
- Newton, Cambridge’de ne okumak istediği sorulduğunda, “Matematik, böylece astrolojiyi sınavabilirim.” cevabını vermiştir. Bir başka diyalogda kendisini hurafelere inanmakla suçlayan bir bilim insanına, “Çok açık ki astroloji ile hiç ilgilenmemişsiniz, ama ben inceledim” diye yanıt vermiştir.
- Einstein: “Sezgisel akıl kutsal bir armağandır, rasyonel akılsa sadık bir hizmetkardır. Yarattığımız toplumlar, hizmetkara saygı göstereyim derken armağanı unutmuştur.”
- Hawking: “8 Ocak 1942’de, Galileo’nun 300. ölüm yıl dönümünde doğdum. Fakat tahminimce iki bin diğer bebek de benimle aynı gün doğdu. Onların astronomiye merak sarıp sarmadığını bilemiyorum. Ayaklarınıza değil, gökyüzüne bakın.

Gördüğünüz şeylerin mantığını anlamaya çalışın, Evren'in neden var olduğunu düşünün. Meraklı olun.”

Günümüzde akademik kimlikler taşıyan bazı kimseler, astroloji anlatılırken fizik, matematik, psikoloji, astronomi gibi pozitif bilimlerin terminolojisinde de yer alan aç, enerji, titreşim, frekans gibi kelimelere yüksek tepkiler göstermektedir. Astrolojiyi bir hırsız bilim ya da safsatalar bütünü olarak görürseniz ya da bu konuda formal ve informal yollarla eğitilirsenez bu normal karşılanabilir. Ancak eğer Astrolojinin bu bilimlere karşı çıkmadığı, aksine bu disiplinlerden beslendiği ve destek verdiği düşünülürse, terminolojik ya da etimolojik olarak hangisinin köken itibariyle bu kelimeleri doğurduğu konusunda şüpheye, ikileme düşülebilir. İnsanın gerçeği arayışında, şüphe de en az merak, heves, gözlem ve deneme kadar önemli bir araştırmacılık bileşenidir. Bu noktada tarihte sayısız astroloji reddiyesine imza atan astronomi ve bilim kuruluşlarının, astroloji karşıtı dini propagandaların, astroloji aracılığıyla popülerite arzusu ve maddi kazanç uğruna astrolojiye kasıtlı ya da kasıtsız zarar verenlerin neye hizmet ettiği, üstelik konuyu inleyip incelemediği de tartışma konusudur.

Astroloji aleyhine bulgular ve yorumlar içeren birçok çalışmaya alan yazında denk gelinmektedir. Turgut ve ark. (2010), Aydın (2011), Steyn (2011), Yetkin (2016), Şenler ve İrven (2016), Doko (2020) bu çalışmalardan birkaçı olarak gösterilebilir. Eysenck ve Nias (1983)'ın ve Van Rooij (1994)'in çalışmalarının sonuçlarının muğlak olduğu görülmüştür, çünkü ilerleyen zamanlarda kişilerin Güneş burçları bilgisinin etkisi altında kaldığına dair çıkarımlar yapılmıştır. Tıpkı astrolojik çevrelerin içerisinde çokça olduğu gibi, akademik çevrelerde ve gazetelerde de astrolojiye karşıt görüşlerin sık sık ortaya çıktığı görülmektedir.

Astroloji eleştirilerine yer veren çalışmalarda sıklıkla Zodyak farklılığından doğan takvim günlerinin ve burç eşleşmelerinin uygunsuzluğu konusu göze çaptığından tezin alan yazın bölümünde bu tartışmaya dair gerçekliğe yer verilmiştir. Aynı şekilde astrolojinin bilimsellikten uzak olduğu eleştirilerine açıklama getirmek üzerine, tablolar ve yazılı ifadeler ile benzerlik ve ayrılıklar alan yazında belirtilmiştir. Astrolojik yorumların herkes tarafından kabul edilebilecek şekilde yazıldığına dair yapılan eleştiriler ve astroloji ile ilgilenen kişilerin Kendine Yükleme Teorisi ve Barnum Forer Etkisi bağlamında astrologlar tarafından söylenenleri ve yazılanları kabul edip inandığına dair

yapılan eleştiriler aslında astroloji ve sosyal bilimler için ortak bir sorundur. İnsanın etkilenen ve etkileyen bir varlık olduğu düşünüldüğünde, toplumların her daim bilişsel gelişim gösterebilecek şekilde eğitim görmesi, insan özgürlüğüne ve insanın kendini gerçekleştirme olanağına olanak tanıyan politikalar sağlanması bu anlamda önemlidir.

İlhan'a (2004) göre: "Astrolojinin pozitif Batı biliminden ayrıldığı nokta, her şeyin birbiriyle etkileştiğini, bağlantılı olduğunu varsayan değişik bir mantık kullanmasıdır. Günümüzde Batı bilimi kesin bir şekilde ölçülebilir ayırmalar ve sınırlar içerir. Astroloji ise bütüncüdür. Bağlantılar ve karşılıklı ilişkiler ile çalışır. Fen bilimi doğayı kontrol etme arayışındayken, astroloji doğa ile uyumu arar." İlhan'ın görüşlerine büyük ölçüde katılmak ile beraber, astrolojinin modern bilimsel yöntemler ve farklı ölçme araçları ile astroloji lehine bulgular içeren çalışmaların sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur. Astroloji lehine bulgular ve anlamlı sonuçlar içeren çalışmalara bakıldığında; Mayo ve ark. (1978), Apaydın (2002), Selvi (2011), Edinsel ve Adıgüzel (2014), Saygın (2015), Erdoğan ve Tüfekçi (2017), Bozkurt (2018), Divanoğlu ve Uslu (2018), Aydın (2019)'ın araştırmaları göze çarpmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüksek Öğretim Kurumu'na bağlı Ulusal Tez Merkezi'nin internet sitesinde 2022 Ocak ayında "astroloji" anahtar kelimesi kullanılarak tarama yapıldığında, 11 kayıtlı araştırmaya ulaşıldığı görülmektedir. Bu araştırmaların birinin sanatta yeterlik, dokuzunun yüksek lisans ve birinin doktora tezi olduğu ortaya çıkmaktadır. Tezlerin başlıkları ve anabilim dalı olarak konularına bakıldığında; 2 tarih, 1 sanat tarihi, 1 gazetecilik, 1 işletme ve kamu yönetimi, 1 güzel sanatlar, 1 istatistik, 1 el sanatları, 1 kadın çalışmaları, astronomi, din ve karşılaştırmalı edebiyat disiplinlerinin kesiştiği çalışma, 1 felsefe, 1 iletişim alanında yapılan çalışmaya rastlanmaktadır. Buna göre psikoloji ve rekreasyon alanında yapılmış bir çalışmanın olmayışı dikkat çekmektedir. Astroloji ve özellikle modern astrolojinin kullandığı tekniklerin birçoğunun, alan yazında psikoloji eğitimi almış kişilerin araştırmaları sonucunda geliştirildiği görülmektedir. Modern Astroloji içerisinde, Freud'un öğrencisi ve uzun yıllar çalışma arkadaşı olan Jung öncülüğünde, 20. yüzyılda "psikolojik astroloji", "astro-psikoloji" kavramları var olmuş, öngörü tahminleri üzerine oturtulan o ilk sıçrayış ve anlayış, nihayetinde yerini merkeze kendini tanımayı oturtan yeni bir anlayışa bırakmıştır. Ayrıca Jung yaptığı mitik ve astrolojik araştırmalar sonrasında, psikoloji terminolojisine ciddi sayıda yeni kuram ve terimle katkı sağlamıştır. Günümüzde, kuramlarının hak ettiği

saygıyı görüp görmediği soru işaretleri ile dolu olsa da ortaya koyduğu terimlerin hala güncelliğini koruduğu görülmektedir.

Bu bağlamda bu araştırmada boş zaman aktivitelerinin eğilimsel olarak sınıflandırılması, yapılan sınıflandırma doğrultusunda ölçek geliştirilmesi ve boş zaman aktivite eğilimleri ile astrolojik kimlik analizleri arasındaki bağın incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın temel amaçları doğrultusunda, ardışık iki çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Çalışma I’de astrolojik kimliğin boş zaman aktivitelerine katılım eğilimlerindeki kuramsal kökenler, yeni trendler, çeşitli boş zaman ve rekreasyon sınıflandırmaları, alan yazında yapılan ölçek geliştirme çalışmaları incelenmiş, günümüz boş zamanlarını eğilim odaklı değerlendirebileceği düşünülen bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma I’in ilk örneklemini, AFA için kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen 18 yaş ve üzerindeki 177 kişi; ikinci örneklemini ise 264 kişi oluşturmaktadır. Çalışma I kapsamında, toplamda 41 ifade ve 7 boyuttan oluşan BZAE Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin 7 boyutu sırasıyla, “Doğacı aktivite eğilimi”, “Teknolojik aktivite eğilimi”, “Gönüllü ve toplumsal sorumluluk aktiviteleri eğilimi”, “Fiziksel aktivite eğilimi”, “Ruhsal aktivite eğilimi”, “Sanatsal aktivite eğilimi” ve “Sosyal aktivite eğilimi” olarak isimlendirilmiştir. Çalışma I analizlerine göre, 7 faktörlü yapı gösteren “BZAE Ölçeği”nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya çıkmıştır.

Çalışma II kapsamında öncelikle, ilk çalışmanın 2. örneklem grubunda yer alan 264 kişiden doğum saatini bilen 159 kişi araştırmanın evreni olarak alınmıştır. Örneklemin son aşamasında astrolojik kimlik analizi yapılmak üzere 36 kişi, olasılıklı örnekleme türleri arasında yer alan ve basit rastgele örnekleme yöntemiyle küçük örneklem için önerilen kura çekme işlemi yapılarak belirlenmiştir. Her yükselen burçtan eşit sayıda olmak üzere 36 kişinin (12×3) astrolojik haritası çıkarılmıştır, 4 farklı astroloji uzmanı tarafından boş zaman aktivite eğilimleri baz alınarak incelenmiştir. Literatürde gözlemci puanlamalarının, puanlayıcılar arasında güvenilirliğinin test edilmesi amacı ile çeşitli testler uygulanmaktadır. Bu araştırmada değerlendiriciler arasındaki uyumu ölçmek amacıyla, tüm ölçüm düzeylerinde (ordinal, nominal, aralıklı ve oran) uygulanabilen Krippendorff’s alfa istatistiği kullanılmıştır. Krippendorff’s alfa katsayısının (α) +1’e yakın olması değerlendiriciler arasındaki uyuma, 0’a yaklaşması ise değerlendiriciler arasında uyuma düzeyinin düştüğüne işaret etmektedir. Katsayı <.67 ise zayıf, .67-.80 aralığında ise orta, >.80 ise güçlü bir uyuma düzeyine sahip olduğu ifade edilmektedir

(Krippendorff, 2004). 4 değerlendiricinin puanlamaları arasında yeterli düzeyde uyum, güvenilirlik tespit edilmiştir.

Değerlendiriciler olarak astrologların ve ankete cevap veren 36 katılımcının ortalama puanları arasında fark olup olmadığının incelenmesinde, bağımlı örneklemeler t testi yapılmıştır. Yapılan t testi sonuçlarına göre, 36 katılımcının kişisel değerlendirmeleri ve 4 uzman astroloğun, katılımcıların doğum haritalarından oluşan astrolojik kimliklerine bakarak yaptıkları değerlendirmeler arasında, boş zaman aktivite eğilimlerini oluşturan yedi boyuttan beşinde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmamış olup, astrolojik kimlik ile boş zaman aktivite eğilimlerinin 5 boyutunun çözümlenebileceği sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma “Rekreasyon ve Boş Zaman” alanında, boş zaman aktivite eğilimleri ile “Astrolojik Kimlik” incelemelerinin birleştirildiği, ulusal ve uluslararası alan yazındaki ilk çalışma olma niteliği taşımaktadır. Bulguları ve sonuçları, gelecek çalışmalar adına umut verici düzeyde olumludur. Bu çalışma ile, yapılan ve yapılacak olan anket çalışmalarında astro-demografik sorulara yer verilebileceği görülmüş olup, rekreasyon ve astrolojinin çoğul disiplinler oldukları hususunda ve zamana, kimliğe dair yapılan araştırmalarda kesişen çalışma alanları oldukları hususunda ortaklıklar taşıdığı ortaya çıkmıştır. Çalışma kapsamında; öznellik, ruhsallık, özgürlük, kendini gerçekleştirme, kendini keşfetme, benlik tanımlama, kimlik edinme, toplumsallık kazanmada aktivite eğilimlerinin, seçimlerinin rolünün ve Aristo’nun *eudaimonia* felsefesi bağlamında her ruhun erdemli yaşama uygun bir biçimde aktiviteler gerçekleştirilmesi gerekliliğinin önemi vurgulanmıştır.

7.1. Öneriler

Rekreasyon ve Astroloji kavramlarının birleşimi olarak; “rekre-astroloji” (recre-astrology) ve “kendini yeniden yaratma” (self-recreation) gibi birleşik, yeni terimlerin ve kavramların doğuşuna katkı sağlaması adına alan araştırmacıları için önerilmektedir. *Rekre-astroloji* (recre-astrology), Rekreasyon ve Astroloji disiplinlerinin ortak noktası olarak kendini gerçekleştirme, öz farkındalık gelişimi ve kişinin yenilenmesi yolunda zamanın ve boş zamanların değerlendirilmesi, ayrıca etkin kullanımı olarak açıklanabilir. *Kendini yeniden yaratma* (self-recreation) terimi ve kavramı ise, bireylerin boş zamanlarında eğilim gösterdiği aktiviteler aracılığıyla benliğini tanımlama, yeteneklerini

farketme amaçları gütmesi ve bu amaçlar doğrultusunda yönelimlerde bulunması anlamına karşılık gelmektedir.

Rekreasyon, yaşam kalitesi, wellbeing araştırmacıları için, astrolojinin doğru boş zaman aktivitesi seçimi, kişinin doğum haritasıyla örtüşen bir aktivite yönelişi ve tercihlerine giden yolda olumlu geri bildirimler ve faydalar getirebileceği söylenebilir. Özellikle psikososyal alanlarda çalışanlar ve kimlik araştırmacıları için, kişilik tiyolojilerinin astrolojiden ilham aldığı düşünöldüğünde astro-demografik farklılıkların, yeni yöntemlerle ve farklı bakış açılarıyla, astrolojinin bilimsel güvenilirlik ve inandırıcılığının sınanması adına gelecek çalışmalara konu olması önerilebilir.

Astroloji meraklıları ve araştırmacıları veya gökyüzü merakı taşıyan ve anlam arayışında olan araştırmacılar için, analizlerinde Zodyak derece farkının hesaba katılması ve yorumların bu doğrultuda şekillendirilmesinin önemli olacağı belirtilebilir. Olasılık eğilimleri ve öngörülerin daha isabetli yapılması yönünde her iki Zodyak'a dair tekniklere hâkim olunması gerekliliği önerilebilir.

Okuyuculara ve ilgilenenlere, magazinsel burç yorumlarından kaçınmaları gerektiği önemle vurgulanmalıdır. Astrolojiyi incelemiş olanlar bilir ki hiçbir burç tek başına kişiliğimizi ya da kimliğimizi temsil etmez. Astrolojinin eğitimsel ve yönetimsel açıdan denetimsiz bir alan olmasının, yaşanan bilgi kirliliğinin ve astrolojiye dair oluşan yanlış algıların en temel sebebi olduğu savunulabilir. Bu doğrultuda kişisel ve toplumsal gelişim için astrolojinin ehil kişilerce denetlenebilir olması ve bu denetim mekanizmaları ile iş birliği içerisinde olmasının gerekliliği önerilebilir.

Boş zaman eğitimi, terapatik rekreasyon, ticari rekreasyon, zaman yönetimi, kamu, sanayi ve kampüs rekreasyonu alanları ile ilgilenen ve koçluk mesleğini icra eden bireylere öz-farkındalık, yetenek farkındalığı, etkili zamanlama becerisi, kitle yönetimi gibi hedefler doğrultusunda astroloji okur yazarlığının, gökyüzü farkındalığı düzeylerinin artırılması ve astrolojide boş zaman kariyeri gerçekleştirmenin donanım olarak katkı sağlayabileceği düşünölmektedir.

Günümüzün en büyük problemleri arasında yer alan yalnızlaşma, kararsızlık, amaçsız yaşam ve bilgi kirliliğinin içinden sıyrılarak doğru bilgilere ve gerçekliğe, sezgisel akılcı yaklaşımlarla ve sosyal kanallar aracılığıyla ulaşılması insanlığın tümü için önemlidir. Dünya hızla değişirken önümüzdeki süreçte, eskide kalacak olan katkı

rasyonellik ve sınırlılık içeren yöntemleri savunarak gelişemeyeceğimiz ortadır. Zamanın ve boş zamanın değeri düşünülduğünde, kitleler tarafından rekreasyon araştırmacılarının da yakın gelecekte daha sık başvurulan kişiler olacağı öngörülebilir. Yine aynı şekilde, gerçek ve sanalın bir bilim kurgu vizyonunda birleştiği Metaverse evreninde, “Rekreasyon ve Boş Zaman” araştırmacıları etkin roller üstlenebilir. Bu doğrultuda, teknoloji okuryazarlığını arttıracak eğitim planlamaları ile rekreasyon alanı öğrencileri, araştırmacıları ve çalışanlarının kariyer gelişimi desteklenebilir. Kariyer basamaklarının etkin yönlendirilmesine destek verebileceği düşünülen BZAE Ölçeği ile, bireylerin eğilim düzeylerinin yüksek olduğu boş zaman alanlarının saptanması ve astrolojik kimlik analizleri ile 5 boş zaman aktivite eğilim alanına dair yorumlardan yararlanılabildiği takdirde, ilgi ve kapasiteleri doğrultusunda boş zaman aktivite eğilimlerinin belirlenmesi ve doğru aktivitelere yönlendirilmeleri, ciddi boş zaman arayışında olan, henüz tutkuyla bağlı olduğu bir aktiviteyi keşfedememiş olan birçok kişiye yol gösterici bir harita olarak kullanılabileceğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Ağduman, F. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Motivasyon ve Tatminlerinin İncelenmesi (*Yüksek Lisans Tezi*, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Akdeniz, Y. ve Ardahan, F. (2019). Bireyleri Rekreatif Tenise Başlamaya Motive Eden Faktörler Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Geçerlilik Güvenirlilik Çalışmasının Yapılması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 188-207.
- Akgül, B. (2011). Farklı Kültürlerdeki Bireylerin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Ankara-Londra Örneği. (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*), Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Akgül, B. M. ve Gürbüz, B. (2011). Boş Zaman Tutum Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 37-43.
- Akgül, B. M. ve Karaküçük, S. (2015). Free Time Management Scale: Validity And Reliability Analysis Boş Zaman Yönetimi Ölçeği: Geçerlilik-Güvenirlilik Çalışması. *Journal Of Human Sciences*, 12(2), 1867-1880.
- Akgül, B. M., Ertüzün, E. ve Karaküçük, S. (2018). Rekreatif Fayda Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 25-34.
- Akyıldız, M. (2013). Ciddi ve Kayıtsız Katılımcıların Kişilik Özellikleri İle Boş Zaman Tatmini Ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişki. (*Doktora Tezi*) Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Eskişehir, Mart 2013.
- Anderson, L. W. (1988). Likert Scales. *Keeves Jp. Educational Research Methodology And Measurement: An International Handbook*, Pergamon Press, Oxford, Uk.
- Angelo, J. A. (2006). Encyclopedia of Space and Astronomy. *Infobase Publishing*. New York, 2006.
- Apaydın, H. (2002). Burçların Dini Tutum ve Davranışlarla İlişkisi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2 (3).
- Argan, M. (2013). Rekreatif Yönetimi. Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Web-ofset*.
- Arroyo, S. (2000). Astroloji Psikoloji Dört Element, Çev.: Barış İlhan, *İlhan Yayınevi*, İstanbul 2000, Ss.49-60
- Arslan Mancar, S. (2019). Performansa Dayalı Durum Belirlemede Puanlayıcılar Arası Güvenirlilik Tekniklerinin Karşılaştırılması, Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı, (*Yüksek Lisans Tezi*) Ankara.
- Asımgil, S. (2006). Doğu Kaynaklarının Bakış Açısıyla Burçlar Nedir. *Danış Kitabevi*, 2006.
- Asımgil, S. (2013). Burçlar. *Çelik Yayınevi*. İstanbul, 2013.
- Ataş, M. (2019). Stratejik Yönetim Duyarlılığı Ölçeği Geliştirilmesi ve Geçerlilik Araştırması. (*Doktora Tezi*) T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Doktora Programı, İstanbul, 2019.

- Avery, J. (1997). Astrolojik Maskeniz: Yükselen Burç. Çev.: Naci Irmak. *İlhan Yayınevi, Astroloji/Psikoloji: 4*, İstanbul, 1997.
- Aydın, G., Argan, M., Sevil, T. ve Sabırlı, T. N. (2014). Women Day As Traditional Leisure Activity: A Study On Attitudes Of Turkish Women Towards" Invitation Day". *Journal Of International Social Research*, 7(34).
- Aydın, H. (2011). Kozmolojik Temelleri Işığında İhvan es-Safa'da Astroloji ve Astrolojinin Meşruluğu Sorunu. *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 179-198.
- Aydın, İ., Demirkasımoğlu, N., Güner Demir, T., ve Erdemli, Ö. (2017). Kamu Hizmeti Motivasyonu Ölçeğinin Geliştirilmesi. Ankara University, *Journal Of Faculty Of Educational Sciences, Year: 2017, Vol: 50, No: 2, 105-125*.
- Aydın, A. (2019). Yıldızların Cinsiyeti: Astrolojinin ve Takvimin Cinsiyetlendirilmesi. (*Yüksek Lisans Tezi*) Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı, Kadın Çalışmaları Bilim Dalı. İzmir, 2019.
- Aytaç, Ö. (2004). Kapitalizm ve Hegemonya İlişkileri Bağlamında Boş Zaman. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi C*, 28, 115-138.
- Baloğlu, N. (2011). Dağıtımçı Liderlik: Okullarda Dikkate Alınması Gereken Bir Liderlik Yaklaşımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 127-148.
- Banzhaf, H. ve Haebler, A. (1999). Astrolojinin Anahtar Sözcükleri. Çev.: Canan Ener Silay. *İlhan Yayınevi*, İstanbul, 1999.
- Banzhaf, H. ve Thele B. (1998). Secrets Of Love & Partnership: The Astrological Guide For Finding Your One And Only. *1.Baskı. ABD: Red Wheel/Weiser. Ss.:7*.
- Baran-Görgün, A. (2004). Yaşlılık / Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler Derleyen: V. Kalıncı, Ankara: *Odak İletişim Yay.*
- Barber, B. L., Eccles, J. S. ve Stone, M. R. (2001). Whatever Happened To The Jock, The Brain, And The Princes? Young Adult Pathways Linked To Adolescent Activity Involvement And Social Identity. *Journal Of Adolescent Research*, 16, 429-455.
- Başer, E. H. Ve Kılınç, E. (2015). Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Sakarya University Journal Of Education*, 5(3), 75-89.
- Bayraktaroğlu, H. C. (2020). Nikomakhos'a Etik Bağlamında Aristoteles' İn Erdem Etiği.
- Beard, J. Ve Ragheb. M. (1980). "Measuring Leisure Satisfaction". *Journal Of Leisure Research* 12(1): 20-31.
- Beck, R. (2008). A Brief History Of Ancient Astrology (Vol. 4). *John Wiley & Sons*.
- Berends, E. (2017). Identity Formation İn A Recreational Environment: The Role Of The Natural, Built And Social Environment (*Doctoral Dissertation, NHTV Breda University Of Applied Sciences*).

- Blackshaw, T. (2003). *Leisure Life: Myth, Masculinity And Modernity. Psychology Press.*
- Bozdal, Ö. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılım Düzeylerinin Boş Zaman ve Yaşam Tatminlerine Etkisi. *(Yüksek Lisans Tezi)* Batman Üniversitesi.
- Bozkurt, G. (2018). Çok Değişkenli Varyans Analizi ile Astroloji ve Kişilik Özelliklerinin Uyumunun İncelenmesi. *(Yüksek Lisans Tezi)* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, İstatistik Bilim Dalı, İstanbul, 2018.
- Börekçi, D. (2019). Türkiye Zaman Kullanım Anketi 2006 Verilerinin Sağlığı Geliştirici Fiziksel Aktivite Açısından Analizi. *(Doktora Tezi)* T.C Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Brand, R. G. (2000). *Lehrbuch Der Klassischen Astrologie. Chiron-Verlag. Tübingen, 2000.*
- Brown, T.A. (2006). *Confirmatory Factor Analysis For Applied Research. New York: The Guilford Press.*
- Büküşoğlu, N. ve Bayturan, A.F. (2005). Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü. *Ege Tıp Dergisi, 44(3), 173-177*
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. *İstatistik Araştırma Deseni Uygulamaları ve Yorum 17. Baskı Ankara: Pagem Akademisi.*
- Cabı, E. (2016). Dijital Teknolojiye Yönelik Tutum Ölçeği. *Kastamonu Education Journal, 24(3), 1229-1244.*
- Caldwell, L. L., Kivel, B. D., Smith, E. A., ve Hayes, D. (1998). The Leisure Context of Adolescents Who Are Lesbian, Gay Male, Bisexual and Questioning Their Sexual Identities: An Exploratory Study. *Journal of Leisure Research, 30(3), 341-355.*
- Cevizci, A. (2007). *Felsefe. İstanbul, Sentez Yayıncılık.*
- Cevizci, A. (2009). *Felsefe Tarihi (Vol. 5). Say Yayınları.*
- Cevizci, A. (2015). *Etik/Ahlak Felsefesi. İstanbul: Say Yayınları, 2. Basım, 2015.*
- Ceyhan, A. A. (2011). İnternet Kullanma Temel Nedenlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Problemlerini İnternet Kullanımı ve Algıladıkları İletişim Beceri Düzeyleri.
- Coatsworth, J. D., Palen, L. A., Sharp, E. H., ve Ferrer-Wreder, L. (2006). Self-Defining Activities, Expressive Identity, and Adolescent Wellness. *Applied Developmental Science, 10(3), 157-170.*
- Coatsworth, J. D., Sharp, E. H., Palen, L. A., Darling, N., Cumsille, P., ve Marta, E. (2005). Exploring Adolescent Self-Defining Leisure Activities and Identity Experiences Across Three Countries. *International Journal Of Behavioral Development, 29(5), 361-370.*

- Cooper, G. (2018). Astrology: The Science Of Signs İn The Heavens. In The Oxford Handbook To Science And Medicine İn The Classical World. *Edited By P. T. Keyser And J. Scarborough. Oxford, 2018.*
- Cooper, J. M. (1999). The Psychology Of Justice İn Plato. In J. M. Cooper (Ed.), Reason And Emotion. *Essays On Ancient Moral Psychology And Ethical Theory* (Pp. 138–149). Princeton: Princeton University Press.
- Curry, P. (2004). The Carter Memorial Lecture: ‘Re-Enchanting Astrology. *The Astrological Journal Volume 46, Number 6, November/December, 7-19.*
- Çakır, V. O. (2017). Üniversite Öğrencilerin Serbest Zaman Doyum Düzeyleri ile Serbest Zaman Yönetimleri Arasındaki İlişki. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 2(3), 17-27.*
- Çaycı, A. (2000). Anadolu Selçuklu Sanatında Gezegen ve Burç Tasvirleri. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetinkaya, G. (2015). Dede Korkut Hikâyeleri’nde Benlik, Kimlik, Kişilik Üçgeninde Devletlü Oğul, Yiğit ve Eren. *Türkbilig, (30), 79-88.*
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik Spss ve Lisrel Uygulamaları. *Ankara: Pegem Akademi.*
- Çöl, G. (2015). Özel Gereksinimi Olan Çocukların Boş Zaman Aktivitelerine Katılımını Etkileyen Faktörler. (*Yüksek Lisans Tezi*) Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Programı, Ankara, 2015.
- Demir, G. T., Hazar, Z., ve Cicioğlu, H. İ. (2018). Egzersiz Bağımlılığı Ölçeği (EBÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(3), 865-874.*
- Deville, R.F. (2003). Scale Development: Theory And Applications, Second Edition, *Sage Publications, London, 2003.*
- Divanoğlu, S. U., ve Uslu, Ö. G. T. (2018). Kişilik Özelliklerinin Oluşumunda Astrolojinin Önemi. The Importance Of Astrology İn The Formation Of Personality Traits. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research (Jshsr), 5(30), 4340-4356.*
- Dobyns, Z. (1973). The Astrologer’s Casebook. *1.baskı. Los Angeles: TIA Publications.*
- Doko, E. (2021). Modern Bilim Açısından Astroloji ve Burçlar. *Güncel Kelâm Tartışmaları-II.*
- Driver, B. L. ve Bruns, D. H. (1999). Concepts And Uses Of The Benefits Approach To Leisure. In E. L. Jackson & T. L. Burton (Eds.), *Leisure Studies: Prospects For The Twenty-First Century* (Pp. 349-369). *State College, PA: Venture Publishing, Inc.*
- Edginton, C.; Degraaf, D. G.; Dieser, R. B. Ve Edginton, S. R. (2006). Leisure And Life Satisfaction: Foundational Perspectives (Fourth Edition). *United States: Mcgraw And Hill.*

- Edinsel, S. ve Adıgüzel, O. (2014). Edgar Schein'in Kariyer Çapaları Işığında Burçlar Ve İş Tatmini Arasındaki İlişki. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 158-177.
- Ekşi, H., ve Kardeş, S. (2017). Spiritual Well-Being: Scale Development And Validation. *Spiritual Psychology And Counseling*, 2(1), 73-88.
- Erdogan, A. ve Tüfekçi, O. K. (2017). A Research On Hr Managers'attitudes Towards Horoscopes. *Journal Of Management Marketing And Logistics*, 4(1), 40-58.
- Ergün, M., ve Özsüer, S. (2006). Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi. *Afyon Karahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 269-292.
- Erikson, E. H. (1959). Identity And The Life Cycle. *Selected Papers, With A Historical Introduction By David Rapaport (Psychological Issues, Monograph 1)*, New York: International Universities Press, 1959.
- Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth And Crisis (No. 7). *WW Norton & Company*.
- Erikson, E. H. (1994). Identity And The Life Cycle. *WW Norton & Company*.
- Erkılıç, G. (1996). Pratik Astroloji. *Yenici Kitabevi, İstanbul, 1996*.
- Erkuş, A., Sanlı, N., Bağlı, M. T. ve Güven, K. (2000). Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25(116), 27-32, 2000.
- Eroğlu, E. (2003). Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarının Yapısal Eşitlik Modeli ile Analizi, (*Doktora Tezi*) İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersanlı, K., ve Çabuker, N. D. (2015). Diğerkâmlık Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52).
- Eskiler, E., Küçükbiş, F., Gülle, M. ve Soyer, F. (2016). Bilişsel Davranışçı Fiziksel Aktivite Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Journal Of Human Sciences*, 13(2), 2577-2587
- Eysenck, H. J. ve Nias, D. K. B. (1983). Astrology: Science or Superstition. *St Martins Press, New York, NY*.
- Feyerabend, K. P. (1995). Akla Veda. Çev.: Ertuğrul Başer. *İstanbul: Ayrıntı Yayınları*.
- Feyerabend, K. P. (1999). Özgür Bir Toplumda Bilim. Çev. Ahmet Kardam. *İstanbul: Ayrıntı Yayınları*.
- Field, A., & Miles, J. (2010). Discovering Statistics Using SAS. *Sage Publication, London*
- Fişne, M., ve Karagöz, Y. (2016) Uluslararası Spor Organizasyonları İçin Gönüllü Motivasyonları Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-16.
- Forrest, S. (1997). İçinizdeki Gökyüzü, Herkes İçin Dinamik Yeni Astroloji. Çev.: Barış İlhan. *İlhan Yayınevi, İstanbul, 1997*.
- Fourie, D. (1984). Self-Attribution Theory And The Sun-Sign. *Journal Of Social Psychology*, 122, S:121-126.

- Fredricks, J. A., Alfeld-Liro, C. J., Hruda, L. Z., Eccles, J. S., Patrick, H., ve Ryan, A. M. (2002). A Qualitative Exploration Of Adolescents' Commitments To Athletics And The Arts. *Journal Of Adolescent Research*, 17 (1), 68-97.
- Fuzeau-Braesch, S. (1991). Astroloji, Cep Üniversitesi. Çev.: Meltem Cansever, Okşan Taşkent. *İletişim Yayınları, İstanbul, 1991*.
- Garver, M.S., ve Mentzer, J.T. (1999). Logistics Research Methods: Employing Structural Equation Modeling To Test For Construct Validity. *Journal Of Business Logistics*, 20(1), 33-57.
- Geddes, S. (1978). Astroloji, Yıldızlar ve Geleceğimiz. Çev.: Gülten Suveren. *Remzi Kitabevi, Ankara, 1978*.
- Gerbing, D. W. ve Anderson, J. C. (1992). Monte Carlo Evaluations Of Goodness Of Fit Indices For Structural Equation Models. *Sociological Methods & Research*, 21(2), 132-160.
- Gould, J.M., (2005). The Development Of A Serious Leisure Inventory And Measure, Clemson University, Park, Recreation And Tourism Management, (*Doktora Tezi*) 2005.
- Gökalp, M., Kocasakal, A., ve Kızıllan, P. (2018). Kırgız ve Türk Öğrencilerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimlerinin Saptanması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3).
- Gökçe, H., ve Orhan, K. (2011). Serbest Zaman Doyum Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik Güvenirlik Çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 22(4), 139-145.
- Gökler, M. E., Aydın, R., Ünal, E., ve Metintaş, S. (2016). Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeğinin Türkçe Sürümünün Geçerlilik ve Güvenilirliğinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 52-59.
- Gül, T. (2014). Rekreasyon Olgusuna Genel Yaklaşım. *Ali Yaylı (Ed.), Rekreasyona Giriş İçinde (S. 2-69). Ankara: Detay Yayıncılık*.
- Gürbüz, B., ve Karaküçük, S. (2007). Boş Zaman Engelleri Ölçeği-28: Ölçek Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 3-10.
- Gürbüz, B., Çimen, Z. ve Aydın, İ. (2018). Serbest Zaman İlgilenim Ölçeği: Türkçe Formu Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 256-265.
- Gürsel, F. T. D., ve Çevik, A. Y. (2012). Gönüllü Motivasyon Envanteri: Türk Popülasyonuna Uyarlaması (*Doktora Tezi*), Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, 2012.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2009). Boş Zaman Ve Rekreasyon Yönetimi Örnek Animasyon Uygulamaları. (Güncellenmiş İkinci Baskı). *Ankara: Detay Yayıncılık*.
- Hakkarainen, P. (2004). Challenges Of Activity Theory. *Journal Of Russian & East European Psychology*, 42(2), 3-11.

- Hansen, D. M., Larson, R. W. ve Dworkin, J. B. (2003). What Adolescents Learn İn Organized Youth Activities: A Survey Of Self-Reported Developmental Experiences. *Journal Of Research On Adolescence*, 13, 25–55.
- Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve Animasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hazar, Z., Ve Hazar, M. (2017). Digital Game Addiction Scale For Children Çocuklar İçin Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği. *Journal Of Human Sciences*, 14(1), 203-216.
- Henderson, K. A., Hodges, S., ve Kivel, B. D. (2002). Context And Dialogue İn Research On Women And Leisure. *Journal Of Leisure Research*, 34(3), 253-271.
- Ho, T. K. (2008). A Study Of Leisure Attitudes And Benefits For Senior High School Students At Pingtung City And Country İn Taiwan (Unpublished Doctoral Dissertation). *United States Sports Academy, Daphne, Al*.
- Hooper, D., Coughlan, J., ve Mullen, M. (2008). Evaluating Model Fit: A Synthesis Of The Structural Equation Modelling Literature. In *7th European Conference On Research Methodology For Business And Management Studies, June, 2008 (Pp. 195-200)*.
- Hu, L. T., ve Bentler, P. M. (1999). “Cutoff Criteria For Fit İndexes İn Covariance Structural Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives”, *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55, 1999.
- Hunnicut, B. K. (2006). The History Of Western Leisure. *A Handbook Of Leisure Studies*, 55-74.
- Huta, V. (2012). Linking Peoples’ Pursuit Of Eudaimonia And Hedonia With Characteristics Of Their Parents: Parenting Styles, Verbally Endorsed Values, And Role Modeling. *Journal Of Happiness Studies*, 13, 47–61.
- Iacobucci, D. (2010). Structural Equations Modeling: Fit İndices, Sample Size, And Advanced Topics. *Journal Of Consumer Psychology*, 20, 90-98.
- Iso-Ahola, S. E. ve Weissinger, E. (1990). Perceptions Of Boredom İn Leisure: Conceptualization, Reliability And Validity Of The Leisure Boredom Scale. *Journal Of Leisure Research*, 22(1), 1-17.
- Iwasaki, Y. (2007). Leisure And Quality Of Life In An International And Multicultural Context: What Are Major Pathways Linking Leisure To Quality Of Life? *Social Indicators Research*, 82 (2), 233-264.
- İlhan, B. (2000). Astrolojide Yetişkinlerin Buluş Çağı. *İlhan Yayınevi, İstanbul 1997, S.19*.
- İlhan, B., (2004). Astroloji Dersleri. Derleyen: Ayşem Aksoy. *İlhan Yayınevi ve Danışmanlık, İstanbul, 2004*.
- İlhan, M. ve Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS Programları Kullanılarak Gerçekleştirilen Yapısal Eşitlik Modeli (Yem) Analizlerine İlişkin Sonuçların Karşılaştırılması. *Journal Of Measurement And Evaluation İn Education And Psychology*, 5(2), 26-42.

- John, O. P. ve Srivastava, S. (1999). The Big Five Trait Taxonomy: History, Measurement And Theoretical Perspectives. *L.A. Pervin & O. P. Johns (Ed.), Handbook Of Personality: Theory And Research, Newyork: Guilford Press, S:102-138.*
- Jöreskog, K.G. ve Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural Equation Modeling With The Simplis Command Language. *Lincolnwood: Scientific Software International, Inc.*
- Jung, C. (1948). Letter To Professor B.V. Raman. *American Astrology, June, 1948.*
- Jung, C. G. (1961). The Theory Of Psychoanalysis. *Collected Works, Vol. 4. Princeton: Princeton University Press.*
- Jung, C. G. (1997). Analitik Psikoloji. Çev.: E. Gürol. *İstanbul: Payel, 1997.*
- Jung, C.G. (2006). Analitik Psikoloji. Çev.: E.Gürol 2.Baskı. *İstanbul: Payel Yayınevi.*
- Jung, C.G. (2016). Analitik Psikoloji Sözlüğü. Çev.: N.Nirven. *İstanbul: Pinhan Yayıncılık.*
- Kalaycı, N. (2014). Daimon'dan Eudaimonia'ya: Aristoteles' Te Mutluluk. *Cogito Aristoteles Özel Sayısı, 77, 257-274.*
- Kanekar, S. ve Mukherjee, S. (1972). Intelligence, Extraversion And Neuroticism In Relation To Season Of Birth. *Journal Of Social Psychology, 86, S:309-310.*
- Karaküçük, S. (1999). Boş Zamanlan Değerlendirme. Rekreasyon. *Bağırğan Yayınevi (3.Baskı), Ankara, 1999.*
- Karaküçük, S. (2014). Rekreasyon Boş Zaman Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi: Ankara.*
- Karaküçük, S. (2008). Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme. (Altıncı Baskı). *Ankara: Gazi Kitabevi.*
- Karasar, N. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, Teknikler Ve İlkeler. *27. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.*
- Karlı, Ü., Polat, E., Yılmaz, B. ve Koçak, S. (2008). Serbest Zaman Tatmin Ölçeği'nin (SZTÖ-Uzun Versiyon) Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması. *Hacettepe Journal Of Sport Sciences, 19(2), 80-91.*
- Kart, E. (2014). Boş Zamanın Çoklu Tüketim Mekânı Olarak İnternet Ve Yeni Yaşam Tarzlarının İnşası. *Global Media Journal: Turkish Edition, 5(9).*
- Kassell, L. (2010). Stars, Spirits, Signs: Towards A History Of Astrology 1100-1800. *Studies In History And Philosophy Of Science Part C: Studies In History And Philosophy Of Biological And Biomedical Sciences 41.2, 67-69.*
- Kavut, S. (2020). Carl Gustav Jung: Kavramları, Kuramları ve Düşünce Yapısı Üzerine Bir İnceleme Carl Gustav Jung: A Study On His Concepts, Theories And Philosophy. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (Uksad), 6(2), 681-695.*

- Kaya, İ. (2013). Çekim Unsurları ile Rekreatif Alışveriş, Tatmin ve Yeniden Satın Alma Niyeti Arasındaki İlişki. (*Doktora Tezi*) Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2013.
- Kivel, B. D. (1996). In *On The Outside, Out On The Inside: Lesbian/Gay/Bisexual Youth, Identity And Leisure*. *University Of Georgia*.
- Kivel, B. D. (1997). Leisure, Narratives And The Construction Of Identity Among Lesbian, Gay And Bisexual Youth. *Journal Of Leisurability*, 24(4), 31-38.
- Kivel, B. D. (2000). Leisure Experience And Identity: What Difference Does Difference Make? *Journal Of Leisure Research*, 32(1), 79-81.
- Kivel, B. D., & Kleiber, D. A. (2000). Leisure In The Identity Formation Of Lesbian/Gay Youth: Personal, But Not Social. *Leisure Sciences*, 22(4), 215-232.
- Kleiber, D. A., Hutchinson, S. L. ve Williams, R. (2002). "Leisure As A Resource In Transcending Negative Life Events: Self-Protection, Sell-Restoration, And Personal Transformation". *Leisure Sciences*, 2002.
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide To Factor Analysis*. *New York: Routledge*.
- Kline, P. (2000). *A Psychometrics Primer*. *London: Free Associationbooks*.
- Kline, R. B. (2005). *Principles And Practice Of Structural Equationmodeling (2nd Ed.)*. *New York: Guilford Press*.
- Kline, R.B. (2011). *Principles And Practice Of Structural Equation Modeling*. *New York: The Guilford Press*
- Koca, G. Ş., ve Erigüç, G. (2017). İletişim Yeterlilik Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenilirliği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(4), 789-799.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction To Its Methodology*. *London: Sage Publications*.
- Kurnaz, B. (2019). Bireylerin Boş Zaman Değerlendirmedeki Felsefi Yönelimlerinin Belirlenmesi ve Demografik Değişkenler Açısından Felsefi Yönelim Düzeylerinin İncelenmesi. (*Yüksek lisans tezi*) Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2019.
- Kyle G.T., Absher, J., Norman, W., Hammit, W. ve Jodice, L. (2007). *Modified Involvement Scale*. *Leisure Studies*, 26(4), 398-427.
- Lawshe, C. H. (1975). A Quantitative Approach To Content Validity. *Personnel Psychology*, 28, 563-575, (1975).
- Le Grice, K. (2009). The Birth Of A New Discipline. *Archai: The Journal Of Archetypal Cosmology*, 1(1), 2-22.
- Lee, J. (2005). Marriage, Female Labor Supply, And Asian Zodiacs. *Economics Letters* 87.3, 427-432.
- Lewis, J. R. (1994). *The Astrology Encyclopedia*. *Visible Ink, 1994*.

- Maksatbekova, A. (2019). Sanal Gerçeklik Oyunlarının Dayanılmaz Çekiciliği: Zihnen, Bedenen ve Ruhun. (*Yüksek Lisans Tezi*) Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2019.
- Manilius (1977). *Astronomica*. Edited And Translated By G. P. Goold. Loeb Classical Library 469. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1977.
- Mao, Y., Roberts, S., ve Bonaiuto, M. (2016). Optimal Experience And Optimal Identity: A Multinational Examination At The Personal Identity Level. *In Flow Experience (Pp. 289-308)*. Springer, Cham.
- Mayo, J, White, O, Eysenck, H. J. (1978). An Empirical Study Of The Relation Between Astrological Factors And Personality. *Journal Of Social Psychology, 105, s:229-236*.
- Marks, T. (2000). Doğum Haritası Yorumlama Sanatı. Çev.: Aydın Albayrak. *İlhan Yayınevi, İstanbul, 2000*.
- Mcdonald, R. P., ve Ho, M. H. R. (2002). Principles And Practice İn Reporting Structural Equation Analyses. *Psychological Methods, 7(1), 64*.
- Morling, B., Kitayama, S., ve Miyamoto, Y. (2002). Cultural Practices Emphasize Influence İn The United States And Adjustment İn Japan. *Personality And Social Psychology Bulletin 28, 311-323*.
- Mulaik, S. A., James, L. R., Van Alstine, J., Bennett, N., Lind, S., & Stilwell, C. D. (1989). Evaluation Of Goodness-Of-Fit İndices For Structural Equation Models. *Psychological Bulletin, 105(3), 430*.
- Munusturlar, S. (2014). Boş Zaman Eğitiminin Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Üzerine Etkisi. (*Doktora Tezi*) Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2014.
- Mutlu İ. (2008). Egzersiz Yapan Kişilerin Boş Zamanlarına Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma (Kayseri İli Örneği). (*Yüksek Lisans Tezi*) Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde, 2008.
- Nias, D. K. (2016). Hans Eysenck: Sex And Violence On Television, The Paranormal, Graphology, And Astrology. *Personality And Individual Differences, 103, 140-147*.
- Nijhuis, N. L. ve Forshaw, P. (2021). Western Sidereal Astrology: From Ancient Babylonia To The Modern West. Peter Forshaw (Ed.) *Nature And The Supernatural İçinde. University Of Amsterdam, Book Published: 29-01-2021*.
- Norton, D. L. (1976). *Personal Destinies*. Princeton: Princeton University Press.
- Obinna, V., Owei, O., Ayodele, A. ve Okwakpam, I. (2009). Patterns And Determinants Of Recreational Behaviour İn Port Harcourt, Rivers State, Nigeria. *Theoretical And Empirical Researches İn Urban Management, 4(3 (12), 150-165*.
- Okumuş, Y. (2002). Kocaeli İli'nde Bulunan Farklı Sanayi Kuruluşlarında Çalışan Bireylerin Boş Zaman Değerlendirme Tercihlerinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Kocaeli Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Programı, Kocaeli.

- Önder, S. (2003). Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinin Rekreatif Eğilim ve Taleplerinin Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17(32), 31-38.
- Öz, N. D. ve Üstün, F. (2019). E-Spor Katılım Motivasyonu Ölçeği'nin (Ekmö) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 115-125.
- Özkes, M. (2011). Ergenlik Döneminde Boş Zaman Aktivitelerinin İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(1), 1-21.
- Özlem, D. (2015). Etik/Ahlak Felsefesi. *İstanbul: Notos Kitap, 2015*.
- Palen, L. A., ve Coatsworth, J. D. (2007). Activity-Based Identity Experiences And Their Relations To Problem Behavior And Psychological Well-Being In Adolescence. *Journal Of Adolescence*, 30(5), 721-737.
- Perry, G. (2015). Astropsikoloji, Modern Astroloji ve Derinlik Psikolojisinin Bir Sentezi. S.Oltulu (Çev.), 1.Baskı. *İstanbul: Astroart Astroloji ve Danışmanlık Ltd.Şti (Orijinal Baskı Tarihi 2015)*.
- Perry, G. (2016). The Birth Of Psychological Astrology. *Retrieved From, 2016*.
- Pilard, N. (2018). C. G. Jung And İntuition: From The Mindscape Of The Paranormal To The Heart Of Psychology. *Journal Of Analytical Psychology*, 63(1), 65-84. *Doi:10.1111/1468-5922.12380*.
- Pine, B. J., ve Gilmore, J. H. (1998). Welcome To The Experience Economy. *Harvard Business Review*, 76, Pp. 97-105.
- Porter, H., Iwasaki, Y. ve Shank, J. (2010). Conceptualizing Meaning-Making Through Leisure Experiences. *Loisir Et Société/Society And Leisure*, 33(2), 167-194.
- Ptolemy, C., (2014). Tetrabiblos. Çev: Devrim Yılmaz. *Zodyak Yayınları, İzmir, 2014*.
- Rao, Y. S. (2020). Tropical Zodiac For Astrology For The East And The West. *International Journal Of Jyotish Research: 2020; 5(1): 05-11*
- Rhee, E., Uleman, J. S., Lee, H. K., ve Roman, R. J. (1995). Spontaneous Self-Descriptions And Ethnic Identities İn Individualistic And Collectivistic Cultures. *Journal Of Personality And Social Psychology* 69, 142-152.
- Rodriguez, A. (2011). Leisure And Relationship To Quality-Of-Life Satisfaction. M. Budruk, R. Phillips (Ed). (2011). *Quality-Of-Life Community Indicators For Parks, Recreation And Tourism Management İçinde (S.23- 39)*. Londra: Springer.
- Rodríguez, A., Látková, P. ve Sun, Y. Y. (2008). The Relationship Between Leisure And Life Satisfaction: Application Of Activity And Need Theory. *Social Indicators Research*, 86(1), 163.
- Rothbaum, F., Weisz, J. R. ve Snyder, S. S. (1982). Changing The World And Changing The Self—A 2-Process Model Of Perceived Control. *Journal Of Personality And Social Psychology* 42, 5-37.
- Rudhyar, D. (1967). The Lunation Cycle: A Key To The Understanding Of Personality. *St. Paul, Minn.: Servire; Distributed By Llewellyn Publications*.

- Rudhyar, D. (1968). *The Astrology Of Personality. New York: Doubleday Paperback, 1970 Edition, Pp. Xi-Xv. Action.*
- Ryff, C. D. ve Singer, B. H. (2008). Know Thyself And Become What You Are: A Eudaimonic Approach To Psychological Well-Being. *Journal Of Happiness Studies, 9, 13-39.*
- Sabbağ, Ç. ve Aksoy, E. (2011). Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (4), 10-23.*
- Saçcan, M. (1986). Rekreasyon ve Turizm. *İzmir, Cumhuriyet Baskı Evi, 1986: 5.*
- Salihoğlu, T. ve Türkoğlu, H. (2016). İstanbul'daki Boş Zaman Değerlendirme Mekanlarının Dağılımı Üzerine Niceliksel Bir Değerlendirme. *A Geographic Approach To Leisure Spaces In İstanbul.*
- Sandahl, D. M. (1992). Leisure İn Our Lives: Exploring The Common Leisure Occasion. *Journal Of Leisure Research, 24(1), 19-32.*
- Saygılı, S. (2011). Paul K. Feyerabend'in Bilim Anlayışı: Çoğulcu Bilim Kuramı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(2), 83-94.*
- Schulz, P., Schulte, J., Raube, S., Disouky, H., ve Kandler, C. (2018). The Role Of Leisure Interest and Engagement for Subjective Well-Being. *Journal Of Happiness Studies, 19(4), 1135-1150.*
- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling. Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum, 2004.*
- Schwartz, S. J. (2001). The Evolution Of Eriksonian And Neo-Eriksonian Identity Theory and Research: A Review and Integration. *Identity, 1, 7-58.*
- Schwartz, S. J. ve Waterman, A. S. (2006). Changing Interests: A Longitudinal Study of Intrinsic Motivation for Personally Salient Activities. *Journal of Research in Personality, 40(6), 1119-1136.*
- Selvi, C. (2011). Astrolojik Kişilik ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Sertbaş, K. (2006). Universiade2005 İzmir Oyunlarında Görevli Gönüllü İnsan Kaynaklarının, Organizasyona Katılım Nedenleri ve Motivasyonel Faktörlerin Analizi. *(Doktora Tezi) Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Kocaeli, 2006.*
- Sevil, T. (2015). Terapatik Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Yaşlıların Algıladıkları Boş Zaman Tatmini, Yaşam Tatmini ve Yaşam Kalitesine Etkisi. *(Doktora Tezi) Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Eskişehir, 2015.*
- Sharma, S., Mukherjee, S., Kumar, A. ve Dillon, W.R. (2005). A Simulation Study To Investigate The Use Of Cutoff Values For Assessing Model Fit In Covariance Structure Models. *Journal Of Business Research, 58, 935-43.*

- Sharp, E. H., Coatsworth, J. D., Darling, N., Cumsille, P. ve Ranieri, S. (2007). Gender Differences In The Self-Defining Activities And Identity Experiences Of Adolescents And Emerging Adults. *Journal Of Adolescence*, 30(2), 251-269.
- Shaw, S. M., Kleiber, D. A. ve Caldwell, L. L. (1995). Leisure And Identity Formation In Male And Female Adolescents: A Preliminary Examination. *Journal Of Leisure Research*, 27(3), 245-263.
- Singh, S. (2003). Advanced Sampling Theory With Applications: How Michael"" Selected"" Amy (Vol. 2). *Springer Science & Business Media*.
- Snowden, R. (2012). Jung Kilit Fikirler. Çev.: K. Atakay. *İstanbul: Optimist Yayınları*.
- Soybalı, H. H., Kabakulak, A. ve Başar, B. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılım Düzeyi Üzerindeki Etkisi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. *Journal Of Recreation And Tourism Research/Jrtr*, 7(2), 107-134.
- Soylu, Y. ve Siyez, D. (2014). Boş Zaman Can Sıkıntısı Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 80-95.
- Stebbins, R.A. (2007). Serious Leisure: A Perspective For Our Time, Transaction. *Publishers, New Brunswick, New Jersey, 2007*.
- Steiger, J.H. (2007). Understanding The Limitations Of Global Fit Assessment In Structural Equation Modeling. *Personality And Individual Differences*, 42 (5), 893-898.
- Steyn, R. (2011) Astrological Signs and Personality Differences. *Journal of Psychology in Africa*, 21:3, 493-494.
- Sümbüloğlu, V. ve Sümbüloğlu, K. (2005). Klinik ve Saha Araştırmalarında Örneklem Yöntemleri ve Örneklem Büyüklüğü. *Ankara: Alp Ofset*.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şahin, M. G. ve Öztürk, N. B. (2018). Eğitim Alanında Ölçek Geliştirme Süreci: Bir İçerik Analizi Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 191-199.
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlilik. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Şenler, B., ve İrven, Ö. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının epistemolojik inançları ile sözde-bilimsel inançları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2).
- Şentürk, H. E. (2015). Sportif Tutum Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenirliği. *Cbü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 8-18.
- Tisseier, T. (1994). Kahinlerin Kahini 21. Yüzyılda Astroloji, Çev.: Nihal Önal, *Milliyet Yay., İstanbul 1994, S.250*.
- Tezcan, M. (1982). Sosyolojik Açıdan Boş Zamanların Değerlendirilmesi. *Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*.

- Tinsley, H. E. A., ve Eldredge, B. D. (1995). Psychological Benefits Of Leisure Participation: A Taxonomy Of Leisure Activities Based On Their Need-Gratifying Properties. *Journal Of Counseling Psychology*, 42(2), 123–132.
- Todt, E. (1995). Entwicklung Des Interesses [Development Of Interest]. In H. Hetzer, E. Todt, I. Seiffge Krenke, & R. Arbingler (Eds.), *Angewandte Entwicklungspsychologie Des Kindes- Und Jugendalters* (Pp. 213–264). Heidelberg: Quelle & Mayer.
- Tribe, J. (1995). The Economics Of Leisure And Tourism: Environments, Markets And Impacts. Oxford: Butterwood-Heinemann Ltd.
- Tsaur, S. H., ve Huang, C. C. (2020). Serious Tourists Or Casual Tourists? *Development And Validation Of A Scale To Measure Tourists' Serious/Casual Participation*. *Current Issues In Tourism*, 23(2), 217-232.
- Tural, K. S. (1990). Benlik, Kimlik ve Kişilik Üzerine Notlar. *Milli Folklor Dergisi*, 8.
- Turan, H. (2017), Tüketici Yenilikçiliği ve İnternette Alışveriş: Kayseri’de Bir Uygulama, T.C. Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, (*Yüksek Lisans Tezi*) Kayseri, 2017.
- Turgut, H., Akçay, H., ve İrez, S. (2010). Bilim sözde-bilim ayrımı tartışmasının öğretmen adaylarının bilimin doğası inanışlarına etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(4), 2621-2663.
- Tüfekci, Ö. K., Erdoğan, A., ve Tüfekci, N. (2017). İnsan Kaynakları Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım: Burçlara Yönelik Tutumun Ölçülmesi. *Ejovoc (Electronic Journal Of Vocational Colleges)*, 7(2), 28-34.
- Ukray, M. (2016). Jung Psikolojisi. Ankara: Yason Yayınları.
- Uyar, Y. (2019). Spor Farkındalığı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. (*Doktora Tezi*) Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara, 2019.
- Uygun, M. (1998). Sanatta Orjinallik Orjinal Sanatçı Kişiliğe Psiko-Astrolojik Yaklaşım. (*Sanatta Yeterlilik Tezi*) Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, İstanbul, 1998.
- Uzun, G. (2018) Lise Öğrencilerinin Ruhsal Gelişimi ve Ergenliğe Bağlı Negatif Etkilerin Giderilmesinde Müziğin Rolü. T.C. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı (*Yüksek Lisans Tezi*), İstanbul, 2018.
- Üçok, A. (2018). Yaşlılıkta Aktivite Kuramı İle Yaşamdan Kopma Kuramının Karşılaştırılması. *Journal Of International Social Research*, 11(56).
- Ümmet, D., Halil, E. K. Ş. İ. ve Otrar, M. (2013). Özgecilik (Altruism) Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 301-321.
- Van Rooij, J. J. F. (1994). Introversion- Extroversion: Astrology Versus Psychology. *Personality and Individual Differences*, 16(6), s:985-988.

- Veneziano L. ve Hooper J. (1997). "A Method For Quantifying Content Validity Of Health-Related Questionnaires". *American Journal Of Health Behavior*, 21(1):67-70.
- Wang, W. C., Kao, C. H., Huan, T. C., ve Wu, C. C. (2011). Free Time Management Contributes To Better Quality Of Life: A Study Of Undergraduate Students In Taiwan. *Journal Of Happiness Studies*, 12(4), 561-573.
- Waterman, A. S. (1990). Personal Expressiveness: Philosophical And Psychological Foundations. *The Journal Of Mind And Behavior*, 47-73.
- Waterman, A. S. (1992). Identity As an Aspect of Optimal Psychological Functioning. In G. R. Adams, T. P. Gullotta, & R. Montemayor (Eds.), *Adolescent Identity Formation (Pp. 50-72)*. Newbury Park, CA: Sage
- Waterman, A. S. (1993). Two Conceptions of Happiness: Contrasts of Personal Expressiveness (Eudaimonia) and Hedonic Enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 678-691.
- Waterman, A. S. (2004). Finding Someone To Be: Studies on the Role of İntrinsic Motivation in İdentity Formation. *Identity*, 4(3), 209-228.
- Wright, M. M. (2020). Planetary Gods: Accessing The Archetypes Through Astrology (*Doctoral Dissertation, Pacifica Graduate Institute*).
- Yağmur, Y. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Süreci ve Rekreasyon Aktivitelerinin İncelenmesi: Erciyes Üniversitesi Örneği. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 2015.
- Yağmur, Ö. Ş. (2020). Klasik Dönem İslam Düşüncesinde Astronomi ve Astroloji. (*Yayımlanmamış Lisans Tezi*) 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı. İstanbul, 2020.
- Yeniçeri, M., Coşkun, B. Ve Özkan, H. (2002). Muğla İl Merkezindeki Memurların Boş Zaman Değerlendirme Eğilimlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, (7).
- Yerlisu, L. T., Ağyar, E. ve Bahadır, Z. (2012). Yaşam Tatmini, Serbest Zaman Motivasyonu, Serbest Zaman Katılımı: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Üzerine Bir İnceleme (Kayseri İli Örneği). *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 53-59.
- Yetkin, B. (2016). Yıldızların Altında İktidar Savaşı: Hegemonyanın ve Kimliğin İnşası. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (25), 34-63.
- Yıldız, T. (2014). Uygulamalı Halk Bilimi Bağlamında Günlük Burç Yorumları ve Kimlik Tasarımı. *Milli Folklor Dergisi*, 26 (104), S:128-137.
- Yıldizer, G., Bilgin, E., Korur, E. N., Yüksel, Y., ve Demirhan, G. (2019). Orta Okul Öğrencileri İçin Fiziksel Aktivite Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 30(2), 63-73
- Yılmaz, D. Ve Dölen, D. (2015). Temel Seviye 1: Gezegenler & Elementler. *Zodyak Astroloji Yayınevi, Ekim, 2015, İzmir*.

- Yılmaz, D. Ve Dölen, D. (2015b). Temel Seviye 2: Burçlar. *Zodyak Astroloji Yayınevi, Ekim, 2015, İzmir.*
- Yılmaz, D. Ve Dölen, D. (2015c). Temel Seviye 3: Evler. *Zodyak Astroloji Yayınevi, Ekim, 2015, İzmir.*
- Yılmaz, D. (Tarihsiz). Quinta Essentia-1. *Henüz Yayımlanmamış Kitap.* Yazar Devrim Yılmaz ile İletişim Tarihi: 29.12.2021.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması, XIV. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 28-30 Eylül, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, 2005.*
- Http-1: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 11.01.2022
- Http-2: <https://prezi.com/fbnkp3z6lokj/leisure-and-identity/> Erişim Tarihi: 06.06.2020
- Http-3: <http://ilminucum.blogspot.com/2017/07/arketipler-ve-ekinokslarn-presesyonu.html> Erişim Tarihi: 24.12.2021
- Http-4: http://www.bilyay.org.tr/makale_detay.php?id=1483966686 Erişim Tarihi: 24.12.2021
- Http-5: <https://www.astrolojiakademisi.com/astrologia-kozmogoninin-insan-aklinatercumesi/> Erişim Tarihi: 21.12.2021.
- Http-6: <https://www.trendus.com/yazarlar/su-karakus/ask-1161> Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- Http-7: http://www.bilyay.org.tr/makale_detay.php?id=1484125731 Erişim Tarihi: 15.12.2021

EK-1. Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeği, Sayfa 1

Değerli katılımcı, Bu çalışma, kişilerin boş zaman etkinlik (aktivite) eğilimlerini ölçme ve boş zaman kimliği ile ilişkisini inceleme amacıyla hazırlanmıştır. İfadeleri "Boş zaman"larınız çerçevesinde ve her birinin sizi ne kadar yansıttığını değerlendirerek; en az 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ve en çok 5 (Kesinlikle Katılıyorum) olmak üzere işaretlemeniz beklenmektedir. İfadelere vereceğiniz gerçekçi ve içten yanıtlar çalışmanın bilimselliğine büyük katkı sağlayacaktır. Kişisel bilgileriniz sadece araştırma kapsamında değerlendirilecektir. Ankete katılımınızdan dolayı size teşekkür ederim.	Kesinlikle Katılmıyorum					Kesinlikle Katılıyorum
DOĞACI AKTİVİTE EĞİLİMİ						
1.Kırlarda ve ormanlarda olmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5	
2.Kapalı alanlar yerine, doğada aktiviteye katılmak benim için daha önemlidir.	1	2	3	4	5	
3.Haritada yön bulma, açık alanda yürüyüş veya piknik gibi doğada yapılan aktiviteleri tercih ederim.	1	2	3	4	5	
4.Doğayı ve canlıları içeren sohbetlerden hoşlanırım.	1	2	3	4	5	
5.Kapalı alanlar yerine doğada yürüyüş yapmayı veya koşmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	
6.Deniz, akarsu, göl gibi su kenarında vakit geçirmek beni mutlu eder.	1	2	3	4	5	
SOSYAL AKTİVİTE EĞİLİMİ						
1.Gülmek ve güldürmek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5	
2.Başkalarıyla sohbet etmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5	
3.Yeni arkadaşlıklar edinmek hoşuma gider.	1	2	3	4	5	
4.Arkadaşlarıma yardım etmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5	
5.Başkalarıyla birlikte oyun oynamayı severim.	1	2	3	4	5	
6.İşbirliğine dayalı grup aktivitelerinden hoşlanırım.	1	2	3	4	5	
7.Yeni insanlarla tanışabileceğim sosyal ortamlardan hoşlanırım.	1	2	3	4	5	
TEKNOLOJİK AKTİVİTE EĞİLİMİ						
1.Bilgisayar/ sosyal medya/internet gibi yeni medya teknolojilerini takip ederim.	1	2	3	4	5	
2.Kendimi sanal ortamda daha iyi ifade edebiliyorum.	1	2	3	4	5	
3.Fiziksel aktiviteler yerine bilgisayar, telefon, tablet veya konsol gibi dijital oyun araçlarıyla oyun oynamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	
4.Sosyal medya gibi yeni iletişim teknolojileri dikkatimi çeker.	1	2	3	4	5	
5.Bilgisayar veya mobil telefon kullanarak zaman geçiririm.	1	2	3	4	5	

EK-1. Boş Zaman Aktivite Eğilimleri Ölçeği, Sayfa 2

GÖNÜLLÜ VE TOPLUMSAL SORUMLULUK AKTİVİTELERİ EĞİLİMİ					
1.Sivil toplum kuruluşlarına üye olarak çeşitli gönüllü faaliyetlere katılıyorum.	1	2	3	4	5
2.Derneklerin veya sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine destek veririm.	1	2	3	4	5
3.Topluma hizmet kapsamındaki çeşitli çalışmalara gönüllü olarak katılıyorum.	1	2	3	4	5
4.Sosyal sorumluluk projelerinin oluşturulmasında aktif rol oynarım.	1	2	3	4	5
5.Diğer boş zaman aktiviteleri yerine; yardıma muhtaç bireylere destek amacıyla yapılmış bir aktiviteye katılmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
SANATSAL AKTİVİTE EĞİLİMİ					
1.Sanatla ilgili olan uğraşlar bana mutluluk verir.	1	2	3	4	5
2.Sanatsal aktivitelere katılıyorum.	1	2	3	4	5
3.Resim veya fotoğraf gibi görsel sanatlara ilgim vardır.	1	2	3	4	5
4.Boyama, tasarım veya heykel gibi el becerisi gerektiren aktivitelerden hoşlanırım.	1	2	3	4	5
5.Takı veya dikiş-nakış gibi el becerileri gerektiren aktivitelere katılmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
FİZİKSEL AKTİVİTE EĞİLİMİ					
1.Koşmayı, yürüyüş yapmayı veya fiziksel hareketler yapmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
2.Bisiklet, jogging, dans, yoga, pilates gibi orta şiddetli fiziksel aktiviteler tercih ederim.	1	2	3	4	5
3.Egzersiz yapmadığım zaman kendimi yorgun/enerjisiz hissederim.	1	2	3	4	5
4.Fiziksel aktivitelere daha fazla zaman ayırdığım için diğer sosyal aktivitelere pek zamanım kalmaz.	1	2	3	4	5
5.Egzersiz yapacağım zamanın gelmesini sabırsızlıkla beklerim.	1	2	3	4	5
6.Sakatlandığım durumlarda bile egzersiz yapmayı sürdürürüm.	1	2	3	4	5
7.Yaşamımdaki diğer etkinlikleri fiziksel aktivite programıma göre planlarım.	1	2	3	4	5
RUHSAL AKTİVİTE EĞİLİMİ					
1.Manevi ve ruhsal konularla ilgilenmek beni rahatlatır.	1	2	3	4	5
2.Ruhsal olarak dinlenmeye özen gösteririm.	1	2	3	4	5
3.Kendimi dinleyerek gevşeyip rahatlarım.	1	2	3	4	5
4.Hayatta var olmanın ne anlama geldiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
5.Varoluş nedenimi ve amacımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
6.Maddi değeri olmayan, ancak manevi yönleri kuvvetli aktiviteler ararım.	1	2	3	4	5

EK-2. Kişisel (Demografik) Bilgi Formu

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Aşağıdaki bölümde, demografik özellikleriniz ve farklılıklarınız ile ilgili çoktan seçmeli soruları ve yaşınızı, doğum tarihinizi cevaplamanız beklenmektedir.

CİNSİYETİNİZ		MEDENİ DURUMUNUZ	
1) Kadın	2) Erkek	1) Bekar	2) Evli
EĞİTİM DURUMUNUZ			
1) İlköğretim	2) Ortaöğretim (Lise)	3) Üniversite	4) Lisansüstü

MESLEKİ DURUMUNUZ				
1) Öğrenci	2) Kamu çalışanı	3) Özel sektör çalışanı	4) Serbest Meslek	5) Çalışmıyorum
AYLIK ORTALAMA GELİR DURUMUNUZ				
1) 1000 TL veya daha az	2) 1001-2000 TL arası			
3) 2001-3000 TL arası	4) 3001-4000 TL arası			
5) 4001-5000 TL arası	6) 5001 TL veya daha fazla			

YAŞINIZ:

DOĞUM TARİHİNİZ:

Doğum saatinizi biliyor musunuz?	
1) Evet, biliyorum.	2) Hayır, bilmiyorum.

* Doğum saatinizi bilmiyorsanız lütfen "Doğum saatinizi biliyor musunuz?" sorusuna "Hayır, bilmiyorum" cevabını veriniz ve anketi sonlandırınız. Doğum saatinizi biliyorsanız, "Evet, biliyorum" seçeneğini işaretleyiniz ve aşağıdaki bölüme geçiniz. Anketinizi bu bölüme kadar eksiksiz cevapladıysanız eğer, iki türlü de geçerli olacaktır.

DOĞUM ANI ÖZELLİKLERİ

Bu bölüm anketin son bölümüdür. Doğum anınız ile ilgili iki soruyu cevaplandırmanız beklenmektedir. Kişisel bilgileriniz sadece araştırma kapsamında değerlendirilecektir. **Doğum saatinizi saat ve dakika olarak, doğum yerinizi ise şehir olarak yazınız.**

Anketin bu bölümüne kadar sabırla ve içtenlikle cevapladığınız ifade ve sorular için bir kez daha teşekkürlerimi sunuyorum.

DOĞUM SAATİNİZ:

DOĞUM YERİNİZ:

EK-3. Uzman Astrolog Değerlendirme Formu

Değerli Uzman,		Doğacı Aktivite Eğilimi	Sosyal Aktivite Eğilimi	Teknolojik Aktivite Eğilimi	Gönüllü ve Toplumsal Sorumluluk Aktiviteleri Eğilimi	Sanatsal Aktivite Eğilimi	Fiziksel Aktivite Eğilimi	Ruhsal Aktivite Eğilimi
<p>Bu çalışma, yüksek lisans tezi kapsamında “Boş zaman aktivite eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi ve astrolojik kimlik ile ilişkisinin incelenmesi” amacıyla hazırlanmıştır.</p> <p>Sizden, 20-30 yaş arası 36 katılımcının doğum haritalarını inceleyerek sağ tarafta görülen 7 farklı aktivite eğilim alanını değerlendirmeniz beklenmektedir.</p> <p>Doğum haritalarını baz alarak, katılımcıların aktivite eğilimlerini her bir boyut için en düşük 1, en yüksek 5 olmak üzere 1-5 aralığında puanlamanız, çalışmanın nicel araştırma yöntemleri ile raporlanmasına olanak sağlayacaktır.</p> <p>Vermiş olduğunuz puanların nedenlerini ya da yorumlarınızı, <i>gerekli gördüğünüz takdirde</i> açıklama bölümüne ekleyebilirsiniz. Açıklamalar, araştırmanın nitel veri yönünden zenginleşmesine katkı sağlayacaktır.</p> <p>Değerlendirmeleriniz ve katkılarınız için saygılarımla size teşekkür ederim.</p> <p>Tez Yazarı: Erdi Arman Konrat Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yönetimi ve Rekreasyon Anabilim Dalı</p> <p>Tez Danışmanı: Doç. Dr. Müge Akyıldız Munusturlar Eskişehir Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü</p>								
1. No:5	Açıklama:							
2. No:25	Açıklama:							
3. No:26	Açıklama:							
4. No:38	Açıklama:							
5. No:39	Açıklama:							
6. No:43	Açıklama:							
7. No:46	Açıklama:							
8. No:57	Açıklama:							
9. No:64	Açıklama:							
10. No:73	Açıklama:							
11. No:106	Açıklama:							
13. No:111	Açıklama:							
14. No:126	Açıklama:							

15. No:139	Açıklama:								
16. No:141	Açıklama:								
17. No:155	Açıklama:								
18. No:164	Açıklama:								
19. No:166	Açıklama:								
20. No:167	Açıklama:								
21. No:169	Açıklama:								
22. No:180	Açıklama:								
23. No:183	Açıklama:								
24. No:186	Açıklama:								
25. No:193	Açıklama:								
26. No:202	Açıklama:								
27. No:204	Açıklama:								
28. No:207	Açıklama:								
29. No:210	Açıklama:								
30. No:212	Açıklama:								
31. No:221	Açıklama:								
32. No:236	Açıklama:								
33. No:239	Açıklama:								
34. No:244	Açıklama:								
35. No:255	Açıklama:								
36. No:260	Açıklama:								